

Βρυξέλλες, 6.12.2023
SWD(2023) 408 final

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Οδηγός ορθών εκλογικών πρακτικών στα κράτη μέλη σχετικά με τη συμμετοχή των πολιτών με αναπηρία στην εκλογική διαδικασία

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	1
1. Εισαγωγή	3
2. Βασικά ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι πολίτες με αναπηρία.....	9
3. Το πλαίσιο της ΕΕ.....	10
3.1. Συνθήκες	10
3.2. Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 11	
3.3. Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ	11
3.4. Εκλογική νομοθεσία της ΕΕ.....	12
3.5. Δικαιώματα ψήφου των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ	13
3.6. Διαφάνεια της πολιτικής διαφήμισης.....	14
3.7. Άλλα κείμενα του ενωσιακού δικαίου	14
4. Διεθνή πρότυπα εφαρμοστέα στα κράτη μέλη της ΕΕ	15
5. Περιβάλλοντα που στηρίζουν τη συμμετοχή στις εκλογές.....	17
5.1. Ανάπτυξη ειδικών πολιτικών	17
5.2. Ευαισθητοποίηση και αλλαγή νοοτροπίας.....	18
5.3. Συνεργασία με οργανώσεις που υποστηρίζουν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.....	19
5.4. Αύξηση της προσβασιμότητας και της χρηστικότητας των κτιρίων.....	21
5.5 Κατάρτιση και ειδική στήριξη για τους υπαλλήλους που εργάζονται για τις εκλογές 21	
6. Προσέγγιση των ατόμων με αναπηρία κατά τη διάρκεια του εκλογικού κύκλου....	22
6.1. Προσβασιμότητα της επίσημης επικοινωνίας	22
6.2. Προσβασιμότητα της πολιτικής διαφήμισης.....	25
7. Καθολικός σχεδιασμός και εύλογες προσαρμογές στον εκλογικό κύκλο — διαδικασίες, εγκαταστάσεις και υλικά.....	26
7.1. Διαδικασίες εγγραφής.....	26
7.2. Αύξηση της προσβασιμότητας των εκλογικών τμημάτων, των θαλάμων ψηφοφορίας και των καλπών	26
7.3 Αύξηση της προσβασιμότητας των ψηφοδελτίων.....	29
7.4. Αύξηση της προσβασιμότητας των συσκευών ψηφοφορίας.....	31
7.5. Συμπληρωματικές μέθοδοι ψηφοφορίας	32
7.6. Πρόσβαση σε διαδικασίες επίλυσης εκλογικών διαφορών	34
7.7. Συλλογή δεδομένων σχετικά με τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στις εκλογές.....	34

7.8. Παρακολούθηση και αξιολόγηση της προσβασιμότητας των εκλογών	36
8. Τελικές παρατηρήσεις.....	37
Παράρτημα 1 — Πλαίσιο για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στις εκλογές.....	41
Παράρτημα 2 — Παραδείγματα καταλόγου σημείων ελέγχου για την αξιολόγηση της προσβασιμότητας των εκλογικών τμημάτων	43
Παράρτημα 3 — Παράδειγμα γενικών συστάσεων για τους υπαλλήλους των εκλογικών κέντρων	45
Παράρτημα 4 — Παράδειγμα του τρόπου παροχής πρόσβασης στις εγκαταστάσεις εκλογικού τμήματος	46
Παράρτημα 5 — Παράδειγμα του τρόπου σχεδιασμού προσβάσιμου εκλογικού τμήματος.....	47
Παράρτημα 6 — Παραδείγματα προσαρμοσμένων θαλάμων ψηφοφορίας.....	48
Παράρτημα 7 — Έννοια της αναπηρίας που χρησιμοποιείται από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των εκλογών.....	48
Παράρτημα 8 — Δίκαιο της ΕΕ και πρότυπα της ΕΕ που σχετίζονται με την προσβασιμότητα των εκλογών για τα άτομα με αναπηρία	51
Παράρτημα 9 — Αποτελέσματα ομάδας εστίασης για την προσβασιμότητα των εκλογών για τα άτομα με αναπηρία που διοργανώθηκε από την Επιτροπή στις 7 Σεπτεμβρίου 2023	56
Παράρτημα 10 — Διαθεσιμότητα βοηθητικών εργαλείων, προσβάσιμων θαλάμων ψηφοφορίας και καλπών	57
Παράρτημα 11 — Συμπληρωματικές επιλογές ψηφοφορίας διαθέσιμες για άτομα με αναπηρία σε κράτη μέλη της ΕΕ.....	59

1. Εισαγωγή

Η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κα von der Leyen κατά την ανάληψη των καθηκόντων της ανακοίνωσε ότι η οικοδόμηση μιας Ένωσης ισότητας θα ήταν μία από τις κορυφαίες προτεραιότητες της Επιτροπής της⁽¹⁾.

Η ικανότητα συμμετοχής στις εκλογές είναι απαραίτητη για μια ζωντανή δημοκρατία. Η συμμετοχή αυτή δεν περιορίζεται απλά στο δικαίωμα ψήφου· συνεπάγεται επίσης τη δυνατότητα του ατόμου να θέτει υποψηφιότητα, να συμμετέχει σε πολιτικό κόμμα, να συμμετέχει στην εκλογική διαδικασία ως υπάλληλος που εργάζεται για τις εκλογές ή εκλογικός παρατηρητής και να έχει πρόσβαση σε πληροφορίες. Περιλαμβάνει τη δυνατότητα έκφρασης των εκλογικών προτιμήσεων ελεύθερα και δίκαια, με πλήρη μυστικότητα. Όλοι οι πολίτες θα πρέπει να μπορούν να συμμετέχουν αποτελεσματικά στην πολιτική ζωή της ΕΕ. Κάθε ψήφος μετράει. Ωστόσο, η συμμετοχή στην πολιτική ζωή εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση για πολλούς.

Στην ΕΕ τα άτομα με αναπηρία εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες κατά την άσκηση των εκλογικών τους δικαιωμάτων. Περίπου το 27 % του πληθυσμού της ΕΕ έχει κάποια μορφή αναπηρίας⁽²⁾. Στο ποσοστό αυτό περιλαμβάνονται άτομα με μακροχρόνιες σωματικές, ψυχικές, νοητικές ή αισθητηριακές διαταραχές, οι οποίες, σε συνδυασμό με διάφορα εμπόδια, μπορεί να δυσχεράνουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ισότιμη βάση με τους άλλους πολίτες.

Η διοργάνωση εθνικών εκλογών αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών, σύμφωνα με τις διεθνείς δεσμεύσεις τους. Η Επιτροπή στηρίζει, μεταξύ άλλων, την ανταλλαγή ορθών πρακτικών, συμπεριλαμβανομένων πρακτικών που αφορούν προσβάσιμες συσκευές ψηφοφορίας και ειδικές προσαρμογές, καθώς και τον τρόπο παροχής επιλογών στους ψηφοφόρους με αναπηρία. Η ΕΕ χρηματοδοτεί επίσης ενωσιακού επιπέδου οργανώσεις ατόμων με αναπηρία με σκοπό την ευαισθητοποίηση και την υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους, καθώς και τη βελτίωση των ικανοτήτων των οργανώσεων-μελών τους.

Στην έκθεση⁽³⁾ που εξέδωσε η Επιτροπή σχετικά με τις εκλογές του 2019 για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπογραμμίζεται ότι οι πολίτες με αναπηρία αντιμετωπίζουν πρόσθετα εμπόδια όσον αφορά την άσκηση των εκλογικών δικαιωμάτων τους⁽⁴⁾. Η έκθεση υπογράμμισε τη σημασία της αντιμετώπισης των εμποδίων αυτών ενόψει των επόμενων εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει επισημάνει τη σημασία της στήριξης των δικαιωμάτων ψήφου των ατόμων με αναπηρία. Στο ψήφισμά του της 26ης Νοεμβρίου 2020 σχετικά

¹ [Πολιτικές κατευθύνσεις για την επόμενη Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019-2024.](#)

² [Statistics \(Στατιστικά στοιχεία\) | Eurostat \(europa.eu\).](#)

³ [Έκθεση σχετικά με τις εκλογές του 2019 για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.](#)

⁴ Η έκθεση της Επιτροπής αναφέρεται επίσης στην έκθεση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία εκτιμάται ότι 800 000 πολίτες της ΕΕ από 16 κράτη μέλη ενδέχεται να στερήθηκαν το δικαίωμα συμμετοχής στις εκλογές του 2019 για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

με τον απολογισμό των ευρωπαϊκών εκλογών, το Κοινοβούλιο κάλεσε τα κράτη μέλη να εντείνουν τις ανταλλαγές βέλτιστων πρακτικών, προκειμένου να βελτιωθεί η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στα εκλογικά κέντρα. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επισήμανε ότι, για τους ψηφοφόρους με αναπηρία, οι πρακτικές διευθετήσεις για την ψηφοφορία είναι εξίσου σημαντικές με την πρόσβαση σε πληροφορίες ή στα εκλογικά κέντρα. Στο ψήφισμά του της 10ης Μαρτίου 2022 σχετικά με την έκθεση 2020 για την ιθαγένεια της ΕΕ, το Κοινοβούλιο κάλεσε την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να ανταλλάξουν και να προωθήσουν, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνεργασίας για τις Εκλογές⁵, βέλτιστες πρακτικές σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης των ειδικών εκλογικών αναγκών μειονεκτικών ομάδων πολιτών, ώστε να αυξηθεί η συμμετοχή τους στις εκλογές και να δοθεί στις ομάδες αυτές η δυνατότητα να ασκήσουν τα εκλογικά τους δικαιώματα στις επόμενες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Στο νομοθετικό του ψήφισμα σχετικά με την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την εκλογή των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με άμεση και καθολική ψηφοφορία⁶, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κάλεσε τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι όλοι οι πολίτες έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες και στην ψηφοφορία σε ισότιμη βάση, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία. Αυτό περιλαμβάνει, για παράδειγμα, την ενοικίαση προσαρμοσμένων εγκαταστάσεων όταν δεν είναι προσαρμοσμένες οι δημόσιες δομές⁷.

Πιο πρόσφατα, το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2022 σχετικά με τα ίσα δικαιώματα για τα άτομα με αναπηρία⁸ ζήτησε τροποποιήσεις στον ευρωπαϊκό εκλογικό νόμο καθώς και σε κάθε σχετικό νόμο, ώστε να διασφαλιστεί ότι όλα τα άτομα με αναπηρία μπορούν να ψηφίσουν και να θέσουν υποψηφιότητα σε εκλογές σε ισότιμη βάση με τα υπόλοιπα άτομα. Το Κοινοβούλιο τόνισε ότι οι αποφάσεις σχετικά με τη στέρηση της δικαιοπρακτικής ικανότητας λόγω αναπηρίας που λαμβάνονται από το κράτος μέλος καταγωγής δεν θα πρέπει να καθιστούν τους

⁵ Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το [Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνεργασίας για τις Εκλογές](#) (ECNE).

⁶ [Νομοθετικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 3ης Μαΐου 2022, σχετικά με την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την εκλογή των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με άμεση καθολική ψηφοφορία, και την κατάργηση της απόφασης \(76/787/ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, Ευρατόμ\) του Συμβουλίου, καθώς και της πράξης περί εκλογής των μελών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με άμεση καθολική ψηφοφορία που προσαρτάται στην εν λόγω απόφαση \[2020/2220\(INL\) — 2022/0902\(APP\)\].](#)

⁷ Το Κοινοβούλιο κάλεσε επίσης «τα κράτη μέλη να θεσπίσουν μέτρα για τη μεγιστοποίηση της προσβασιμότητας στις εκλογές για τους πολίτες με αναπηρία, τα οποία θα καλύπτουν, μεταξύ άλλων και κατά περίπτωση, την ενημέρωση και την εγγραφή στις εκλογές, τα εκλογικά κέντρα, τους θαλάμους και τις συσκευές ψηφοφορίας και τα ψηφοδέλτια· συνιστά να εφαρμοστούν κατάλληλες ρυθμίσεις προσαρμοσμένες στις εθνικές διαδικασίες ψηφοφορίας, ώστε να διευκολυνθεί η ψήφος των πολιτών με αναπηρία, όπως η δυνατότητα επιλογής εκλογικών κέντρων, κλειστών εκλογικών κέντρων σε καίρια σημεία, και η χρήση υποστηρικτικών τεχνολογιών, μορφοτύπων και τεχνικών όπως η γραφή Braille, τα μεγάλα τυπογραφικά στοιχεία, οι ηχητικές πληροφορίες, οι απτικές μεμβράνες, οι ευανάγνωστες πληροφορίες και η επικοινωνία στη νοηματική γλώσσα· καλεί τα κράτη μέλη να επιτρέπουν στα άτομα με αναπηρία να υποβοηθούνται στην ψηφοφορία από άτομο της επιλογής τους, όταν είναι αναγκαίο και κατόπιν αιτήματός τους.»

⁸ [Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2022, προς επίτευξη ίσων δικαιωμάτων για τα άτομα με αναπηρία \[2022/2026\(INI\)\].](#)

πολίτες της ΕΕ μη επιλέξιμους στο κράτος μέλος διαμονής τους, εάν η νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους αναγνωρίζει το δικαίωμα αυτό σε όλα τα άτομα με αναπηρία χωρίς περιορισμούς⁹.

Το ζήτημα των δικαιωμάτων ψήφου των ατόμων με αναπηρία τέθηκε επίσης στο πλαίσιο της γνωμοδότησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τις οδηγίες που διέπουν τα δικαιώματα ψήφου των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ. Αυτό περιλάμβανε τη διασφάλιση της προσβασιμότητας των εκλογικών πληροφοριών για τα άτομα με αναπηρία με την εφαρμογή των απαιτήσεων προσβασιμότητας που ορίζονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας (ΕΕ) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και με τη χρήση μέσων, τρόπων και μορφών επικοινωνίας που μπορούν να βοηθήσουν τα άτομα με αναπηρία, όπως η νοηματική γλώσσα, η γραφή Braille ή η ευανάγνωστη μορφή¹⁰.

Στην εν λόγω γνωμοδότηση, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κάλεσε τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν κατάλληλες ρυθμίσεις προσαρμοσμένες στις εθνικές διαδικασίες ψηφοφορίας, ώστε να διευκολυνθεί η ψήφος των πολιτών με αναπηρία, όπως η δυνατότητα επιλογής εκλογικών κέντρων, το στήσιμο κλειστών εκλογικών κέντρων σε καίρια σημεία, και η χρήση υποστηρικτικών τεχνολογιών, μορφοτύπων και τεχνικών όπως η γραφή Braille, τα μεγάλα τυπογραφικά στοιχεία, οι ηχητικές πληροφορίες, οι απτικές μεμβράνες, οι ευανάγνωστες πληροφορίες και η επικοινωνία στη νοηματική γλώσσα. Το Κοινοβούλιο κάλεσε επίσης τα κράτη μέλη να εξετάσουν το ενδεχόμενο χρήσης συμπληρωματικών εργαλείων για τη διευκόλυνση της ψηφοφορίας, όπως η εκ των προτέρων ψηφοφορία με φυσική παρουσία και η ψηφοφορία μέσω πληρεξουσίου, η ηλεκτρονική και η διαδικτυακή ψηφοφορία.

Στις 20 Μαρτίου 2019 η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εξέδωσε έκθεση¹¹ στην οποία παρουσιάζεται η κατάσταση όσον αφορά την εφαρμογή του

⁹ Το ψήφισμα τόνισε επίσης την ανάγκη να διασφαλιστεί το δικαίωμα του εκλέγειν ανεξάρτητα και με μυστικότητα, να εξασφαλιστεί ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν ίσες ευκαιρίες να συμμετέχουν σε προεκλογικές εκστρατείες και να διασφαλιστεί ότι τα εκλογικά κέντρα είναι προσβάσιμα σε άτομα με αναπηρία. Τα ευρωπαϊκά, εθνικά, περιφερειακά και τοπικά πολιτικά κόμματα πρέπει να μεριμνήσουν για την καλύτερη εκπροσώπηση των ατόμων με αναπηρία στους εκλογικούς καταλόγους. Οι εντεταλμένες εκλογικές αρχές των κρατών μελών κλήθηκαν να συλλέξουν δεδομένα σχετικά με την προσβασιμότητα των εκλογικών κέντρων, συμπεριλαμβανομένων ενδείξεων για το κατά πόσον είναι προσαρμοσμένα ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, και να τα υποβάλουν στην Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το αργότερο έναν χρόνο αφού έχουν λάβει χώρα μία φορά οι ευρωεκλογές.

¹⁰ [Νομοθετικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 2023, σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου περί των λεπτομερών κανόνων άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές από τους πολίτες της Ένωσης που κατοικούν σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι \(αναδιτύπωση\)](#) [COM(2021)0733 — C9-0022/2022 — 2021/0373(CNS)] και [νομοθετικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της, 14ης Φεβρουαρίου 2023, σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για τις λεπτομέρειες άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι κατά τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου από τους πολίτες της Ένωσης που κατοικούν σε ένα κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι \(αναδιτύπωση\)](#) [COM(2021)0732 — C9-0021/2022 — 2021/0372(CNS)].

¹¹ [Ενημερωτική έκθεση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής — Τα πραγματικά δικαιώματα ψήφου στις ευρωεκλογές των ατόμων με αναπηρίες.](#)

δικαιώματος ψήφου στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο των πολιτών της ΕΕ με αναπηρία. Η έκθεση επισημαίνει διάφορα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία κατά την άσκηση των εκλογικών τους δικαιωμάτων. Παραθέτει ορθές πρακτικές⁽¹²⁾ για τη βελτίωση της πρόσβασης σε πληροφορίες κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου, την οργάνωση της ψηφοφορίας στα «γενικά» εκλογικά κέντρα, τα ψηφοδέλτια και την προσβασιμότητα. Περιγράφει επίσης τις λύσεις που χρησιμοποιούνται σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως η πρόωμη ψηφοφορία σε καθορισμένα εκλογικά τμήματα, η επιστολική ψηφοφορία, η ψηφοφορία μέσω φορητών καλπών, η ψηφοφορία μέσω πληρεξουσίου και η ψηφοφορία με ηλεκτρονικό σύστημα. Τέλος, περιγράφει ρυθμίσεις που επιτρέπουν σε ασθενείς που βρίσκονται σε νοσοκομεία και ιδρύματα μακροχρόνιας περίθαλψης να ψηφίζουν, που αφορούν το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία να ψηφίζουν σε χώρες όπου η ψηφοφορία είναι υποχρεωτική, καθώς και τις διαδικασίες για τις περιπτώσεις στις οποίες ένα άτομο με αναπηρία ζει σε διαφορετική χώρα από τη χώρα καταγωγής του.

Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία συνέστησε στην ΕΕ να λάβει τα αναγκαία μέτρα, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη της και τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των ατόμων με αναπηρία, ώστε να δοθεί η δυνατότητα σε κάθε άτομο με οποιοδήποτε είδος αναπηρίας να ασκεί το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις εκλογές⁽¹³⁾.

Η Επιτροπή, στη στρατηγική της για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία για την περίοδο 2021-2030⁽¹⁴⁾, ανακοίνωσε ότι θα καταρτίσει οδηγό ορθών εκλογικών πρακτικών για τη συμμετοχή των πολιτών με αναπηρία στην εκλογική διαδικασία. Ο παρών οδηγός εκπονήθηκε σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνεργασίας για τις Εκλογές. Αντλεί στοιχεία από τις συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης υψηλού επιπέδου για τις εκλογές που διοργάνωσε η Επιτροπή στις 23-24 Οκτωβρίου 2023⁽¹⁵⁾.

¹² Παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών που επισημαίνονται στην έκθεση είναι οι φορητές κάλπες για άτομα με αναπηρία (Βουλγαρία):

- στοχευμένο ενημερωτικό υλικό σε απλή γλώσσα και σε κώδικα Braille (βίντεο, φυλλάδια) για τη στήριξη συγκεκριμένων ομάδων σε διάφορες γλώσσες (Βέλγιο), δοκιμαστικό έργο σχετικά με αυτόνομη ηλεκτρονική ψηφοφορία για άτομα με προβλήματα όρασης (Βέλγιο), προσβάσιμα εκλογικά τμήματα και κάλπες σε νοσοκομεία, οίκους ευγηρίας ή παρόμοια ιδρύματα (Ιρλανδία)
- ψηφοδέλτια σε κώδικα Braille (Σλοβακία), έρευνα σχετικά με τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι πολιτικοί με αναπηρία και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για να μπορούν να συμμετέχουν και να εκτελούν τα καθήκοντά τους (Κάτω Χώρες).

¹³ [Concluding observations on the initial report of the European Union](#) (Τελικές παρατηρήσεις σχετικά με την αρχική έκθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης) εγκρίθηκαν κατά τη 14η σύνοδο της επιτροπής στη Γενεύη το 2015. Βλ., επίσης, [έκθεση που εκδόθηκε το 2023 από τον ειδικό εισηγητή των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία](#).

¹⁴ [Ένωση ισότητας: στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030](#).

¹⁵ Η Επιτροπή παρουσίασε στις 25 Νοεμβρίου 2021 δέσμη μέτρων για την ενίσχυση της δημοκρατίας και την προστασία της ακεραιότητας των εκλογών. Η δέσμη περιλάμβανε ανακοίνωση στην οποία αναφερόταν ότι η Επιτροπή θα συνεχίσει το έργο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνεργασίας για τις

Η Επιτροπή ανακοίνωσε στη στρατηγική της για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία την πρόθεσή της:

- **να συνεργαστεί** με τα κράτη μέλη, μεταξύ άλλων με ειδικά στοχευμένες συνομιλίες στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνεργασίας για τις Εκλογές, και με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με σκοπό να εγγραφεί τα πολιτικά δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε ισότιμη βάση με εκείνα των άλλων ατόμων·
- **να συζητήσει**, στο πλαίσιο της εκδήλωσης υψηλού επιπέδου για τις εκλογές που εξαγγέλθηκε στο σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή δημοκρατία (η οποία πραγματοποιήθηκε στις 23 και 24 Οκτωβρίου 2023), πρακτικές σχετικά με τη δημοκρατία χωρίς αποκλεισμούς, με στόχο τα ψηφοδέλτια να αντικατοπτρίζουν την πολυμορφία των κοινωνιών μας·
- **να στηρίξει** τη δημοκρατική συμμετοχή χωρίς αποκλεισμούς, μεταξύ άλλων για άτομα με αναπηρία, μέσα από το νέο πρόγραμμα «Ιθαγένεια, ισότητα, δικαιώματα και αξίες» (CERV)⁽¹⁶⁾.

Η κατάρτιση του παρόντος οδηγού βασίστηκε στο έργο του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων⁽¹⁷⁾ σε στενή συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ακαδημαϊκό Δίκτυο Ευρωπαίων Εμπειρογνομώνων σε θέματα Αναπηρίας. Το δίκτυο έχει αναπτύξει [28 δείκτες ανθρωπίνων δικαιωμάτων](#) για την αξιολόγηση της πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στην ΕΕ. Τα δεδομένα ομαδοποιούνται σε τέσσερα βασικά θέματα: 1) άρση των νομικών και διοικητικών εμποδίων· 2) αύξηση

Εκλογές για τη διευκόλυνση και τη βελτίωση της ικανότητας όλων των πολιτών της ΕΕ να ασκούν τα δικαιώματα ψήφου τους, μεταξύ άλλων μέσω της στήριξης της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών και της αμοιβαίας συνδρομής για τη διασφάλιση ελεύθερων και δίκαιων εκλογών και με τη θέσπιση κοινών αναφορών σε ορθές πρακτικές για συγκεκριμένα στάδια του εκλογικού κύκλου. Στην ανακοίνωση η Επιτροπή ανέλαβε τη δέσμευση να διοργανώσει εκδήλωση υψηλού επιπέδου για τις εκλογές κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2023 και να φέρει σε επαφή διάφορες αρχές που σχετίζονται με τις εκλογές με στόχο την αντιμετώπιση των προκλήσεων που εξετάζονται στη δέσμη μέτρων.

¹⁶ Στα παραδείγματα έργων συγκαταλέγονται τα εξής:

- [The Future is Ours: Persons with Disabilities Rebuild Democracy](#) (Το μέλλον μας ανήκει: τα άτομα με αναπηρία οικοδομούν εκ νέου τη δημοκρατία).
- [Ambitions. Rights. Belonging. Keys to inclusion of people with intellectual disabilities](#) (Φιλοδοξίες. Δικαιώματα. Αίσθημα του ανήκειν. Βασικά στοιχεία για την ένταξη των ατόμων με διανοητική αναπηρία).

¹⁷ Το 2010 ο FRA δημοσίευσε την έκθεση με τίτλο «The right to political participation of persons with mental health problems and persons with intellectual disabilities» (Το δικαίωμα στην πολιτική συμμετοχή ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας και ατόμων με διανοητική αναπηρία). Το 2014 ο οργανισμός ανέπτυξε δείκτες για τα ανθρώπινα δικαιώματα και συγκέντρωσε δεδομένα για τους δείκτες αυτούς σχετικά με το δικαίωμα πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία. Επιπλέον, ο FRA δημοσίευσε πέντε ενημερωτικά γραφήματα για να συμβάλει στην ευαισθητοποίηση των βασικών παραγόντων όσον αφορά τα δικαιώματα ψήφου των ατόμων με αναπηρία. Σε έγγραφο που δημοσιεύτηκε το 2019 αναλύονται οι σχετικές νομικές μεταρρυθμίσεις στα κράτη μέλη από το 2014.

της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα δικαιώματα· 3) αύξηση της προσβασιμότητας της πολιτικής συμμετοχής· 4) διεύρυνση των ευκαιριών συμμετοχής.

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνεργασίας για τις Εκλογές συμμετείχε ενεργά στην κατάρτιση του παρόντος οδηγού, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο ειδικής υποομάδας. Οι εκλογικές πρακτικές που αποσκοπούν στην κάλυψη των αναγκών των ατόμων με αναπηρία έχουν επανειλημμένα αποτελέσει αντικείμενο συζητήσεων μεταξύ των κρατών μελών σε αυτό το δίκτυο και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των προσπαθειών της Επιτροπής να συνδράμει τους πολίτες στην άσκηση των εκλογικών δικαιωμάτων τους⁽¹⁸⁾.

Στο πλαίσιο αυτό, 22 κράτη μέλη απέστειλαν εισηγήσεις σχετικά με εκλογικά πλαίσια και εκλογικές πρακτικές που αφορούν τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στις εκλογές. Η έρευνα αποκάλυψε ότι υπάρχει πληθώρα πρακτικών που συμβάλλουν στη διασφάλιση της πρόσβασης όλων στις εκλογές.

Για την υποστήριξη της προετοιμασίας του παρόντος οδηγού, ένα δίκτυο ακαδημαϊκών για την ιθαγένεια εκπόνησε μελέτη σχετικά με τη συμμετοχή των πολιτών με αναπηρία στις εκλογές⁽¹⁹⁾. Ο παρών οδηγός βασίζεται επίσης στη μελέτη σχετικά με την πολιτική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία⁽²⁰⁾, η οποία εκπονήθηκε το 2018 και επικαιροποιήθηκε το 2021⁽²¹⁾ από ένα ακαδημαϊκό δίκτυο για τα δικαιώματα του Ευρωπαίου πολίτη.

Η Επιτροπή διεξήγαγε επίσης ειδικές διαβουλεύσεις με ομάδες που υποστηρίζουν τη συμμετοχή των πολιτών με αναπηρία⁽²²⁾.

¹⁸ Στις 24 Ιανουαρίου 2022 τα κράτη μέλη συζήτησαν μέτρα για την αύξηση της φυσικής προσβασιμότητας των εκλογικών κέντρων, την επιτόπια στήριξη, τα βοηθητικά εργαλεία στο πλαίσιο των εκλογικών διαδικασιών και τις εναλλακτικές μεθόδους ψηφοφορίας. Στις 21 Σεπτεμβρίου 2022 εκπρόσωπος του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία παρουσίασε την έκθεση του φόρουμ για το 2022 σχετικά με την πολιτική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία. Στις 12 Ιουνίου 2023 το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία παρουσίασε ένα χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ έργο που αποσκοπεί στην αύξηση του ποσοστού των ατόμων με αναπηρία που θα συμμετάσχουν στις ευρωπαϊκές εκλογές του 2024.

¹⁹ [Study on the participation of citizens with disabilities in elections \(Μελέτη σχετικά με τη συμμετοχή των πολιτών με αναπηρία στις εκλογές\)](#).

²⁰ [Study on Political Participation of Persons with Disabilities \(Μελέτη σχετικά με την πολιτική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία\)](#).

²¹ [Study on Political Participation of Persons with Disabilities. Update of the 2018 report \(Μελέτη σχετικά με την πολιτική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία. Επικαιροποίηση της έκθεσης του 2018\)](#).

²² Συναντήσεις με το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία (EDF) σχετικά με την πολιτική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία πραγματοποιήθηκαν στις 16 Μαΐου και στις 10 Ιουνίου 2022, καθώς και στις 18 Απριλίου και στις 2 Μαΐου 2023. Το EDF συμμετείχε στη συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνεργασίας για τις Εκλογές της 21ης Σεπτεμβρίου 2022. Συναντήσεις με εκπροσώπους της Organizaci3n Nacional de Ciegos Espa1oles πραγματοποιήθηκαν στις 10 Νοεμβρίου 2022 (Επίτροπος Dalli), στις 25 Νοεμβρίου 2022 (ΓΔ JUST) και στις 7 Φεβρουαρίου 2023 (ΓΔ JUST). Στις 17 Νοεμβρίου 2023 πραγματοποιήθηκε ειδική συνεδρίαση της πλατφόρμας για την αναπηρία.

Παράλληλα με τον παρόντα οδηγό, η Επιτροπή εκπόνησε συλλογή πρακτικών ηλεκτρονικής ψηφοφορίας, όπως ανακοινώθηκε στο σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή δημοκρατία⁽²³⁾ και στη στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Ειδικότερα, η συλλογή⁽²⁴⁾ εξετάζει ζητήματα προσβασιμότητας στα στοιχεία με τα οποία έρχεται σε επαφή ο ψηφοφόρος των ηλεκτρονικών συσκευών ψηφοφορίας που χρησιμοποιούνται στα εκλογικά κέντρα και στη διεπαφή της διαδικτυακής ψηφοφορίας, η οποία αποτελεί επίσης χρήσιμη μέθοδο ψηφοφορίας για τα άτομα με αναπηρία.

2. Βασικά ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι πολίτες με αναπηρία

Ο καθορισμός των κριτηρίων επιλεξιμότητας και των διαδικασιών αξιολόγησης για την αναγνώριση του καθεστώτος αναπηρίας αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών. Τα κράτη μέλη είναι επίσης αρμόδια για τον καθορισμό των προσώπων που έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι, σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ και τα σχετικά διεθνή πρότυπα. Οι πολίτες με αναπηρία αντιμετωπίζουν πολλαπλά νομικά, διοικητικά και θεσμικά εμπόδια για την ενεργή συμμετοχή τους στον δημοκρατικό βίο. Οι πολίτες με διανοητική αναπηρία αντιμετωπίζουν ιδιαιτέρως σημαντικά εμπόδια κατά την άσκηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων, καθώς βρίσκονται αντιμέτωποι με ένα φάσμα από νομικά και διοικητικά εμπόδια. Άλλα χαρακτηριστικά, όπως η ηλικία και το φύλο, καθώς και παράγοντες όπως η κοινωνικοοικονομική κατάσταση και τα περιορισμένα οικονομικά μέσα επηρεάζουν επίσης τα επίπεδα πολιτικής συμμετοχής των πολιτών με αναπηρία. Παρά τις σημαντικές προσπάθειες που καταβάλλονται σε διάφορα επίπεδα για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων, όπως η επανεξέταση του κανονιστικού πλαισίου, η αύξηση της προσβασιμότητας του εκλογικού υλικού και των εκλογικών εγκαταστάσεων, απαιτούνται ακόμη πολλές προσπάθειες για να υποστηριχθεί η άσκηση των δημοκρατικών και εκλογικών δικαιωμάτων των πολιτών με αναπηρία⁽²⁵⁾.

Οι κύριες ανησυχίες που αντικατοπτρίζονται στην υφιστάμενη βιβλιογραφία και αναφέρονται από τα ενδιαφερόμενα μέρη σχετίζονται με τα ακόλουθα εμπόδια:

- **Φυσικά εμπόδια** (συμπεριλαμβανομένων των μη προσβάσιμων εκλογικών κέντρων, των ανεπαρκών ρυθμίσεων για την άσκηση του δικαιώματος ψήφου των ατόμων που ζουν σε οίκους ευγηρίας ή ιδρύματα μακροχρόνιας περίθαλψης, νοσοκομεία ή των ατόμων που δεν μπορούν να μετακινηθούν εκτός της οικίας τους, των εμποδίων στην κινητικότητα και του μη προσβάσιμου υλικού που χρησιμοποιείται στις εκλογές, όπως ψηφοδέλτια, θάλαμοι ψηφοφορίας ή συσκευές ψηφοφορίας, των περιορισμένων επιλογών για ψηφοφορία).
- **Εμπόδια στην ενημέρωση** (συμπεριλαμβανομένων της έλλειψης πρόσβασης σε πολιτικούς υποψηφίους και πληροφορίες για τα κόμματα,

²³ [Ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τη δημοκρατία.](#)

²⁴ [Compendium of e-voting and other ICT practices \(Συλλογή πρακτικών ηλεκτρονικής ψηφοφορίας και άλλων πρακτικών ΤΠΕ\).](#)

²⁵ [Study on political participation of persons with disabilities.](#)

της έλλειψης γνώσεων όσον αφορά την εκλογική διαδικασία — πού, πότε και πώς ψηφίζουμε).

- **Εμπόδια όσον αφορά την παροχή βοήθειας** (συμπεριλαμβανομένων της περιορισμένης συνδρομής κατά την ψηφοφορία, της έλλειψης κατάρτισης του εκλογικού προσωπικού σχετικά με τον τρόπο παροχής βοήθειας και των περιορισμών όσον αφορά το ποιος λαμβάνει βοήθεια).
- **Κοινωνικά εμπόδια** (συμπεριλαμβανομένων των στερεοτύπων σχετικά με τους πολίτες με αναπηρία, της στάσης και των απόψεων των φροντιστών/βοηθών και της διαθεσιμότητας δικτύων υποστήριξης και της πρόσβασης σε αυτά)⁽²⁶⁾.

3. Το πλαίσιο της ΕΕ

3.1. Συνθήκες

Σύμφωνα με το άρθρο 10 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), «[κ]ατά τον καθορισμό και την εφαρμογή των πολιτικών και των δράσεων της, η Ένωση επιδιώκει να καταπολεμήσει κάθε διάκριση λόγω [...] αναπηρίας».

Σύμφωνα με το άρθρο 19 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, «[μ]ε την επιφύλαξη των άλλων διατάξεων των Συνθηκών και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που παρέχουν στην Ένωση, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα, σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία, και μετά την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μπορεί να αναλάβει δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω [...] αναπηρίας».

Σύμφωνα με το άρθρο 19 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ, «[...] το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, μπορούν να θεσπίζουν τις βασικές αρχές για τα μέτρα ενθάρρυνσης της Ένωσης, αποκλειομένης της εναρμόνισης [...], προς υποστήριξη των δράσεων των κρατών μελών οι οποίες αναλαμβάνονται για να συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων της παραγράφου 1».

3.2. Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

Η ΕΕ είναι συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες (ΣΗΕΔΑΑ). Κατά συνέπεια, εντός του πεδίου εφαρμογής των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, οι διατάξεις της Σύμβασης αυτής αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της ενωσιακής έννομης τάξης.

Σύμφωνα με το άρθρο 29 της ΣΗΕΔΑΑ, τα συμβαλλόμενα κράτη πρέπει να διασφαλίζουν, μεταξύ άλλων, ότι οι διαδικασίες ψηφοφορίας, οι εγκαταστάσεις και τα υλικά είναι κατάλληλα, προσβάσιμα, και εύκολα στην κατανόηση και χρήση.

Η ΣΗΕΔΑΑ περιλαμβάνει τις υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων κρατών, αφενός, να προστατεύουν το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία να ψηφίζουν με μυστική

²⁶ [Study on participation of citizens with disabilities in elections.](#)

ψηφοφορία σε εκλογές και δημόσια δημοψηφίσματα χωρίς εκφοβισμό, να θέτουν υποψηφιότητα στις εκλογές, να κατέχουν αποτελεσματικά αξιώματα και να ασκούν όλα τα δημόσια λειτουργήματα σε όλα τα επίπεδα της κυβέρνησης, και, αφετέρου, να διευκολύνουν τη χρήση των υποβοηθητικών και νέων τεχνολογιών, όπου αυτό απαιτείται.

Τα κράτη μέλη καλούνται επίσης να διασφαλίσουν ότι τα άτομα με αναπηρία μπορούν να εκφράζουν ελεύθερα τη βούλησή τους ως ψηφοφόροι. Για τον σκοπό αυτόν, και όπου είναι απαραίτητο, τα κράτη μέλη πρέπει να επιτρέπουν την παροχή βοήθειας στα άτομα αυτά κατά την ψηφοφορία από πρόσωπο της επιλογής τους, και κατόπιν αιτήματός τους.

Το γενικό σχόλιο αριθ. 2 σχετικά με το άρθρο 9 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, που εκδόθηκε από την Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία⁽²⁷⁾ στις 11 Απριλίου 2014, αναφέρει ότι είναι επίσης σημαντικό να εξασφαλίζεται η προσβασιμότητα των πολιτικών συνεδριάσεων και του υλικού που χρησιμοποιείται και παράγεται από πολιτικά κόμματα ή μεμονωμένους υποψηφίους που συμμετέχουν στις δημόσιες εκλογές.

3.3. Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ

Το άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (στο εξής: Χάρτης) απαγορεύει τις διακρίσεις για οποιονδήποτε λόγο, συμπεριλαμβανομένης της αναπηρίας.

Το άρθρο 26 του Χάρτη, που αφορά την ένταξη των ατόμων με αναπηρίες, αναφέρει ότι η ΕΕ αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία να επωφελούνται μέτρων που θα τους εξασφαλίζουν την αυτονομία, την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή στον κοινοτικό βίο. Όπως επισήμανε το Δικαστήριο της ΕΕ στην υπόθεση Glatzel⁽²⁸⁾, μπορούν να παραπέμπονται υποθέσεις στο Δικαστήριο βάσει του άρθρου 26 για την ερμηνεία και τον έλεγχο της νομιμότητας των νομοθετικών πράξεων της ΕΕ που θέτουν σε εφαρμογή την αρχή η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο αυτό, ήτοι την ένταξη των ατόμων με αναπηρία.

Το άρθρο 39 και το άρθρο 40 του Χάρτη αφορούν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές.

Το άρθρο 53 του Χάρτη ορίζει ότι τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται σε αυτόν ερμηνεύονται σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο και τις διεθνείς συμβάσεις στις οποίες είναι μέρη η Ένωση ή όλα τα κράτη μέλη. Σε αυτές περιλαμβάνεται η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και η ΣΗΕΔΑΑ. Ειδικότερα, το δικαίωμα που αφορά την απαγόρευση των διακρίσεων το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 21 του

²⁷ [Με τη Σύμβαση ιδρύθηκε η επιτροπή για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, ένα ανεξάρτητο όργανο που εποπτεύει την εφαρμογή της εν λόγω Συνθήκης.](#)

²⁸ [C-356/12, Glatzel.](#)

Χάρτη θα πρέπει να ερμηνεύεται λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

3.4. Εκλογική νομοθεσία της ΕΕ

Όσον αφορά τη διαδικασία για την εκλογή των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το άρθρο 223 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ ορίζει, πρώτον, ότι ο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καταρτίζει σχέδιο για τη θέσπιση των αναγκαίων διατάξεων με στόχο την εκλογή των μελών του με άμεση και καθολική ψηφοφορία κατά ενιαία διαδικασία σε όλα τα κράτη μέλη ή σύμφωνα με κοινές αρχές όλων των κρατών μελών. Δεύτερον, διευκρινίζει ότι εναπόκειται στο Συμβούλιο της ΕΕ να θεσπίσει τις διατάξεις αυτές.

Η πράξη περί εκλογής του 1976⁽²⁹⁾ καθορίζει τις κοινές αρχές που ισχύουν για την εκλογή των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με άμεση και καθολική ψηφοφορία.

Το άρθρο 8 παράγραφος 1 της εν λόγω πράξης προβλέπει ότι, με την επιφύλαξη των λοιπών διατάξεων, «η εκλογική διαδικασία διέπεται, σε κάθε κράτος μέλος, από τις εθνικές διατάξεις».

Στις 3 Μαΐου 2022 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέδωσε σχέδιο νομοθετικής πράξης βάσει του οποίου θα καταργηθεί η πράξη περί εκλογής και θα αντικατασταθεί με νέο κανονισμό του Συμβουλίου για την εκλογή των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με άμεση καθολική ψηφοφορία⁽³⁰⁾. Αυτός θα περιλαμβάνει μέτρα που θα παρέχουν στα άτομα με αναπηρία τη δυνατότητα να συμμετέχουν στην εκλογική διαδικασία σε ισότιμη βάση με τα άλλα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που στερούνται της δικαιοπρακτικής τους ικανότητας⁽³¹⁾. Πρότεινε επίσης να προβλεφθούν υποχρεώσεις βάσει των οποίων τα κράτη μέλη οφείλουν να θεσπίσουν κατάλληλες ρυθμίσεις που βοηθούν τα άτομα με αναπηρία να ασκούν το δικαίωμα ψήφου τους, είτε ανεξάρτητα και μυστικά, είτε με τη συνδρομή προσώπου της επιλογής τους.

Οι διοργανικές συζητήσεις για το κείμενο αυτό βρίσκονται σε εξέλιξη.

3.5. Δικαιώματα ψήφου των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ

Σύμφωνα με το άρθρο 20 παράγραφος 2 στοιχείο β) και το άρθρο 22 της ΣΛΕΕ, οι υπήκοοι των κρατών μελών της ΕΕ έχουν: α) το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και β) το δικαίωμα του εκλέγειν και

²⁹ [Πράξη περί εκλογής των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με άμεση καθολική ψηφοφορία. Ενοποιημένο κείμενο.](#)

³⁰ [Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την εκλογή των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με άμεση καθολική ψηφοφορία, και την κατάργηση της απόφασης \(76/787/ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, Ευρατόμ\) του Συμβουλίου, καθώς και της πράξης περί εκλογής των μελών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με άμεση καθολική ψηφοφορία που προσαρτάται στην εν λόγω απόφαση.](#)

³¹ «Κάθε πολίτης της Ένωσης από την ηλικία των 16 ετών, **συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία, ανεξαρτήτως της δικαιοπρακτικής ικανότητάς του**, έχει δικαίωμα ψήφου στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με την επιφύλαξη των υφιστάμενων συνταγματικών διατάξεων που ορίζουν ελάχιστη ηλικία ψήφου 18 ή 17 ετών.»

εκλέγεσθαι στις δημοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας τους. Τα δύο αυτά δικαιώματα αναγνωρίζονται επίσης στον Χάρτη⁽³²⁾.

Τα άρθρα 20 και 22 της ΣΛΕΕ προβλέπουν ότι οι πολίτες της ΕΕ που κατοικούν σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι («μετακινούμενοι» πολίτες της ΕΕ) μπορούν να ασκούν τα δικαιώματα αυτά υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους. Ως εκ τούτου, οι εθνικές νομοθεσίες που καθορίζουν τους όρους άσκησης του δικαιώματος ψήφου με αμιγώς εθνική διάσταση θα πρέπει να ισχύουν και για τους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ όσον αφορά τις δημοτικές εκλογές και τις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Η οδηγία 93/109/ΕΚ⁽³³⁾ και η οδηγία 94/80/ΕΚ⁽³⁴⁾ καθορίζουν τις λεπτομέρειες άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές για τους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ.

Στις 25 Νοεμβρίου 2021 η Επιτροπή ενέκρινε δέσμη μέτρων για την ενίσχυση της δημοκρατίας και την προστασία της ακεραιότητας των εκλογών. Σε αυτήν περιλαμβάνονταν δύο αναδιατυπωμένες νομοθετικές προτάσεις για τη θέσπιση λεπτομερών ρυθμίσεων σχετικά με τα εκλογικά δικαιώματα των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ⁽³⁵⁾.

Οι πρωτοβουλίες αυτές επικαιροποιούν, αποσαφηνίζουν και ενισχύουν τους κανόνες με σκοπό την αντιμετώπιση των δυσκολιών με τις οποίες βρίσκονται αντιμέτωποι οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των πολιτών με αναπηρία. Στόχος είναι να διασφαλιστεί ευρεία και χωρίς αποκλεισμούς συμμετοχή στις εκλογές, να παρασχεθεί στήριξη σε αυτές τις ομάδες ατόμων κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους και να προστατευτεί η ακεραιότητα των εκλογών. Οι πρωτοβουλίες αυτές ζητούν επίσης από τα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν την πρόσβαση των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ με αναπηρία στις πληροφορίες που αφορούν τις εκλογές με τη χρήση κατάλληλων μέσων, τρόπων και μορφών επικοινωνίας. Προβλέπουν ότι οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ θα έχουν ισότιμη πρόσβαση σε δυνατότητες εξ αποστάσεως και ηλεκτρονικής ψηφοφορίας, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους

³² Ως εκ τούτου, οποιοσδήποτε περιορισμός θα πρέπει να συμμορφώνεται με το άρθρο 52 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και, κυρίως, θα πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο και να σέβεται την ουσία των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Επιπλέον, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας.

³³ [Οδηγία 93/109/ΕΚ του Συμβουλίου, της 6ης Δεκεμβρίου 1993, για τις λεπτομέρειες άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι κατά τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου από τους πολίτες της Ένωσης που κατοικούν σε ένα κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι. Ενοποιημένο κείμενο.](#)

³⁴ [Οδηγία 94/80/ΕΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1994, περί των λεπτομερών κανόνων άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι κατά τις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές από τους πολίτες της Ένωσης που κατοικούν σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι. Ενοποιημένο κείμενο.](#)

³⁵ [Democracy and electoral rights \(Δημοκρατία και εκλογικά δικαιώματα\) — \(europa.eu\).](#)

του κράτους μέλους υποδοχής. Οι διοργανικές συζητήσεις για τα κείμενα αυτά βρίσκονται σε εξέλιξη.

3.6. Διαφάνεια της πολιτικής διαφήμισης

Στην πρότασή της σχετικά με τη διαφάνεια και τη στόχευση της πολιτικής διαφήμισης⁽³⁶⁾, που αποτελεί μέρος της ίδιας δέσμης νομοθετικών μέτρων, η Επιτροπή έλαβε επίσης υπόψη την ανάγκη να καταστούν οι ανακοινώσεις διαφάνειας που θα συνοδεύουν τις πολιτικές διαφημίσεις προσβάσιμες στα άτομα με αναπηρία.

Οι διοργανικές συζητήσεις για το κείμενο αυτό βρίσκονται σε εξέλιξη.

3.7. Άλλα κείμενα του ενωσιακού δικαίου

Άλλα σχετικά κείμενα του ενωσιακού δικαίου περιλαμβάνουν την οδηγία (ΕΕ) 2019/882⁽³⁷⁾ (ευρωπαϊκή πράξη για την προσβασιμότητα) σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών, τις οδηγίες 2014/24/ΕΕ⁽³⁸⁾ και 2014/25/ΕΕ⁽³⁹⁾ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων, την οδηγία (ΕΕ) 2016/2102⁽⁴⁰⁾ (οδηγία για την προσβασιμότητα στον παγκόσμιο ιστό) και την οδηγία 2010/13/ΕΕ⁽⁴¹⁾ (οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων).

Στο άρθρο 3 παράγραφος 1 της ευρωπαϊκής πράξης για την προσβασιμότητα, παρέχεται ο ακόλουθος ορισμός για τα άτομα με αναπηρία: άτομα με μακροχρόνιες σωματικές, ψυχικές, νοητικές ή αισθητηριακές διαταραχές, οι οποίες σε αλληλεπίδραση με διάφορα εμπόδια δύνανται να παρεμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ίση βάση με τους άλλους. Η Επιτροπή πρότεινε να χρησιμοποιηθεί ο ίδιος ορισμός στην πρότασή της σχετικά με

³⁶ [Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη διαφάνεια και τη στόχευση της πολιτικής διαφήμισης.](#)

³⁷ [Οδηγία \(ΕΕ\) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών.](#)

³⁸ [Οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ.](#)

³⁹ [Οδηγία 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση της οδηγίας 2004/17/ΕΚ.](#)

⁴⁰ [Οδηγία \(ΕΕ\) 2016/2102 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Οκτωβρίου 2016, για την προσβασιμότητα των ιστοτόπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα.](#)

⁴¹ [Οδηγία 2010/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2010, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων \(οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων\).](#)

την ευρωπαϊκή κάρτα αναπηρίας και την ευρωπαϊκή κάρτα στάθμευσης για άτομα με αναπηρία⁽⁴²⁾.

4. Διεθνή πρότυπα εφαρμοστέα στα κράτη μέλη της ΕΕ

Πέραν της ΣΗΕΔΑΑ, στην οποία συμβαλλόμενα μέρη είναι τόσο η ΕΕ όσο και τα κράτη μέλη της, τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν δεσμευτεί να τηρούν διάφορα διεθνή πρότυπα σχετικά με τα εκλογικά δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: Σύμβαση)⁽⁴³⁾, η οποία κατοχυρώνει το δικαίωμα σε ελεύθερες εκλογές, είναι επίσης σημαντική στο πλαίσιο των εκλογικών δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.

Το ψήφισμα 2155 (2017) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τα πολιτικά δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία καλεί τα κράτη μέλη να λάβουν συγκεκριμένα και ειδικά μέτρα για να διευκολύνουν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην ψηφοφορία και τη συμμετοχή στις εκλογές⁽⁴⁴⁾.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) εξέτασε τη συμβατότητα των διατάξεων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που αφορούν τις εκλογές με τη στέρση του δικαιώματος ψήφου των προσώπων που τελούν υπό επιτροπεία σε διάφορες υποθέσεις. Στην υπόθεση Alajos Kiss κατά Ουγγαρίας⁽⁴⁵⁾ και πιο πρόσφατα στην υπόθεση Anatoliy Marinov κατά Βουλγαρίας⁽⁴⁶⁾, το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η άνευ διακρίσεων αφαίρεση των δικαιωμάτων ψήφου, χωρίς εξατομικευμένη δικαστική αξιολόγηση και αποκλειστικά λόγω διανοητικής αναπηρίας που απαιτεί μερική επιτροπεία, δεν μπορεί να θεωρηθεί συμβατή με τους νόμιμους λόγους περιορισμού του δικαιώματος ψήφου. Δεν διαπίστωσε παραβίαση της Σύμβασης στις υποθέσεις Strøbye και Rosenlind κατά

⁴² [Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση της ευρωπαϊκής κάρτας αναπηρίας και της ευρωπαϊκής κάρτας στάθμευσης για άτομα με αναπηρία](#). Το ΔΕΕ έχει καλύψει την έννοια / τον ορισμό της αναπηρίας σε αρκετές υποθέσεις, όπως: Υπόθεση C-13/05, Chacón Navas κατά Eurest Colectividades SA, ECLI:EU:C:2006:456· υπόθεση C-303/06, Coleman κατά Attridge Law, ECLI:EU:C:2008:415· συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-335/11 και C-337/11, HK Danmark, ενεργούσα για λογαριασμό της Jette Ring κατά Dansk almennyttigt Boligselskab και HK Danmark, ενεργούσα για λογαριασμό της Lone Skouboe Werge κατά Dansk Arbejdsgiverforening, ενεργούσας για λογαριασμό της Pro Display A/S (Ring και Skouboe Werge), ECLI:EU:C:2013:222· υπόθεση C-363/12, Z κατά A Government department, The Board of management of a community school, ECLI:EU:C:2014:159· υπόθεση C-354/13, FOA ενεργούσα για λογαριασμό της Karsten Kaltoft, ECLI:EU:C:2014:2463· υπόθεση C-395/15, Daouidi κατά Bootes Plus SL κ.λπ., ECLI:EU:C:2016:917· υπόθεση C-270/16, Ruiz Conejero, ECLI:EU:C:2018:17· υπόθεση C-406/15 Milkova, ECLI:EU:C:2017:198.

⁴³ [Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου \(coe.int\)](#).

⁴⁴ [The political rights of persons with disabilities: a democratic issue \(Τα πολιτικά δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία: ένα δημοκρατικό ζήτημα\)](#).

⁴⁵ [Υπόθεση Alajos Kiss κατά Ουγγαρίας](#).

⁴⁶ [Υπόθεση Anatoliy Marinov κατά Βουλγαρίας](#).

Δανίας⁽⁴⁷⁾ και Caamaño Valle κατά Ισπανίας⁽⁴⁸⁾, όπου η στέρηση του δικαιώματος ψήφου των προσώπων υπό επιτροπεία βασίστηκε σε ενδελεχείς και εξατομικευμένες δικαστικές αξιολογήσεις. Το ΕΔΔΑ έκρινε επίσης ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ότι η μη εξασφάλιση από τις αρχές κατάλληλης πρόσβασης στα εκλογικά τμήματα σε χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων μπορεί να επηρεάζει το δικαίωμά τους στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 της Σύμβασης⁽⁴⁹⁾.

Η Επιτροπή της Βενετίας εξέδωσε αναθεωρημένη ερμηνευτική δήλωση για τον κώδικα ορθής πρακτικής σε εκλογικά θέματα σχετικά με τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στις εκλογές⁽⁵⁰⁾. Η εν λόγω δήλωση συμπληρώνει τις πέντε αρχές στις οποίες βασίζεται η εκλογική κληρονομιά της Ευρώπης: καθολική, ισότιμη, ελεύθερη, μυστική και άμεση ψηφοφορία που διασφαλίζει ότι τα άτομα με αναπηρία είναι σε θέση να ασκούν το δικαίωμα ψήφου τους σε ισότιμη βάση με τους άλλους.

Μία από τις δραστηριότητες του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODHIR) του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) είναι η παρακολούθηση των εκλογών. Οι αποστολές παρακολούθησης εκλογών του ODHIR εξετάζουν την προσβασιμότητα σε ενημερωτικό υλικό, καταλόγους υποψηφίων, ψηφοδέλτια και εκλογικά τμήματα. Το ODHIR παραπέμπει όλο και περισσότερο στη ΣΗΕΔΑΑ στις εκθέσεις παρακολούθησης εκλογών που καταρτίζει, επιπλέον του εγγράφου της συνεδρίασης του ΟΑΣΕ στην Κοπεγχάγη και των προτύπων του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως ο κώδικας ορθής πρακτικής σε εκλογικά θέματα που εξέδωσε η Επιτροπή της Βενετίας και η αναθεωρημένη ερμηνευτική δήλωση σχετικά με τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στις εκλογές και τις επιπτώσεις της νομολογίας του ΕΔΔΑ⁽⁵¹⁾.

5. Περιβάλλοντα που στηρίζουν τη συμμετοχή στις εκλογές

Για τη στήριξη της συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στις εκλογές, είναι αναγκαία μια πολύπλευρη προσέγγιση προκειμένου να αυξηθεί η συνολική προσβασιμότητα του περιβάλλοντος, των υπηρεσιών και των πληροφοριών με τις οποίες αλληλεπιδρούν τα άτομα με αναπηρία.

Τα ακόλουθα σημεία παρουσιάζουν ορθές εκλογικές πρακτικές των κρατών μελών. Στο παράρτημα I, το οποίο αναπτύχθηκε με βάση αυτές τις ορθές πρακτικές, παρατίθεται πρακτικός κατάλογος ελέγχου των διαφόρων σημείων που πρέπει να εξετάζονται.

⁴⁷ [Υπόθεση Strøbye και Rosenlind κατά Δανίας](#).

⁴⁸ [Υπόθεση Caamaño Valle κατά Ισπανίας](#).

⁴⁹ [Υπόθεση Μόλκα κατά Πολωνίας, 2006](#).

⁵⁰ [Revised Interpretative Declaration to the Code of Good Practice in Electoral Matters on the Participation of People with Disabilities in Elections](#).

⁵¹ Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. το άρθρο [Elections \(Εκλογές\)](#) του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ).

5.1. Ανάπτυξη ειδικών πολιτικών

Είναι απαραίτητη η ανάπτυξη ειδικών πολιτικών από κοινού με τις διάφορες εμπλεκόμενες οντότητες, συμπεριλαμβανομένων των αρμόδιων αρχών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, των φορέων ισότητας και των εκλογικών αρχών.

Αρκετά κράτη μέλη έχουν αναπτύξει τέτοιες πολιτικές. Για παράδειγμα, στις Κάτω Χώρες, το 2021 και το 2022, το Υπουργείο Εσωτερικών και Σχέσεων του Βασιλείου δημιούργησε ένα σχέδιο δράσης για προσβάσιμες εκλογές, σε συνεργασία με οργανώσεις ατόμων με αναπηρία και άλλες ομάδες συμφερόντων, την ένωση δήμων των Κάτω Χωρών, την ολλανδική ένωση για τα συμφέροντα των πολιτών, το Εκλογικό Συμβούλιο και το Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Αθλητισμού. Στόχος του σχεδίου ήταν η βελτίωση της προσβασιμότητας των εκλογικών τμημάτων, η παροχή περισσότερο κατανοητών σε όλους πληροφοριών σχετικά με την ψηφοφορία, η καλύτερη ενημέρωση των μελών των εκλογικών τμημάτων σχετικά με την προσβασιμότητα και η ενθάρρυνση των πολιτικών κομμάτων να χρησιμοποιούν απλή γλώσσα στις γραπτές και προφορικές επικοινωνίες τους κατά την προεκλογική τους εκστρατεία.

Η Μάλτα παρέθεσε δράσεις για τη στήριξη των υποψηφίων με αναπηρία στις τοπικές, εθνικές και ενωσιακές εκλογές στην εθνική της στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία για την περίοδο 2021-2030. Εκπρόσωποι από την Εκλογική Επιτροπή, πολιτικά κόμματα και υποψήφιοι με αναπηρία συνεργάζονται στενά με την Επιτροπή για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή υποστηρικτικών νομοθετικών μέτρων και μέτρων πολιτικής έως το 2026.

Μεγάλο μέρος του έργου που επιτελούν οι εκλογικές αρχές αφορά το στάδιο του σχεδιασμού των εκλογών. Μέσω του ολοκληρωμένου σχεδιασμού και των ειδικών πολιτικών και μέτρων, οι αρχές αυτές μπορούν να συμβάλουν στη διασφάλιση του συμπεριληπτικού χαρακτήρα των εκλογών και στην αύξηση της συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία, ιδίως όταν αυτό αποτελεί εγκάρσιο στόχο, ενσωματωμένο στα επιχειρησιακά σχέδια για τις εκλογές.

5.2. Ευαισθητοποίηση και αλλαγή νοοτροπίας

Τα κράτη μέλη έχουν υιοθετήσει διαφορετικές προσεγγίσεις για τη στήριξη των εκλογικών δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία που συμμετέχουν στην εκλογική διαδικασία. Σε διάφορα κράτη μέλη, περισσότερες αρχές σε διαφορετικά επίπεδα, συμπεριλαμβανομένων των φορέων ισότητας και των εκλογικών αρχών, εργάζονται για την αύξηση της συμμετοχής στις εκλογές και της ευαισθητοποίησης των ατόμων με αναπηρία σχετικά με τις πολιτικές διαδικασίες. Στις εργασίες αυτές περιλαμβάνονται η διοργάνωση συνεδριάσεων, η διεξαγωγή ειδικών ενημερωτικών εκστρατειών, η παραγωγή επικοινωνιακών κιτ, εκπαιδευτικά δελτία προετοιμασίας για τις εκλογές και φυλλάδια με ευανάγνωστη γλώσσα, εικόνες και διαγράμματα.

Στην εθνική της στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, *Μια δίκαιη Ρουμανία, 2022-2027*⁽⁵²⁾, η Ρουμανία δεσμεύτηκε να διεξαγάγει ενημερωτική εκστρατεία για τα άτομα με αναπηρία σχετικά με τη συμμετοχή σε εκλογές και δημοψηφίσματα, σε συνεργασία με αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ατόμων με αναπηρία. Χρήσιμη μπορεί να είναι επίσης η αύξηση της ευαισθητοποίησης με τη χρήση υλικού βίντεο σχεδιασμένου για άτομα με αναπηρία, όπως στη Φινλανδία⁽⁵³⁾.

Η νεοσυσταθείσα Εκλογική Επιτροπή της Ιρλανδίας, με τίτλο An Coimisiún Toghcháin, διαθέτει νέα λειτουργία εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης των ψηφοφόρων —έργο της οποίας είναι η αύξηση της συμμετοχής στις δημοκρατικές διαδικασίες της Ιρλανδίας και η προώθηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με αυτές. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της για την εξασφάλιση της συμμετοχής του κοινού, θα ενθαρρύνει τη συμμετοχή στις εκλογές ομάδων που δεν προσεγγίζονται επαρκώς, όπως τα άτομα με αναπηρία⁽⁵⁴⁾.

Άλλες οντότητες αναλαμβάνουν δραστηριότητες ευαισθητοποίησης. Για παράδειγμα, το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία συντονίζει το χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ έργο DREE (Disability Rights in the European Elections) που αφορά τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία στις ευρωπαϊκές εκλογές και το οποίο αποσκοπεί στην αύξηση της πολιτικής συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στις ευρωπαϊκές εκλογές του 2024. Μαζί με επτά εθνικές ενώσεις-μέλη, το έργο DREE ενδυναμώνει και παρακινεί άτομα με αναπηρία ώστε να γίνουν ψηφοφόροι, υποψήφιοι και πολιτικοί ακτιβιστές⁽⁵⁵⁾.

Το 2011 η Inclusion Europe υλοποίησε το έργο «*Accommodating Diversity for Active Participation in European Elections*» (Συνεκτίμηση της πολυμορφίας για την ενεργή συμμετοχή στις ευρωπαϊκές εκλογές), το οποίο χρηματοδοτήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «Θεμελιώδη δικαιώματα και ιθαγένεια» και το οποίο αύξησε την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην Ευρώπη όσον αφορά την προσβασιμότητα στις εκλογές. Ανέπτυξε επίσης εθνικό οδηγό⁽⁵⁶⁾ με τίτλο *Voting for All!* (Ψήφος για όλους), [συστάσεις για προσβάσιμες εκλογές στην Ευρώπη](#)⁽⁵⁷⁾, και μια συλλογή ορθών πρακτικών για προσβάσιμες εκλογές στην Ευρώπη⁽⁵⁸⁾ η οποία εκδόθηκε στα αγγλικά, τα γαλλικά και τα τσεχικά. Για τις

⁵² [Strategia națională „O Românie echitabilă”, 2022-2027 – Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități \(gov.ro\).](#)

⁵³ Βλ., για παράδειγμα, [Yle broadcasts municipal election debate in 'Easy Finnish' \(To Yle μεταδίδει τη συζήτηση για τις δημοτικές εκλογές σε «απλά φινλανδικά»\)».](#)

⁵⁴ [Ireland's Statutory, Independent Electoral Commission \(Νόμιμη, ανεξάρτητη εκλογική επιτροπή της Ιρλανδίας\).](#)

⁵⁵ [Disability Rights in the European Elections \(DREE\) \(Δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία στις ευρωπαϊκές εκλογές\).](#)

⁵⁶ [Creating successful campaigns for more accessible elections \(Δημιουργία επιτυχημένων εκστρατειών για πιο προσβάσιμες εκλογές\) \(inclusion-europe.eu\).](#)

⁵⁷ [Recommendations for Accessible Elections in Europe \(Συστάσεις για προσβάσιμες εκλογές στην Ευρώπη\).](#)

⁵⁸ [Good Practices for Accessible Elections in Europe \(Ορθές πρακτικές για προσβάσιμες εκλογές στην Ευρώπη\).](#)

επόμενες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Inclusion Europe θα διεξαγάγει εκστρατεία ευαισθητοποίησης η οποία θα εστιάσει στις γυναίκες με διανοητική αναπηρία και στην πολιτική συμμετοχή. Η εκστρατεία θα περιλαμβάνει σειρά συνεντεύξεων με γυναίκες που υπερασπίζονται τα δικαιώματά τους, γυναίκες με αναπηρία στην πολιτική, προκειμένου να ακουστούν οι απόψεις τους σχετικά με τη σημασία της άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι από τις γυναίκες με αναπηρία. Θα προωθήσει βίντεο σχετικά με την ψήφο, με το ζήτημα της επιτροπείας και θα αυξήσει την ευαισθητοποίηση των ατόμων με αναπηρία σχετικά με τις εκλογές με τη διεξαγωγή επικοινωνιακής εκστρατείας.

5.3. Συνεργασία με οργανώσεις που υποστηρίζουν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

Στα περισσότερα κράτη μέλη, οι οργανώσεις που υποστηρίζουν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία συμμετέχουν σε όλα τα στάδια του εκλογικού κύκλου, μέσω της ανάπτυξης διαλόγου και στενής συνεργασίας με τις αρμόδιες αρχές. Για παράδειγμα, οι οργανώσεις αυτές συμμετέχουν στη διαδικασία συζήτησης και σχεδιασμού νέων κανόνων σχετικά με την υποβοηθούμενη ψηφοφορία ή στην αξιολόγηση των κανόνων για την παροχή βοήθειας στο πλαίσιο συγκεκριμένων εκλογικών διαδικασιών.

Στην Κροατία και την Ισπανία, οι οργανώσεις ατόμων με αναπηρία συμμετέχουν σε κοινά έργα για τη στήριξη των ψηφοφόρων με προβλήματα όρασης μέσω της παραγωγής ηχογραφήσεων των ψηφοδελτίων ή για τη στήριξη ψηφοφόρων με προβλήματα όρασης ή ακοής. Η εν λόγω στήριξη παρέχεται από μεταφραστές οι οποίοι συνοδεύουν τα άτομα από το σπίτι τους έως το εκλογικό κέντρο και πίσω, παρέχοντας διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα ή άλλη ειδική διερμηνεία και βοηθώντας τους στη συμπλήρωση των ψηφοδελτίων.

Οι οργανώσεις ατόμων με αναπηρία μπορούν επίσης να συμβάλουν στην ανάπτυξη επίσημου εκλογικού υλικού και κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης της παροχής πληροφοριών ειδικά για τις εκλογές σε απλή γλώσσα, όπως συμβαίνει στη Λιθουανία, το Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία, καθώς και ευνόητων καρτών πληροφοριών για τις εκλογές, όπως στην Ουγγαρία. Αναλαμβάνουν επίσης δικές τους πρωτοβουλίες για την προώθηση της προσβασιμότητας στις εκλογές. Για παράδειγμα, διανέμουν πληροφορίες σχετικά με την προσβασιμότητα των εκλογικών κέντρων και παρέχουν κατάρτιση στους υπαλλήλους που εργάζονται για τις εκλογές σχετικά με την προσβασιμότητα. Το φινλανδικό Υπουργείο Δικαιοσύνης στηρίζει την παροχή εκλογικών πληροφοριών για τα άτομα με προβλήματα όρασης από κοινού με τη φινλανδική ομοσπονδία ατόμων με προβλήματα όρασης. Στην Ισπανία, η προσβάσιμη διαδικασία ψηφοφορίας για τα άτομα με προβλήματα όρασης που χρησιμοποιούν το σύστημα ανάγνωσης-γραφής Braille εφαρμόζεται σε συνεργασία με την ONCE (εθνική οργάνωση τυφλών της Ισπανίας⁽⁵⁹⁾). Η συνεργασία μεταξύ των ισπανικών αρχών και των οργανώσεων ατόμων με αναπηρία για την αντιμετώπιση των εμποδίων που προκύπτουν κατά τη διάρκεια των εκλογικών διαδικασιών οδήγησε επίσης στη χρήση

⁵⁹ [Ιστότοπος ONCE](#).

προσβάσιμης σήμανσης στα εκλογικά κέντρα και σε ένα ευανάγνωστο εγχειρίδιο για τα μέλη των εκλογικών κέντρων.

Σε αρκετά κράτη μέλη, η προσβασιμότητα των εκλογικών τμημάτων αξιολογείται με βάση καταλόγους σημείων ελέγχου που καταρτίζονται από κοινού από αρμόδιες αρχές και οργανώσεις ατόμων με αναπηρία ή αναπτύσσονται από τις ίδιες τις εν λόγω οργανώσεις. Οι οργανώσεις αυτές μπορούν επίσης να στηρίζουν τις αρχές με την κατάρτιση ερωτηματολογίων, όπως συμβαίνει στη Λετονία, κατευθυντήριων γραμμών, όπως στο Βέλγιο και τη Ρουμανία, και με την έκδοση συστάσεων, τη συλλογή και την υποβολή παρατηρήσεων σχετικά με την προσβασιμότητα των εκλογικών τμημάτων και του εκλογικού υλικού. Μπορούν επίσης να συμμετέχουν στην επιθεώρηση των εκλογικών κέντρων για να διαπιστωθεί αν είναι προσβάσιμα, όπως συμβαίνει στη Λιθουανία.

Άλλα κράτη μέλη, όπως η Κροατία, η Ιρλανδία, η Ρουμανία και η Ισπανία, έχουν επισημοποιήσει τη συνεργασία τους με οργανώσεις ατόμων με αναπηρία, είτε με τη σύναψη ειδικών συμφωνιών είτε με τη σύσταση ομάδων εργασίας.

Ως αποτέλεσμα της συμφωνίας που υπεγράφη το 2021 μεταξύ του ισπανικού Υπουργείου Εσωτερικών και της ένωσης Plena Inclusión España (Πλήρης ένταξη στην Ισπανία), κατά τις τελευταίες τοπικές εκλογές του 2023⁽⁶⁰⁾ δρομολογήθηκε ένα πιλοτικό έργο⁽⁶¹⁾ για προσβάσιμη σήμανση, το οποίο περιλάμβανε τη διανομή αφισών για την προώθηση της γνωστικής προσβασιμότητας (για άτομα με διανοητική αναπηρία και ηλικιωμένους) σε εκλογικά κέντρα στην πόλη της Μαδρίτης, έργο για την υλοποίηση του οποίου συνεργάστηκε και η αντιπροσωπεία της κυβέρνησης στη Μαδρίτη. Το έργο, το οποίο υλοποιήθηκε επίσης στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές, περιλάμβανε συνολικά επτά εικονογράμματα που σχεδίασε η Plena Inclusión για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στα εκλογικά τμήματα, καθώς και έναν οδηγό⁽⁶²⁾. Προβλέπεται ότι το έργο αυτό θα επεκταθεί και σε άλλες πόλεις στο πλαίσιο μελλοντικών προσκλήσεων υποβολής προτάσεων.

5.4. Αύξηση της προσβασιμότητας και της χρηστικότητας των κτιρίων

Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει ειδικές απαιτήσεις για να διασφαλίσουν ότι τα άτομα με αναπηρία μπορούν να έχουν πρόσβαση στα κτίρια. Σύμφωνα με τις απαιτήσεις, τα κτίρια πρέπει να χρησιμοποιούνται με ασφάλεια και χωρίς να παρεμποδίζεται η πρόσβαση των ατόμων με σωματική αναπηρία. Ένα προσβάσιμο κτίριο σημαίνει ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί εύκολα, με ασφάλεια και ανεξάρτητα από όλους, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία ή ομάδων που χρειάζονται ειδικά εργαλεία ή τεχνικές προσαρμογές. Τα κτίρια και οι υποδομές πρέπει να διαθέτουν τουλάχιστον μία προσβάσιμη διαδρομή, η οποία να παρέχει ασφαλή και άνετη πρόσβαση στα άτομα με μειωμένη κινητικότητα.

⁶⁰ 28 Μαΐου 2023.

⁶¹ [Accessibility](#). Elecciones Generales Julio 2023.

⁶² [Guía para señalar los colegios electorales](#).

5.5 Κατάρτιση και ειδική στήριξη για τους υπαλλήλους που εργάζονται για τις εκλογές

Σε αρκετά κράτη μέλη, κατευθυντήριες γραμμές και εγχειρίδια για τους υπαλλήλους των εκλογικών κέντρων, που συνήθως εκπονούνται σε συνεργασία με οργανώσεις ατόμων με αναπηρία, παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι υπάλληλοι μπορούν να διευκολύνουν τα άτομα με αναπηρία να ψηφίσουν, συμπεριλαμβανομένης της υποδοχής και της παροχής βοήθειας στους ψηφοφόρους με αναπηρία, προσαρμοσμένης στο είδος της αναπηρίας τους. Οι υπάλληλοι των εκλογικών κέντρων λαμβάνουν επίσης κατάρτιση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να επικοινωνούν με άτομα με αναπηρία και να τα βοηθούν κατά την άσκηση των εκλογικών δικαιωμάτων τους, ανεξάρτητα ή υποβοηθούμενα⁽⁶³⁾. Η Δανία αναπτύσσει επίσης κουίζ για τους υπαλλήλους των εκλογών ώστε να ελέγχουν τις γνώσεις τους σχετικά με τον τρόπο παροχής βοήθειας σε ψηφοφόρους. Στις Κάτω Χώρες, τα άτομα με αναπηρία μπορούν να προσφέρουν εθελοντική εργασία και να διαχειρίζονται εκλογικά τμήματα⁽⁶⁴⁾. Η Κροατία παρέχει κατάρτιση σε υπαλλήλους που εργάζονται για τις εκλογές σχετικά με τον τρόπο παροχής βοήθειας στους ψηφοφόρους με αναπηρία και δημοσιεύει ειδικές πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες ψηφοφορίας για τα άτομα με αναπηρία οι οποίες διανέμονται στις εκλογικές επιτροπές.

Η Ισπανία παρέχει ειδική στήριξη σε άτομα με προβλήματα όρασης, ακοής ή με διανοητική αναπηρία, η οποία χρηματοδοτείται με δημόσιους πόρους. Στη στήριξη αυτή περιλαμβάνονται ευανάγνωστα εγχειρίδια και δωρεάν υπηρεσία κλειστού μαγνητικού κυκλώματος στο εκλογικό τμήμα για άτομα με προβλήματα ακοής (χρήστες ακουστικών βοηθημάτων) που έχουν οριστεί μέλη του εκλογικού τμήματος (τόσο τακτικά όσο και αναπληρωματικά μέλη). Παρέχει επίσης δωρεάν υπηρεσία διερμηνείας στη νοηματική γλώσσα για άτομα με προβλήματα ακοής που έχουν διοριστεί ως υπάλληλοι στα εκλογικά τμήματα και για άτομα με προβλήματα όρασης και γνωστικές διαταραχές, κατόπιν αιτήματός τους⁽⁶⁵⁾.

6. Προσέγγιση των ατόμων με αναπηρία κατά τη διάρκεια του εκλογικού κύκλου

6.1. Προσβασιμότητα της επίσημης επικοινωνίας

Τα περισσότερα κράτη μέλη (μεταξύ των οποίων η Αυστρία, το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ουγγαρία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Λετονία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Ισπανία, η Σουηδία) καταρτίζουν και διανέμουν εκπαιδευτικό υλικό για τους ψηφοφόρους και παρέχουν πληροφορίες για τις εκλογές, μεταξύ άλλων για συγκεκριμένες ομάδες ψηφοφόρων, όπως τα άτομα με αναπηρία. Παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις εκλογές σε διάφορες μορφές, όπως βίντεο, ηχογραφήσεις, εκτυπώσεις με μεγάλα

⁶³ Για παράδειγμα, στο Βέλγιο, την Εσθονία, την Κροατία, την Κύπρο, τη Δανία, την Ιρλανδία, τη Λιθουανία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία, την Ισπανία και τη Σουηδία.

⁶⁴ [Accessible and inclusive elections in the Netherlands \(Προσβάσιμες και χωρίς αποκλεισμούς εκλογές στις Κάτω Χώρες\)](#).

⁶⁵ Αίτημα για τις υπηρεσίες αυτές μπορεί να υποβληθεί στην Περιφερειακή Εκλογική Επιτροπή, εγγράφως και εντός επτά ημερών από την κοινοποίηση του διορισμού τους.

τυπογραφικά στοιχεία, φυλλάδια, διανεμόμενα έντυπα και τεύχη σε ευανάγνωστη γλώσσα, σε κώδικα Braille και ηχογραφημένα βιβλία «daisy» (Digital Accessible Information System, ψηφιακά προσβάσιμο σύστημα πληροφόρησης).

Οι ιστότοποι που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις εκλογές πρέπει να συμμορφώνονται με τις διεθνείς απαιτήσεις προσβασιμότητας, όπως οι κατευθυντήριες γραμμές για την προσβασιμότητα του διαδικτυακού περιεχομένου⁽⁶⁶⁾. Η προσβασιμότητα των ιστότοπων αυξάνεται συνεχώς σε όλα τα κράτη μέλη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ψηφοφόροι μπορούν να αναφέρουν ελλείψεις στην προσβασιμότητα του εν λόγω περιεχομένου μέσω εντύπου επικοινωνίας, όπως στη Γερμανία.

Ορισμένα κράτη μέλη εργάζονται επίσης για την ανάπτυξη ειδικών ψηφιακών μορφών, όπως βίντεο και εφαρμογών, που βοηθούν στη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία και στην άρση των εμποδίων. Σε άλλες χώρες, όπως στην Τσεχία, τα φυλλάδια περιλαμβάνουν κωδικούς QR που παραπέμπουν σε δείγματα ψηφοδελτίων και βίντεο στη νοηματική γλώσσα για άτομα με προβλήματα ακοής. Η Φινλανδία θέτει σε λειτουργία τηλεφωνική γραμμή βοήθειας για τις εκλογές και υπηρεσία WhatsApp πριν από κάθε εκλογική διαδικασία. Η Ελλάδα παρέχει τη διαδικτυακή υπηρεσία «Μάθε πού ψηφίζεις», στην οποία οι ψηφοφόροι μπορούν να συμπληρώσουν μια φόρμα με βασικές προσωπικές πληροφορίες και να λάβουν αυτόματα πληροφορίες σχετικά με το εκλογικό τμήμα στο οποίο θα ψηφίσουν, συμπεριλαμβανομένων της διεύθυνσης και ενός χάρτη πρόσβασης στο εκλογικό κέντρο. Στη Λιθουανία, βίντεο σχετικά με τις εκλογές τα οποία δημιουργούνται ή παραγγέλλονται από την Κεντρική Εκλογική Επιτροπή μεταδίδονται στους εθνικούς τηλεοπτικούς σταθμούς και ειδησεογραφικούς ιστότοπους και μεταφράζονται στη νοηματική γλώσσα.

Σε αρκετά κράτη μέλη, όπως στη Γαλλία και στην Ελλάδα, οι ραδιοτηλεοπτικοί φορείς ενθαρρύνονται να εξασφαλίζουν την προσβασιμότητα σε όλα τα προγράμματά τους που αφορούν τις εκλογές: τηλεοπτικά ειδησεογραφικά δελτία, συζητήσεις μεταξύ υποψηφίων, προγράμματα και ντοκιμαντέρ σχετικά με τις προεκλογικές εκστρατείες και τους υποψηφίους. Οι φορείς αυτοί μπορούν να διασφαλίσουν την προσβασιμότητα προσθέτοντας υποτίτλους (ταυτόχρονος υποτιτλισμός για ζωντανές μεταδόσεις) και διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα. Η γαλλική ρυθμιστική αρχή των μέσων μαζικής ενημέρωσης δημοσίευσε οδηγό με συγκεκριμένα παραδείγματα που αποσκοπούν στη βελτίωση της οπτικής ποιότητας της διερμηνείας στη νοηματική γλώσσα⁽⁶⁷⁾. Οι γαλλικοί πάροχοι τηλεοπτικών υπηρεσιών με μέσο ετήσιο κοινό άνω του 2,5 % του συνολικού κοινού υποχρεούνται να παρέχουν πρόσβαση σε όλα τα ειδησεογραφικά προγράμματα που αφορούν τις εκλογές σε άτομα με προβλήματα ακοής, παρέχοντας υποτιτλισμό ή απόδοση στη νοηματική γλώσσα. Για τις γαλλικές προεδρικές εκλογές, όλοι οι υποψήφιοι οφείλουν να παρέχουν προσβάσιμα τηλεοπτικά διαφημιστικά μηνύματα, τουλάχιστον με υπότιτλους, αν και ορισμένοι υποψήφιοι παρέχουν επίσης

⁶⁶ [WCAG 2 Overview of the Web Accessibility Initiative \(Επισκόπηση της πρωτοβουλίας για την προσβασιμότητα στον παγκόσμιο ιστό\) \(WAI\) - W3C.](#)

⁶⁷ [Guide de mise en image de la Langue des signes française.](#)

απόδοση στη νοηματική γλώσσα⁽⁶⁸⁾. Μια ανεξάρτητη αρχή αρμόδια για τον καθορισμό των κανόνων προεκλογικής εκστρατείας στα μέσα ενημέρωσης ελέγχει την υποχρέωση αυτή⁽⁶⁹⁾. Άλλοι πάροχοι τηλεοπτικών υπηρεσιών της Γαλλίας υποχρεούνται να διευκολύνουν την πρόσβαση (με υποτιτλισμό ή απόδοση στη νοηματική γλώσσα) για τα άτομα με προβλήματα ακοής στα κύρια ειδησεογραφικά προγράμματα για τις εκλογές κατά τις ώρες με τη μέγιστη τηλεθέαση και πρέπει να καθιστούν προσβάσιμες τις συζητήσεις μεταξύ των υποψηφίων. Οι υποψήφιοι που καλούνται να μιλήσουν σε τηλεοπτικές πλατφόρμες μπορούν επίσης να ελέγχουν αν οι σταθμοί εξασφαλίζουν όντως αυτά τα χαρακτηριστικά προσβασιμότητας⁽⁷⁰⁾.

Διάφορα κράτη μέλη (όπως η Εσθονία, η Γερμανία, η Ουγγαρία και η Λιθουανία) κοινοποιούν πληροφορίες σχετικά με την προσβασιμότητα των εκλογικών κέντρων μέσω εφαρμογών ψηφιακού χάρτη, στους ιστότοπους των εκλογικών αρχών ή στην κοινοποίηση των εκλογών που αποστέλλεται στους ψηφοφόρους.

Στη Γερμανία, οι πληροφορίες που παρέχονται στους ψηφοφόρους σχετικά με την τοποθεσία των εκλογικών τμημάτων περιέχουν διάφορα εικονογράμματα που περιγράφουν τη διαμόρφωση του χώρου του εκλογικού τμήματος και περιλαμβάνουν αριθμούς τηλεφώνου.

Οι Κάτω Χώρες παρέχουν ένα διαδικτυακό εργαλείο⁽⁷¹⁾ για τον εντοπισμό προσβάσιμων εκλογικών κέντρων για άτομα με αναπηρία. Το εργαλείο έχει διάφορα κριτήρια αναζήτησης, όπως οπτικά βοηθήματα, ακουστικά βοηθήματα, ακουστική κατάλληλη για άτομα με προβλήματα ακοής και άλλες προσβάσιμες εγκαταστάσεις.

Η Γαλλία χρησιμοποιεί επίσης πίνακες πληροφοριών σε εξωτερικούς χώρους στους οποίους αναγράφονται η τοποθεσία και οι ώρες λειτουργίας των εκλογικών κέντρων και οι οποίοι πρέπει να συμμορφώνονται με ειδικές απαιτήσεις που διασφαλίζουν την αναγνωσιμότητα και την προβολή των πληροφοριών.

Στην Ισπανία, τα εκλογικά κέντρα πρέπει να φέρουν κατάλληλη σήμανση, συμπεριλαμβανομένης αναφοράς των διαθέσιμων προσβάσιμων εγκαταστάσεων και των ωρών λειτουργίας.

Στην Ουγγαρία, οι εκστρατείες ενημέρωσης των ψηφοφόρων περιλαμβάνουν ατομικές ενημερώσεις ψηφοφόρων και εξατομικευμένα μηνύματα για τα άτομα με αναπηρία. Παρέχονται κάρτες πληροφοριών για τις εκλογές σε κατανοητή γλώσσα και συνοδευτικό ευανάγνωστο υλικό, κατόπιν αιτήματος του ψηφοφόρου.

Οι Κάτω Χώρες παρέχουν στους δήμους και σε άλλους εταίρους ψηφιακή εργαλειοθήκη που περιέχει διάφορα εργαλεία επικοινωνίας για τους ψηφοφόρους με αναπηρία. Παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις διαθέσιμες εγκαταστάσεις στο εκλογικό

⁶⁸ [Présidentielle 2022 : comment l'Arcom renforce l'accessibilité de la campagne électorale.](#)

⁶⁹ [Autorité de régulation de la communication audiovisuelle et numérique.](#)

⁷⁰ [Le vote des personnes en situation de handicap: l'accessibilité des opérations de vote. Les élections en France.](#)

⁷¹ Ο ιστότοπος [Alle stembureaus in Nederland](#) περιέχει πληροφορίες σχετικά με την τοποθεσία των εκλογικών κέντρων και τον βαθμό στον οποίο είναι (επιπλέον) προσβάσιμα.

κέντρο, ώστε οι ψηφοφόροι να μπορούν να ψηφίσουν ανεξάρτητα. Παρέχει επίσης πληροφορίες σχετικά με τις εκλογές σε προσβάσιμη γλώσσα και στη νοηματική γλώσσα μέσω ειδικού ιστότοπου. Η εργαλειοθήκη περιέχει επίσης ψηφιακά προσβάσιμη έκδοση του ψηφοδελτίου, για παράδειγμα. Για όλο το επικοινωνιακό υλικό σχετικά με τις εκλογές, η εργαλειοθήκη δίνει έμφαση στην οπτική επικοινωνία στο μέτρο του δυνατού και στη χρήση σαφούς γλώσσας. Σε συνεργασία με ομάδες συμφερόντων, αναπτύχθηκε και διατέθηκε επικοινωνιακό υλικό για άτομα με αναπηρία. Σε αυτό περιλαμβάνονται οδηγίες σχετικά με τον τρόπο ψηφοφορίας με τη χρήση υποδείγματος ψηφοφορίας, φυλλάδιο και εφημερίδα για τις εκλογές που απευθύνεται σε ψηφοφόρους με (ήπια) γνωστική αναπηρία, ενημερωτικό γράφημα για τα βοηθήματα στο εκλογικό τμήμα, ενημερωτικά βίντεο στη νοηματική γλώσσα, ψηφιακά προσβάσιμη έκδοση του ψηφοδελτίου και αποδεικτικό πληρεξουσίου διαθέσιμο στο διαδίκτυο, πληροφορίες σχετικά με τις εγκαταστάσεις προσβασιμότητας στα εκλογικά κέντρα σε ειδικό ιστότοπο. Επιπλέον, ορισμένοι δήμοι διοργανώνουν δοκιμαστική ψηφοφορία πριν από τις εκλογές, ώστε να δοθεί στους ψηφοφόρους η δυνατότητα να «εξασκηθούν» στη διαδικασία ψηφοφορίας και να μπορέσουν να ψηφίσουν ανεξάρτητα την ημέρα των εκλογών.

Η Ισπανία παρέχει δωρεάν αριθμό τηλεφώνου εξυπηρέτησης για άτομα που σκοπεύουν να χρησιμοποιήσουν τη διαδικασία προσβάσιμης ψηφοφορίας — σύστημα ανάγνωσης-γραφής Braille. Η εν λόγω τηλεφωνική υπηρεσία παρέχει επίσης πληροφορίες σχετικά με τους υποψηφίους και άλλες πτυχές της εκλογικής διαδικασίας.

Η Σουηδία παρέχει έναν «ομιλούντα» ιστότοπο για άτομα με προβλήματα όρασης και άτομα με δυσκολίες ανάγνωσης κειμένου (για παράδειγμα, άτομα με δυσλεξία), ώστε να μπορούν να ακούσουν τις πληροφορίες.

6.2. Προσβασιμότητα της πολιτικής διαφήμισης

Στη Γαλλία, οι υποψήφιοι καλούνται να διαθέτουν όλα τα έγγραφα της προεκλογικής εκστρατείας (π.χ. φυλλάδια) ταυτόχρονα σε έντυπη μορφή, σε ιστότοπο (που πληροί τις νομικές απαιτήσεις προσβασιμότητας⁽⁷²⁾ και σε προσβάσιμη μορφή με αποδεικτική αξία, σύμφωνα με τα κριτήρια προσβασιμότητας του νόμου του 2005 για τα ίσα δικαιώματα και τις ίσες ευκαιρίες. Τα έγγραφα πρέπει επίσης να διατίθενται σε ευανάγνωστη και κατανοητή έκδοση. Το υλικό αυτό πρέπει να είναι διαθέσιμο από την έναρξη της προεκλογικής εκστρατείας έως το κλείσιμο της κάλπης⁽⁷³⁾.

Σε αρκετά κράτη μέλη, όπως στην Ουγγαρία και την Ισπανία, οι χορηγοί πρέπει να διασφαλίζουν ότι η πολιτική διαφήμιση είναι προσβάσιμη. Στη Λιθουανία, αρχής γενομένης από το 2019, σε κάθε εκλογική διαδικασία, η Κεντρική Εκλογική Επιτροπή ενημερώνει τους υποψηφίους ότι θα πρέπει να λάβουν υπόψη τις ανάγκες των ψηφοφόρων με αναπηρία κατά την προετοιμασία του εκλογικού τους υλικού.

⁷² RGAA: référentiel général d'amélioration de l'accessibilité, décret No 2009-546 du 14 mai 2009 modifié en septembre 2019.

⁷³ [Le vote des personnes en situation de handicap: l'accessibilité des opérations de vote. Les élections en France.](#)

Στην Ισπανία, οι πολιτικές οργανώσεις υποχρεούνται να διασφαλίζουν ότι οι δημόσιες δραστηριότητές τους είναι προσβάσιμες για τα άτομα με αναπηρία και να παρέχουν προσβάσιμες πληροφορίες, όποτε είναι δυνατόν. Σε αυτές περιλαμβάνονται ιστοσελίδες, έντυπο υλικό σε μορφές προσβάσιμες από τα άτομα με αναπηρία, υπηρεσίες τηλεφωνικής υποστήριξης και οπτικοακουστικοί μορφότυποι. Οι δημόσιοι εθνικοί τηλεοπτικοί και ραδιοφωνικοί σταθμοί υποχρεούνται να διαθέτουν δωρεάν χώρους για την πολιτική διαφήμιση υποψηφίων, πολιτικών κομμάτων, ομοσπονδιών, συνασπισμών και ομάδων ψηφοφόρων, οι οποίοι καλύπτουν τις ειδικές ανάγκες προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία.

Για τις εκλογές του 2019 για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η γερμανική ένωση τυφλών και ατόμων με προβλήματα όρασης εξέτασε τη χρηστικότητα και την αναγνωσιμότητα του υλικού που χρησιμοποιήθηκε στην προεκλογική εκστρατεία για τους χρήστες αναγνώστη οθόνης. Το υλικό βαθμολογήθηκε με βάση καθορισμένα κριτήρια και τα αποτελέσματα της αξιολόγησης αυτής διαβιβάστηκαν στα πολιτικά κόμματα που συμμετείχαν στις εκλογές⁽⁷⁴⁾.

7. Καθολικός σχεδιασμός και εύλογες προσαρμογές στον εκλογικό κύκλο — διαδικασίες, εγκαταστάσεις και υλικά

7.1. Διαδικασίες εγγραφής

Η χρήση των διαδικασιών εγγραφής στην εκλογική διαδικασία, ανεξάρτητα από τον σκοπό τους, προσφέρει ευκαιρίες κρίσιμης σημασίας για τη διευκόλυνση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των ατόμων με αναπηρία και των αρμόδιων αρχών, μεταξύ άλλων μέσω διαφόρων προσβάσιμων εργαλείων και μέσων, όπως προσβάσιμες έντυπες και ψηφιακές μορφές. Όταν η εγγραφή πραγματοποιείται με φυσική παρουσία, η προσβασιμότητα των χώρων και των πληροφοριών είναι υψίστης σημασίας.

Στα περισσότερα κράτη μέλη, η εγγραφή των ψηφοφόρων στις εθνικές εκλογές πραγματοποιείται αυτόματα. Δύο κράτη μέλη, η Κύπρος και η Ιρλανδία, χρησιμοποιούν ενεργητική εγγραφή ψηφοφόρων, ενώ άλλα χρησιμοποιούν διαδικτυακά εργαλεία για την καταχώριση της προτίμησης για ή του δικαιώματος σε ειδική διαδικασία ψηφοφορίας, όπως η επιστολική ψήφος ή η ψηφοφορία με φορητές κάλπες. Για να διευκολυνθεί η χρήση αυτών των εργαλείων, τα κράτη μέλη έχουν εφαρμόσει απαιτήσεις προσβασιμότητας και έχουν διασφαλίσει ότι το διαδικτυακό περιεχόμενο είναι προσβάσιμο από διάφορες συσκευές. Έχουν επίσης αναπτύξει απλουστευμένα έντυπα σε σαφή και εστιασμένη στον χρήστη γλώσσα. Στην Κύπρο, τα γραφεία των Επαρχιακών Διοικήσεων που χειρίζονται τις αιτήσεις εγγραφής στους εκλογικούς καταλόγους είναι προσβάσιμα στα άτομα με αναπηρία. Η παροχή προσβάσιμων πληροφοριών σχετικά με την εγγραφή των ψηφοφόρων, στην οποία προβαίνουν διάφορα κράτη μέλη όπως το Λουξεμβούργο, είναι επίσης εξαιρετικά σημαντική για τη διευκόλυνση αυτής της διαδικασίας.

⁷⁴ [Certificate Ceremony - German Association for the Blind and Visually Impaired \(Τελετή πιστοποίησης — Γερμανική ένωση τυφλών και ατόμων με προβλήματα όρασης\)](#).

Σε ορισμένα κράτη μέλη, οι υποψήφιοι μπορούν να λάβουν ειδική στήριξη, όπως μικρές επιχορηγήσεις για διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα και για μετακίνηση, η οποία μπορεί να διευκολύνει την υποβολή εγγράφων όταν αυτό μπορεί να γίνει μόνο αυτοπροσώπως. Σε άλλα κράτη μέλη, όπως η Ρουμανία⁽⁷⁵⁾, οι υποψήφιοι μπορούν επίσης να συγκεντρώνουν υπογραφές υποστήριξης με ηλεκτρονικά μέσα.

7.2. Αύξηση της προσβασιμότητας των εκλογικών τμημάτων, των θαλάμων ψηφοφορίας και των καλπών

Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει πολλαπλές απαιτήσεις για να διασφαλίσουν τη δυνατότητα των ατόμων με αναπηρία να ψηφίζουν στο εκλογικό κέντρο. Οι απαιτήσεις καλύπτουν διάφορες πτυχές της διαδικασίας ψηφοφορίας και των αλληλεπιδράσεων με τους ψηφοφόρους με αναπηρία στους χώρους ψηφοφορίας, το εκλογικό υλικό και το προσωπικό που εργάζεται για τις εκλογές⁽⁷⁶⁾. Στις πτυχές αυτές περιλαμβάνονται η άφιξη και η είσοδος στο εκλογικό τμήμα, η ταυτοποίηση των ψηφοφόρων, η υπογραφή στον εκλογικό κατάλογο, είτε ιδιοχείρως είτε ηλεκτρονικά, η είσοδος στον θάλαμο ψηφοφορίας, η ψηφοφορία με έντυπα ψηφοδέλτια ή σε συσκευές ψηφοφορίας, η εισαγωγή του έντυπου ψηφοδελτίου στην κάλπη και η έξοδος από το εκλογικό κέντρο. Αρκετά κράτη μέλη έχουν παράσχει λεπτομερείς κατευθυντήριες γραμμές και καταλόγους σημείων ελέγχου, που συχνά καταρτίζονται από κοινού με οργανώσεις ατόμων με αναπηρία και που καλύπτουν κριτήρια τα οποία μπορεί να καλύπτουν εύρος παραμέτρων, από την προσβασιμότητα με τα δημόσια μέσα μεταφοράς έως το αν υπάρχουν ράμπες και πολιτικές για τη χορήγηση προτεραιότητας στην ουρά αναμονής. Για παράδειγμα, η Μάλτα διευκολύνει την ψηφοφορία των ατόμων με αναπηρία, παρέχοντάς τους προτεραιότητα στην ουρά αναμονής (σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα) στο αντίστοιχο εκλογικό τους τμήμα.

Σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως η Αυστρία⁽⁷⁷⁾ και η Ουγγαρία, κάθε δήμος πρέπει να διαθέτει τουλάχιστον ένα εκλογικό κέντρο χωρίς εμπόδια στην πρόσβαση. Σε άλλα κράτη μέλη, είναι υποχρεωτικό όλα τα εκλογικά κέντρα να είναι προσβάσιμα, όπως στη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες, την Ισπανία και τη Σλοβενία. Άλλα κράτη μέλη, όπως η Ελλάδα, επιδιώκουν, στο πλαίσιο του εθνικού σχεδίου δράσης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, τη δημιουργία μητρώου προσβάσιμων κτιρίων σε επίπεδο δήμου (τοπική αυτοδιοίκηση α' βαθμού), τα οποία θα χρησιμοποιούνται και ως εκλογικά

⁷⁵ Στην περίπτωση των βουλευτικών εκλογών.

⁷⁶ Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Γερμανία, Δανία, Γαλλία, Φινλανδία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ισπανία, Σουηδία και Σλοβενία.

⁷⁷ Σύμφωνα με τον τροποποιητικό νόμο του 2023 για τα δικαιώματα ψήφου (Wahlrechtsänderungsgesetz 2023), από το 2024 όλα τα εκλογικά τμήματα πρέπει να πληρούν τις προϋποθέσεις πλαισίου του άρθρου 6 του «Bundes-Behindertengleichstellungsgesetz» (ομοσπονδιακός νόμος για ίσες ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρία). Βάσει της εν λόγω διάταξης, όλα τα εκλογικά κέντρα θα πρέπει να είναι προσβάσιμα από άτομα με αναπηρία χωρίς εμπόδια, με την επιφύλαξη της τεχνικής σκοπιμότητας. Σε κάθε περίπτωση, κάθε κτίριο στο οποίο δημιουργείται εκλογικό κέντρο πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον ένα εκλογικό τμήμα με θαλάμους ψηφοφορίας προσβάσιμους για τα άτομα με αναπηρία. Από το 2028, όλα ανεξαιρέτως τα εκλογικά κέντρα στην Αυστρία (συμπεριλαμβανομένων των θαλάμων ψηφοφορίας) πρέπει να είναι ελεύθερα εμποδίων.

κέντρα. Σε άλλα κράτη μέλη, όπως στην Ιρλανδία, οι υπάλληλοι που εργάζονται για τις εκλογές υποχρεούνται να προβαίνουν στις αναγκαίες ρυθμίσεις για να διασφαλίζεται η προσβασιμότητα των εκλογικών τμημάτων, μεταξύ άλλων παρέχοντας σε κάθε εκλογικό τμήμα κατάλληλο τραπέζι και κάθισμα, τοποθετημένο κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η μυστικότητα της ψήφου και να εξασφαλίζεται πιο άνετη θέση για τους ψηφοφόρους που είναι χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, έχουν σωματική αναπηρία, πρόβλημα όρασης ή είναι ηλικιωμένοι.

Σε αρκετά κράτη μέλη, οι χώροι στάθμευσης δίπλα στα εκλογικά κέντρα πρέπει να συμμορφώνονται με αυστηρές απαιτήσεις όσον αφορά τη σήμανση και την επιφάνεια, όπως το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και οι Κάτω Χώρες. Τα εκλογικά κέντρα πρέπει να είναι προσβάσιμα με δημόσια μέσα μεταφοράς. Τα άτομα με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένων των χρηστών αναπηρικών αμαξιδίων, πρέπει να είναι σε θέση να εισέρχονται, να μετακινούνται και να εξέρχονται από τα εκλογικά κέντρα υπό κανονικές συνθήκες λειτουργίας και εάν είναι αναγκαίο, με την πραγματοποίηση προσωρινών ή μόνιμων προσαρμογών (όπως στο Βέλγιο, τη Γερμανία, τη Δανία, την Εσθονία, τη Γαλλία, τη Φινλανδία, την Ιρλανδία, τη Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, τη Ρουμανία, τη Σουηδία και τη Σλοβενία). Αυτό περιλαμβάνει την κατά προτεραιότητα χρήση μονώροφων κτιρίων, θύρες με ανοίγματα μεγάλου πλάτους που ανοίγουν αυτόματα ή με ευκολία, ράμπες μικρής κλίσης, συνεχείς χειρολισθήρες, επίπεδους χώρους ελιγμών μπροστά από τις θύρες, επαρκώς ευρείς διαδρόμους, απρόσκοπτες οδεύσεις, επαρκή φωτισμό, καρέκλες στον χώρο αναμονής, προσαρμοσμένη σήμανση, καθοδήγηση διαδρομής, σήματα με χρωματικό κώδικα και άλλα κατάλληλα μέσα για την καθοδήγηση των ψηφοφόρων με προβλήματα όρασης. Άλλα κράτη μέλη, όπως η Γαλλία, η Δανία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες και η Ισπανία επιτρέπουν επίσης στα άτομα με αναπηρία να εισέρχονται μαζί με τους σκύλους-οδηγούς και τους σκύλους βοήθειας.

Ορισμένα κράτη μέλη, όπως το Βέλγιο, η Ισπανία⁽⁷⁸⁾ και η Ρουμανία⁽⁷⁹⁾, καθορίζουν με νόμο τις τεχνικές προδιαγραφές των θαλάμων ψηφοφορίας. Οι θάλαμοι ψηφοφορίας πρέπει να σχεδιάζονται έτσι ώστε να καλύπτουν τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, ιδίως των χρηστών αναπηρικών αμαξιδίων. Στο Λουξεμβούργο, τη Γαλλία και την Ιταλία, για παράδειγμα, ένας από τους θαλάμους που τοποθετούνται σε κάθε εκλογικό κέντρο πρέπει να είναι σχεδιασμένος κατά τρόπο ώστε να επιτρέπει την πρόσβαση ατόμων με αναπηρία. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να έχουν ελάχιστο μέγεθος, να τοποθετούνται σε σημείο που παρέχει επαρκή χώρο περιστροφής και να διαθέτουν ειδικά χαρακτηριστικά, όπως οριζόντιες ράβδους στήριξης, τραπέζια ή ράφια σε ορισμένο ύψος ή ρυθμιζόμενα με επαρκή χώρο για τα πόδια, και επαρκή φωτισμό. Ορισμένα κράτη μέλη, όπως οι Κάτω Χώρες, διαθέτουν επίσης μεγεθυντικούς φακούς

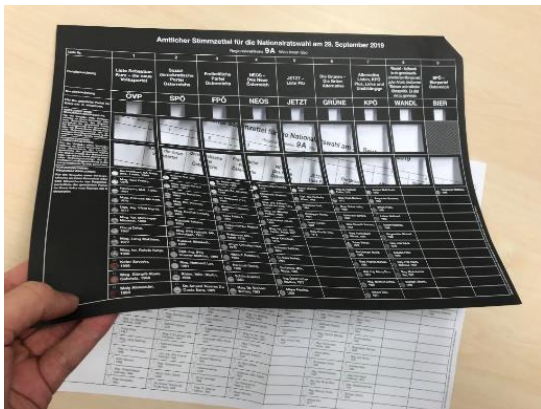
⁷⁸ Βάσει της [απόφασης INT/511/2022 της 3ης Ιουνίου](#), που τροποποιεί τις διατάξεις του [βασιλικού διατάγματος 605/1999 της 16ης Απριλίου σχετικά με συμπληρωματικές ρυθμίσεις για τις εκλογικές διαδικασίες](#) οι θάλαμοι ψηφοφορίας πρέπει να είναι απολύτως προσβάσιμοι.

⁷⁹ [Απόφαση της Μόνιμης Εκλογικής Αρχής αριθ. 44/2016 σχετικά με το ελάχιστο σύνολο προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούν τα σημεία λειτουργίας των εκλογικών κέντρων και ο ελάχιστος εξοπλισμός τους.](#)

με φως. Άλλα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την ψηφοφορία, όπως στυλό ή μολύβια, πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμα για τα άτομα με αναπηρία.

Η προσβασιμότητα της κάλπης είναι επίσης σημαντική όταν οι ψηφοφόροι πρέπει να εισαγάγουν οι ίδιοι το ψηφοδέλτιο στην κάλπη. Η κάλπη πρέπει να διακρίνεται εύκολα και να τοποθετείται σε σημείο που επιτρέπει απρόσκοπτη πρόσβαση και επαρκή χώρο ελιγμών. Η σχισμή της κάλπης και οι έλεγχοι των ηλεκτρονικών συσκευών ψηφοφορίας πρέπει να τοποθετούνται σε ορισμένο ύψος. Πρέπει να διατίθεται αναβαθμίδα για τα άτομα που δεν είναι σε θέση να φθάσουν στη σχισμή της κάλπης, η οποία παράλληλα να συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις ασφάλειας. Στη Γαλλία, για παράδειγμα, ο νόμος απαιτεί η κάλπη κάθε εκλογικού τμήματος να είναι προσβάσιμη και για τους χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων.

Σε ορισμένα κράτη μέλη (όπως η Εσθονία), τα εκλογικά τμήματα είναι εξοπλισμένα με τραπέζια και οθόνες που επιτρέπουν στους ψηφοφόρους να συμπληρώνουν το ψηφοδέλτιο ενώ κάθονται σε κάθισμα ή σε αναπηρικό αμαξίδιο. Παρέχονται μεγεθυντικοί φακοί προς συνδρομή των ψηφοφόρων κατά τη συμπλήρωση του ψηφοδελτίου και την ανάγνωση του καταλόγου υποψηφίων. Διατίθενται υπηρεσίες εξ αποστάσεως απόδοσης στη νοηματική γλώσσα, οι οποίες επιτρέπουν στους ψηφοφόρους που χρησιμοποιούν τη νοηματική γλώσσα να επικοινωνούν ευκολότερα με τα μέλη της επιτροπής της εκλογικής περιφέρειας. Στη Γαλλία, για να μπορούν οι τυφλοί ή τα άτομα με προβλήματα όρασης να υπογράψουν στο κατάλληλο σημείο στους εκλογικούς καταλόγους ή στα δελτία παρουσίας, συνιστάται η χρήση βοηθήματος υπογραφής με χρώμα με έντονη αντίθεση (παράθυρο σε μικρό, πλαστικοποιημένο κανόνα).

Υπόδειγμα ψηφοδελτίου που χρησιμοποιείται στην Αυστρία.

7.3 Αύξηση της προσβασιμότητας των ψηφοδελτίων

Στην Αυστρία, τη Δανία⁽⁸⁰⁾, την Ουγγαρία, το Λουξεμβούργο⁽⁸¹⁾, τη Γερμανία, τη Σλοβενία, την Ιρλανδία, την Πορτογαλία και την Ισπανία, τα εκλογικά τμήματα πρέπει

⁸⁰ Μόνο σε δημοψηφίσματα, όπου οι ψηφοφόροι ψηφίζουν μόνο «Ναι» ή «Όχι».

⁸¹ Σε συνεργασία με το Centre pour le développement des compétences relatives à la vue (CDV), η κυβέρνηση θα παρέχει στους ψηφοφόρους με προβλήματα όρασης ένα απτικό πρότυπο

να διαθέτουν ειδικά υποδείγματα για τα ψηφοδέλτια σε έντυπη μορφή, μεταξύ άλλων και σε κώδικα Braille. Στις Κάτω Χώρες και τη Μάλτα, τα υποδείγματα αυτά συνοδεύονται επίσης από ηχητική υποστήριξη ή από επεξηγηματικό έντυπο υλικό, όπως στην Πορτογαλία και την Ισπανία, στα οποία επεξηγείται ο τρόπος χρήσης της μεμβράνης, ο τρόπος διάρθρωσης του ψηφοδέλιου, ποιοι υποψήφιοι και ποια κόμματα συμμετέχουν στις εκλογές και ποια σπή στη μεμβράνη πρέπει να χρησιμοποιήσουν οι ψηφοφόροι για κάθε υποψήφιο.

Στην Ιρλανδία, η χρήση του υποδείγματος Braille υποστηρίζεται από τηλεφωνική γραμμή στην οποία οι ψηφοφόροι μπορούν να καλέσουν για να ακούσουν τη δομή του ψηφοδέλιου και τη σειρά των υποψηφίων. Στην Αυστρία, έπειτα από τις πρόσφατες νομοθετικές αλλαγές, το ψηφοδέλτιο βελτιώθηκε με την προσθήκη λοξής τομής στη μία πλευρά για τα άτομα με προβλήματα όρασης και σχεδιάζεται επίσης η εισαγωγή υποδείγματος κάρτας ψηφοφορίας. Η Τσεχία παρέχει κωδικούς QR στις οδηγίες ψηφοφορίας που επισυνάπτονται στα αποστελλόμενα μέσω ταχυδρομείου ψηφοδέλτια, οι οποίοι οδηγούν σε βίντεο στη νοηματική γλώσσα. Σε αρκετά κράτη μέλη, όπως το Βέλγιο και οι Κάτω Χώρες, διατίθενται βοηθητικά εργαλεία στους ψηφοφόρους με αναπηρία, όπως μεγεθυντικοί φακοί

Στη Δανία, οι ψηφοφόροι που χρειάζονται βοήθεια για να ψηφίσουν μόνοι τους μπορούν να χρησιμοποιούν τεχνικά βοηθήματα, όπως πιο παχύ μαύρο στυλό που βοηθά τους ψηφοφόρους να δουν σε ποιο σημείο πρέπει να επισημάνουν το ψηφοδέλτιο, μεγεθυντικό φακό που μεγεθύνει το ψηφοδέλτιο και διευκολύνει την ανάγνωσή του, και λαμπτήρα LED για καλύτερο φως, το οποίο είναι χρήσιμο για όσους έχουν μειωμένη όραση. Ο ψηφοφόρος μπορεί να ελέγχει τη φωτεινότητα, το χρώμα και τη φωτεινή ροή του φωτός που εκπέμπει ο λαμπτήρας. Τα εργαλεία αυτά συμπληρώνονται από CCTV (κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης), το οποίο είναι ένας ειδικός τύπος μεγεθυντικού φακού που μεγεθύνει το ψηφοδέλτιο σε οθόνη και στο οποίο ο ψηφοφόρος μπορεί να προσαρμόζει τη μεγέθυνση και την αντίθεση. Επιπλέον, πρέπει να υπάρχει ρυθμιζόμενο τραπέζι που επιτρέπει στους ψηφοφόρους σε αναπηρικό αμαξίδιο να συμπληρώνουν το ψηφοδέλτιο.

Φάκελοι ψηφοδελτίων που χρησιμοποιούνται στη Λιθουανία.

ψηφοφορίας κατά την ημέρα των εκλογών. Το εν λόγω απτικό πρότυπο ψηφοφορίας θα είναι διαθέσιμο σε κάθε εκλογικό κέντρο ενώ οι ψηφοφόροι μπορούν επίσης να το παραγγείλουν απευθείας από το CDV ώστε να τεθεί στη διάθεσή τους εφόσον έχουν επιλέξει την επιστολική ψήφο.

Η Λιθουανία διαθέτει χάρτινους φακέλους που επισημαίνονται με γραφή Braille, στους οποίους οι ψηφοφόροι μπορούν να τοποθετούν τα συνήθη έντυπα ψηφοδέλτια. Στη Μάλτα, κάθε εκλογικό κέντρο είναι εξοπλισμένο με συσκευή αναπαραγωγής ήχου που διαβάζει το περιεχόμενο των ψηφοδελτίων. Στις Κάτω Χώρες, οι πολίτες που ψηφίζουν από το εξωτερικό χρησιμοποιούν μειωμένο ψηφοδέλτιο. Μπορούν να επιλέξουν αν επιθυμούν να λάβουν το ψηφοδέλτιο μέσω ταχυδρομείου ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Μαζί με το ψηφοδέλτιο αποστέλλεται έγγραφο με τα κόμματα και τους υποψηφίους. Σε όλα τα εκλογικά τμήματα αναρτώνται κατάλογοι υποψηφίων σε μεγάλο μορφότυπο.

Στις Κάτω Χώρες, οι ψηφοφόροι με γνωστική αναπηρία μπορούν να λάβουν (έξω από τον θάλαμο ψηφοφορίας) επεξήγηση του τρόπου λειτουργίας του ψηφοδελτίου. Πολλοί δήμοι και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών διοργανώνουν μαθήματα κατάρτισης για την ψηφοφορία πριν από τις εκλογές. Επιπλέον, οι ψηφοφόροι με γνωστική αναπηρία μπορούν να λάβουν επεξηγήσεις σε σχετικό ιστότοπο⁽⁸²⁾.

Στις Κάτω Χώρες σχεδιάζεται νέο ψηφοδέλτιο. Το εν λόγω ψηφοδέλτιο θα ανταποκρίνεται επίσης καλύτερα στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία. Η γραμματοσειρά είναι μεγαλύτερη και καθιστά το κείμενο περισσότερο ευανάγνωστο. Προστίθενται οι λογότυποι των πολιτικών κομμάτων, ώστε τα κόμματα να καταστούν πιο ορατά και να είναι πιο εύκολος ο εντοπισμός τους. Για το νέο ψηφοδέλτιο, αναπτύσσεται επίσης ένα καθολικό υπόδειγμα για άτομα με προβλήματα όρασης. Στόχος είναι ο δήμος να διαθέτει τουλάχιστον ένα υπόδειγμα, υποστηριζόμενο από ηχητικό πλαίσιο. Η Ρουμανία εξέτασε επίσης τρόπους απλούστευσης των έντυπων ψηφοδελτίων με τη μείωσή τους σε ένα μόνο φύλλο χαρτιού, γεγονός που θα μπορούσε να βελτιώσει τη συνολική προσβασιμότητα, μεταξύ άλλων και για τους ψηφοφόρους με προβλήματα όρασης⁽⁸³⁾.

7.4. Αύξηση της προσβασιμότητας των συσκευών ψηφοφορίας

Για τις τοπικές εκλογές του 2018 και τις ομοσπονδιακές εκλογές του 2019, το Βέλγιο ανέπτυξε ένα πιλοτικό έργο για τη συμπλήρωση των ηλεκτρονικών υπολογιστών για ηλεκτρονική ψηφοφορία με ηχητική ενότητα που επιτρέπει στα άτομα με προβλήματα όρασης να ψηφίζουν ανεξάρτητα. Το εν λόγω πιλοτικό έργο αναπτύχθηκε σε στενή συνεργασία με οργανώσεις και ενώσεις ατόμων με αναπηρία που εκπροσωπούν άτομα με προβλήματα όρασης. Για υλικοτεχνικούς λόγους, το έργο αυτό δεν κατέστη δυνατό να αναπτυχθεί σε μεγάλη κλίμακα.

Στη Βουλγαρία, οι συσκευές ψηφοφορίας είναι πλέον υποχρεωτικές στα εκλογικά τμήματα τόσο εντός της χώρας όσο και στο εξωτερικό όπου υπάρχουν τουλάχιστον 300 ψηφοφόροι. Η διεπαφή συνίσταται σε μια οθόνη αφής. Αφού ψηφίσει ένας

⁸² [Πώς διεξάγεται η ψηφοφορία;](#)

⁸³ [Comparative study regarding methods, procedures and technical instruments used by other states to ensure the accessibility of electoral processes for individuals with disabilities \(Συγκριτική μελέτη σχετικά με τις μεθόδους, τις διαδικασίες και τα τεχνικά μέσα που χρησιμοποιούνται από άλλα κράτη για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας των εκλογικών διαδικασιών για τα άτομα με αναπηρία\)](#), η οποία εκπονήθηκε από τη Μόνιμη Εκλογική Αρχή.

ψηφοφόρος, η συσκευή εκτυπώνει ένα χαρτί ως αποδεικτικό το οποίο ο ψηφοφόρος πρέπει να επαληθεύσει. Με τον τρόπο αυτόν παρέχεται η δυνατότητα καταμέτρησης των ψήφων χειροκίνητα σε περίπτωση απώλειας των ηλεκτρονικά αποθηκευμένων ψήφων. Σύμφωνα με τον βουλγαρικό εκλογικό νόμο, οι συσκευές ψηφοφορίας πρέπει να σχεδιάζονται, να κατασκευάζονται και να συντηρούνται κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται, μεταξύ άλλων, η εύκολη και κατανοητή πρόσβαση στους μηχανισμούς και στις μεθόδους της ψηφοφορίας με χρήση συσκευών, συμπεριλαμβανομένης της απλουστευμένης πρόσβασης για τους ψηφοφόρους με προβλήματα όρασης ή κινητικά προβλήματα.

Από την έναρξη ισχύος του τροποποιητικού νόμου ZVDZ-C στις 20 Μαΐου 2017, οι συσκευές ψηφοφορίας για τους ψηφοφόρους με αναπηρία δεν χρησιμοποιούνται πλέον στις εκλογές και στα δημοψηφίσματα στη Σλοβενία⁽⁸⁴⁾. Η νομοθεσία τροποποιήθηκε για να διασφαλιστεί ότι όλα τα εκλογικά τμήματα είναι πλήρως προσβάσιμα για τα άτομα με αναπηρία. Επίσης, ο νομοθέτης ακολούθησε παραδείγματα από άλλες χώρες⁽⁸⁵⁾ και έδωσε τη δυνατότητα στα άτομα με αναπηρία να ψηφίζουν ταχυδρομικώς πέραν της ψηφοφορίας στα εκλογικά τμήματα.

7.5. Συμπληρωματικές μέθοδοι ψηφοφορίας

Αρκετά κράτη μέλη επιτρέπουν στους ψηφοφόρους που δεν είναι σε θέση να μεταβούν σε εκλογικό τμήμα την ημέρα των εκλογών να ψηφίσουν νωρίτερα, είτε από την πατρίδα τους είτε από νοσοκομείο (όπως στη Δανία, τη Μάλτα και την Πορτογαλία) είτε από εκλογικό τμήμα που ανοίγει πριν από την ημέρα των εκλογών (όπως στην Αυστρία, τη Δανία, τη Γερμανία, την Εσθονία, τη Φινλανδία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία και τη Σουηδία).

Τα άτομα με αναπηρία έχουν τη δυνατότητα να ψηφίσουν σε προσβάσιμο εκλογικό κέντρο σε αρκετά κράτη μέλη, όπως η Αυστρία, το Βέλγιο, η Δανία, η Γερμανία, η Ουγγαρία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Λετονία, η Λιθουανία και η Ρουμανία⁽⁸⁶⁾. Στις Κάτω Χώρες, οι ψηφοφόροι δεν ψηφίζουν σε συγκεκριμένο εκλογικό τμήμα. Με το εκλογικό τους βιβλιάριο μπορούν να ψηφίσουν σε οποιοδήποτε εκλογικό τμήμα του δήμου τους. Ειδικά εκλογικά τμήματα δημιουργούνται σε νοσοκομεία και/ή άλλα ιδρύματα περίθαλψης σε κράτη μέλη, όπως η Κροατία, η Εσθονία, η Ιρλανδία, η Μάλτα και οι Κάτω Χώρες.

Σε ορισμένα κράτη μέλη (όπως η Κροατία, η Δανία, η Τσεχία, η Σλοβενία και η Σουηδία) διατίθεται η δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος ψήφου εκτός αλλά πλησίον του εκλογικού τμήματος, δηλαδή είτε στο ισόγειο είτε από την είσοδο του εκλογικού κέντρου.

⁸⁴ Ο νομοθέτης έλαβε υπόψη την έκταση της χρήσης των συσκευών ψηφοφορίας σε κάθε εκλογική διαδικασία, το κόστος που συνεπάγεται για τον προϋπολογισμό η χρήση των συσκευών ψηφοφορίας, καθώς και τους κανονισμούς σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ.

⁸⁵ Επιστολική ψήφος όπως προβλέπεται στην αυστριακή νομοθεσία.

⁸⁶ Προεδρικές εκλογές.

Η ψηφοφορία με φορητές κάλπες, στο πλαίσιο της οποίας οι κάλπες μεταφέρονται στο σημείο που βρίσκεται ο ψηφοφόρος (κατοικία, νοσοκομείο ή οποιαδήποτε άλλη τοποθεσία) από υπάλληλο της διοίκησης που είναι επιφορτισμένος με τη διοργάνωση των εκλογών, είναι μέθοδος που χρησιμοποιείται σε διάφορα κράτη μέλη (όπως η Αυστρία, η Βουλγαρία, η Τσεχία, η Δανία, η Εσθονία, η Κροατία, η Ουγγαρία, η Ιταλία, η Ιρλανδία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Σλοβενία και η Σουηδία). Ορισμένα κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων η Φινλανδία, το Λουξεμβούργο⁽⁸⁷⁾, η Ιταλία (ορισμένοι δήμοι), η Πορτογαλία και η Πολωνία, παρέχουν στους ψηφοφόρους, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία, δωρεάν μεταφορά στα εκλογικά τμήματα υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Το Βέλγιο παρέχει επίσης στήριξη για τη μεταφορά στα εκλογικά τμήματα.

Τα άτομα με αναπηρία μπορούν να λάβουν βοήθεια κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ψηφοφορίας σε όλα τα κράτη μέλη. Υπάρχουν ορισμένες διαφορές ως προς το ποιος μπορεί να συνδράμει τον ψηφοφόρο και τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί ο ψηφοφόρος. Στα περισσότερα κράτη μέλη, όπως η Αυστρία, το Βέλγιο, η Δανία, η Γερμανία, η Ουγγαρία, η Ισπανία, η Σλοβενία και η Σουηδία, οι ψηφοφόροι με αναπηρία μπορούν να λαμβάνουν συνδρομή από οποιοδήποτε πρόσωπο εμπιστεύονται, χωρίς περιορισμούς.

Η επιστολική ψήφος, είτε εντός της χώρας είτε από το εξωτερικό, είναι διαθέσιμη σε 20 κράτη μέλη. Οι πρακτικές επιστολικής ψήφου εντός της χώρας ποικίλλουν μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Μόνο ορισμένα κράτη μέλη, όπως η Γερμανία και η Ισπανία, επιτρέπουν σε όλους τους ψηφοφόρους να ψηφίζουν ταχυδρομικώς. Σε κράτη μέλη, όπως η Αυστρία, η Ιρλανδία, η Λιθουανία, οι Κάτω Χώρες και η Σλοβενία, η μέθοδος αυτή περιορίζεται σε συγκεκριμένες ομάδες, όπως οι ψηφοφόροι με αναπηρία ή οι ψηφοφόροι που βρίσκονται στο εξωτερικό.

Η διαδικτυακή ψηφοφορία είναι διαθέσιμη στην Εσθονία, όπου οι ψηφοφόροι μπορούν να επιλέξουν αν θα μεταβούν σε εκλογικό τμήμα την ημέρα των εκλογών ή αν θα ψηφίσουν σε ιστότοπο κατά τη διάρκεια της εκλογικής περιόδου. Ο εσθονικός εκλογικός νόμος ορίζει ότι η εφαρμογή για την ψηφοφορία πρέπει να παρέχει στήριξη σε άτομα με προβλήματα όρασης. Η απαίτηση αυτή τηρείται στην πράξη με την παροχή στην ομάδα αυτή της δυνατότητας άσκησης του δικαιώματος ψήφου χωρίς βοήθεια.

Στη Γαλλία, η διαδικτυακή ψηφοφορία χρησιμοποιείται για την εκλογή εκπροσώπων των Γάλλων πολιτών που ζουν στο εξωτερικό κατά τη διάρκεια των βουλευτικών και προξενικών εκλογών. Για να ψηφίσουν διαδικτυακά, οι Γάλλοι ψηφοφόροι πρέπει να διαμένουν επίσημα στο εξωτερικό και να είναι εγγεγραμμένοι σε προξενικό εκλογικό κατάλογο. Πρέπει επίσης να είναι εγγεγραμμένοι στον κατάλογο με έγκυρη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και αριθμό τηλεφώνου για να λάβουν το όνομα χρήστη

⁸⁷ Οι χρήστες της ειδικής υπηρεσίας μεταφοράς Adapto που είναι κάτοχοι κάρτας Adapto μπορούν να μεταβούν στο εκλογικό κέντρο χρησιμοποιώντας την υπηρεσία Adapto. Οι μετακινήσεις από και προς το εκλογικό τμήμα δεν θα αφαιρούνται από το ποσοστό των ετήσιων μετακινήσεων Adapto από τις οποίες επωφελούνται. Για να ζητήσουν μια τέτοια υπηρεσία, οι χρήστες μπορούν να καλέσουν την υπηρεσία mobiliteit.lu στο 2465-2465 ή να κάνουν κράτηση χρησιμοποιώντας την εφαρμογή adaptolu για φορητές συσκευές επιλέγοντας «Elections/Wahlen».

(μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου) και τον κωδικό πρόσβασής τους (μέσω SMS). Δεν απαιτείται κάποια άλλη διατύπωση⁽⁸⁸⁾. Για τις προεδρικές εκλογές του 2022, οι Γάλλοι ψηφοφόροι στο εξωτερικό μπορούσαν να ψηφίσουν διαδικτυακά για πέντε συνεχόμενες ημέρες. Ο ιστότοπος του Υπουργείου Ευρωπαϊκών και Εξωτερικών Υποθέσεων έχει αναρτήσει σειρά ερωτήσεων και απαντήσεων που αφορούν ειδικά τη διαδικτυακή ψηφοφορία.

Το 2023 η Γερμανία χρησιμοποίησε τη διαδικτυακή ψηφοφορία για τις εκλογές κοινωνικής πολιτικής, στις οποίες οι πολίτες επιλέγουν το συμβούλιο που εποπτεύει τα εθνικά ταμεία ασφάλισης υγείας και συντάξεων. Περίπου 22,3 εκατομμύρια άτομα είχαν τη δυνατότητα να ψηφίσουν είτε διαδικτυακά είτε με παραδοσιακή επιστολική ψήφο κατά τη διάρκεια περιόδου ψηφοφορίας 51 ημερών⁽⁸⁹⁾.

Η ψηφοφορία μέσω πληρεξουσίου χρησιμοποιείται στο Βέλγιο, τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες και την Πολωνία. Στο Βέλγιο και την Πολωνία, οι ψηφοφόροι που δεν είναι σε θέση να μεταβούν σε εκλογικό τμήμα λόγω ορισμένων ασθενειών ή αδυναμίας, προβλημάτων υγείας ή γήρατος, στους οποίους θα μπορούσαν να περιλαμβάνονται άτομα με αναπηρία, μπορούν να ψηφίσουν μέσω πληρεξουσίου. Όλοι οι ψηφοφόροι μπορούν να ψηφίσουν μέσω πληρεξουσίου στη Γαλλία και τις Κάτω Χώρες. Οι Σουηδοί ψηφοφόροι μπορούν να ψηφίσουν μέσω υπηρεσίας ταχυμεταφοράς, όπου ένα άλλο πρόσωπο μεταφέρει στο εκλογικό τμήμα την ψήφο που καταρτίζεται από τον ψηφοφόρο.

7.6. Πρόσβαση σε διαδικασίες επίλυσης εκλογικών διαφορών

Διάφορα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει ειδικές ρυθμίσεις για την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης, όπως η παροχή πληροφοριών σε προσβάσιμη μορφή ή η διάθεση ειδικών μορφότυπων, συμπεριλαμβανομένων ψηφιακών μεθόδων υποβολής καταγγελιών⁽⁹⁰⁾. Η προσβασιμότητα των διαδικασιών επίλυσης εκλογικών διαφορών περιλαμβάνει επίσης τη διασφάλιση της προσβασιμότητας των μηχανισμών υποβολής καταγγελιών, καθώς επίσης και της προσβασιμότητας των χώρων διενέργειας ακροαματικών διαδικασιών ή διαδικασιών επίλυσης διαφορών.

Στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής της για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, η Ρουμανία δεσμεύτηκε να δημοσιεύσει υποδείγματα σε προσβάσιμους μορφότυπους για αιτήματα και καταγγελίες που αφορούν εκλογικά δικαιώματα. Η Λιθουανία έθεσε σε εφαρμογή ένα προσβάσιμο σύστημα πληροφόρησης για τη διαχείριση των εκλογικών διαφορών, το οποίο μπορούν να χρησιμοποιούν οι ψηφοφόροι για να υποβάλλουν καταγγελίες. Στην Ισπανία, οι ψηφοφόροι μπορούν να υποβάλλουν καταγγελίες σχετικά με εκλογικά κέντρα που δεν συμμορφώνονται με τις νομικές απαιτήσεις προσβασιμότητας. Στην Ιρλανδία, οι δικαστικοί αντιπρόσωποι των εκλογικών τμημάτων διευθετούν τυχόν ζητήματα που ανακύπτουν σχετικά με την

⁸⁸ [Présentation du vote par internet. Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères.](#)

⁸⁹ [Online Voting Powers Social Elections in Germany \(Η διαδικτυακή ψηφοφορία ενισχύει τις κοινωνικές εκλογές στη Γερμανία\).](#)

⁹⁰ [Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2022.](#)

προσβασιμότητα των χώρων και είναι υπεύθυνοι για τη διεξαγωγή εκλογικών εκδηλώσεων σε κάθε εκλογική περιφέρεια.

7.7. Συλλογή δεδομένων σχετικά με τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στις εκλογές.

Είναι σημαντικό να συγκεντρώνονται στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή των πολιτών με αναπηρία στις εκλογές, ώστε να ελέγχεται πόσο αποτελεσματικά μπορούν να ασκούν τα εκλογικά τους δικαιώματα. Η εν λόγω συλλογή στοιχείων μπορεί να συμβάλει στην αξιολόγηση των μέτρων που εφαρμόζονται για τα άτομα με αναπηρία και θα μπορούσε να οδηγήσει σε αποδοτικότερες λύσεις. Ομοίως, τα αναλυτικά δεδομένα σχετικά με τις αναπηρίες είναι χρήσιμα για την τροφοδότηση ενωσιακών και εθνικών εκστρατειών ευαισθητοποίησης σχετικά με τις εκλογές, αυξάνοντας την εμπέλεια και την αποτελεσματικότητά τους.

Οι διαδικασίες εγγραφής που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο των εκλογών, συμπεριλαμβανομένων της εγγραφής των ψηφοφόρων, της καταχώρισης των υποψηφίων, της χορήγησης πρόσβασης σε ειδικές διαδικασίες ψηφοφορίας ή της καταγραφής της παρουσίας των ψηφοφόρων στο εκλογικό τμήμα, μπορούν να παρέχουν στις αρχές τη δυνατότητα να συλλέγουν πληροφορίες σχετικά με τις εκλογικές περιφέρειες στις οποίες ζουν οι ψηφοφόροι με αναπηρία, τον αριθμό των ψηφοφόρων με αναπηρία που υπάρχουν στις διάφορες εκλογικές περιφέρειες και το είδος των προσαρμογών που χρειάζονται για να συμμετέχουν σε ισότιμη βάση με τους άλλους ψηφοφόρους.

Η συλλογή στατιστικών στοιχείων ανά είδος αναπηρίας ή η διεξαγωγή ερευνών σχετικά με διάφορους παράγοντες που σχετίζονται με τα άτομα με αναπηρία και την προσβασιμότητα στις κάλπες μπορούν να βοηθήσουν τις εκλογικές αρχές να κατανείμουν αποτελεσματικότερα τους πόρους τους. Η συγκέντρωση πόρων και δεδομένων από όλες τις αρμόδιες αρχές, μεταξύ άλλων με τον συνδυασμό στατιστικών πληροφοριών με διοικητικά δεδομένα σχετικά με την αναπηρία και την ένταξη, παρέχει ακριβέστερη εικόνα της στήριξης που χρειάζονται τα άτομα με αναπηρία προκειμένου να ασκούν αποτελεσματικά τα εκλογικά τους δικαιώματα.

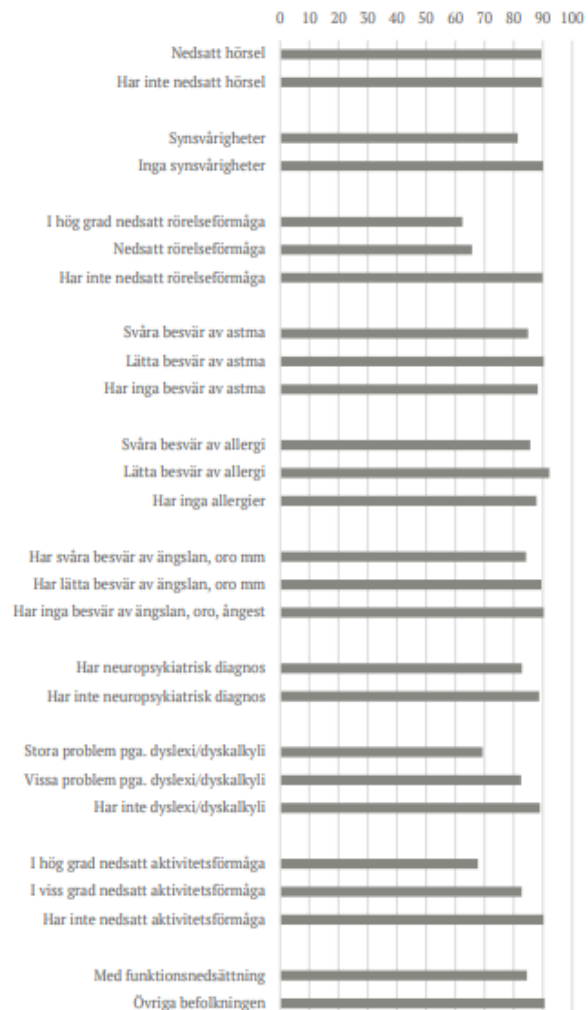
Κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να πραγματοποιείται σε πλήρη συμμόρφωση με τον γενικό κανονισμό για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ). Τα δεδομένα που αφορούν την υγεία, όπως τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα σχετικά με την αναπηρία του ατόμου, αποτελούν ειδική κατηγορία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που απολαύουν ειδικής προστασίας στο πλαίσιο του εν λόγω κανονισμού.

Για παράδειγμα, η Ρουμανία συγκεντρώνει δεδομένα σχετικά με τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στις εκλογές συγκρίνοντας τον αριθμό των ατόμων με πιστοποιητικό αναπηρίας και τον αριθμό των ψηφοφόρων. Η εν λόγω συλλογή δεδομένων βασίζεται σε επίσημη συμφωνία μεταξύ της Μόνιμης Εκλογικής Αρχής και της Εθνικής Αρχής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και διασφαλίζει τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις προστασίας των δεδομένων.

Η Σουηδία συλλέγει στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στις εκλογές (όπως παρουσιάζεται στην εικόνα που ακολουθεί).

Συμμετοχή στις βουλευτικές εκλογές του 2018 ανά είδος αναπηρίας.
Πρόβλημα ακοής Χωρίς πρόβλημα ακοής
Πρόβλημα όρασης Χωρίς πρόβλημα όρασης
Πολύ μειωμένη κινητικότητα Μειωμένη κινητικότητα Όχι μειωμένη κινητικότητα
Σοβαρό πρόβλημα άσθματος Ήπια συμπτώματα άσθματος Χωρίς προβλήματα άσθματος
Σοβαρό πρόβλημα αλλεργίας Ήπια συμπτώματα αλλεργίας Χωρίς προβλήματα αλλεργίας
Σοβαρό πρόβλημα ψυχικής ασθένειας Ήπια συμπτώματα ψυχικής ασθένειας Χωρίς προβλήματα ψυχικής ασθένειας
Διάγνωση νευροψυχιατρικής διαταραχής Χωρίς διάγνωση νευροψυχιατρικής διαταραχής
Σημαντικά προβλήματα δυσλεξίας, δυσαριθμσίας Ορισμένα προβλήματα δυσλεξίας, δυσαριθμσίας Χωρίς προβλήματα δυσλεξίας, δυσαριθμσίας
Σημαντικά μειωμένη ικανότητα άσκησης δραστηριότητας Μειωμένη έως έναν βαθμό ικανότητα άσκησης δραστηριότητας Μη μειωμένη ικανότητα άσκησης δραστηριότητας
Άτομα με αναπηρία Άτομα χωρίς αναπηρία

Diagram 7.3. Valdeltagande i riksdagsvalet 2018 efter typ av funktionsnedsättning. Procent

Αρκετά κράτη μέλη, όπως η Ουγγαρία και η Ισπανία, συλλέγουν δεδομένα σχετικά με τους ψηφοφόρους που ζητούν πρόσβαση σε ειδικές ρυθμίσεις ψηφοφορίας. Από το 2016 η Λιθουανία τηρεί ηλεκτρονικό μητρώο των ατόμων που έχουν δικαίωμα να ψηφίζουν κατ' οίκον, συμπεριλαμβανομένων των ψηφοφόρων με αναπηρία και των ψηφοφόρων άνω των 70 ετών. Στο Λουξεμβούργο, η συλλογή των εν λόγω δεδομένων είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς η συμμετοχή στις εκλογές είναι υποχρεωτική για όλους τους εγγεγραμμένους ψηφοφόρους έως την ηλικία των 75 ετών. Το Λουξεμβούργο διεξάγει επίσης έρευνες για να συλλέγει δεδομένα σχετικά με διάφορους παράγοντες που σχετίζονται με τα άτομα με αναπηρία και την προσβασιμότητα των εκλογών.

7.8. Παρακολούθηση και αξιολόγηση της προσβασιμότητας των εκλογών

Η περίοδος που έπεται μιας εκλογικής διαδικασίας συνήθως αφιερώνεται στην εξέταση των επιδόσεων όσον αφορά τη διεξαγωγή ομαλών και αξιόπιστων εκλογών και στην αξιολόγηση του τρόπου εφαρμογής των κανόνων και χρήσης των πόρων. Διάφορα κράτη μέλη (Λιθουανία, Ρουμανία και Σουηδία) απαιτούν ιδίως από τις εκλογικές αρχές να αξιολογήσουν τον τρόπο διεξαγωγής της εκλογικής διαδικασίας. Η νέα εκλογική επιτροπή της Ιρλανδίας είναι αρμόδια βάσει νόμου για τη διενέργεια μετεκλογικών επισκοπήσεων. Στις εν λόγω επισκοπήσεις εξετάζεται η στήριξη που παρείχαν οι δικαστικοί αντιπρόσωποι και οι εφορευτικές επιτροπές (που εποπτεύουν τα εκλογικά τμήματα κατά την εκλογική διαδικασία) για να διευκολύνουν τυφλούς, ανάκανους προς δικαιοπραξία και αναλφάβητους ψηφοφόρους να ψηφίσουν στα εκλογικά τμήματα. Η Ισπανία καταρτίζει ερωτηματολόγια για την αξιολόγηση της συμμόρφωσης των εκλογών με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας και εκθέσεις προσβασιμότητας έπειτα από κάθε εκλογική διαδικασία. Διορίζει υπευθύνους προσβασιμότητας για τις εκλογές σε κάθε αντιπροσωπεία της κυβέρνησης (19) και σε κάθε υποαντιπροσωπεία της κυβέρνησης (52), οι οποίοι είναι αρμόδιοι για την προσβασιμότητα σε κάθε εκλογική διαδικασία, ενεργούν ως συνομιλητές του Υπουργείου Εσωτερικών και ελέγχουν άμεσα τη συνέχεια που δίνεται σε όλα τα περιστατικά που σχετίζονται με την προσβασιμότητα στις εκλογές. Οι Κάτω Χώρες διενεργούν παρόμοιες αξιολογήσεις και μετεκλογικές έρευνες. Στις Κάτω Χώρες, οι ψηφοφόροι μπορούν να χρησιμοποιούν την ανοικτή τηλεφωνική γραμμή «Unlimited Voting» (Meldpunt Onbeperkt stemmen) για να αναφέρουν θετικές ή αρνητικές εμπειρίες και να υποβάλλουν προτάσεις για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των εκλογών.

Στη Γαλλία, η προσβασιμότητα στις εκλογές παρακολουθείται κατά τη διάρκεια των εκλογών και αξιολογείται μετά τις εκλογές. Η παρακολούθηση κατά τη διάρκεια των εκλογών διενεργείται από ανεξάρτητο φορέα, το Εθνικό Γνωμοδοτικό Συμβούλιο για τα Άτομα με Αναπηρία και από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Οι αξιολογήσεις τους δημοσιεύονται στο διαδίκτυο⁽⁹¹⁾. Μετά τις εκλογές, το Υπουργείο Εσωτερικών, αρμόδιο για τη διοργάνωση εκλογών, και η εθνική Επιτροπή για τα Άτομα με Αναπηρία αξιολογούν από κοινού με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τα πολιτικά κόμματα ποια στοιχεία ήταν αποδοτικά κατά τη διοργάνωση των εκλογών και ποιες βελτιώσεις θα μπορούσαν να γίνουν πριν από τις επόμενες εκλογές.

Η Επιτροπή εκδίδει επίσης έκθεση μετά από κάθε εκλογική διαδικασία για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η οποία καλύπτει τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία.

8. Τελικές παρατηρήσεις

Η ισότητα και η απαγόρευση των διακρίσεων και η ένταξη των ατόμων με αναπηρία αποτελούν βασικές αξίες της ΕΕ και συνιστούν θεμελιώδη δικαιώματα που προβλέπονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Τον Μάρτιο του 2021, για την προώθηση μιας Ένωσης ισότητας, η Επιτροπή παρουσίασε μια νέα

⁹¹ [Observatoire de l'accessibilité des campagnes électorales et des scrutins de 2022.](#)

φιλόδοξη στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία για την περίοδο 2021-2030. Η στρατηγική αποσκοπεί στη βελτίωση της ζωής των ατόμων με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένης της διασφάλισης της δυνατότητας συμμετοχής τους στις εκλογές σε ίση βάση με τους άλλους.

Ενώ τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν και λαμβάνουν υπόψη όλο και περισσότερο τη σημασία της διασφάλισης ισότιμης πρόσβασης στις εκλογές για τους πολίτες με αναπηρία, η ΕΕ έχει επίσης θεσπίσει διάφορες νομοθετικές πράξεις και πρότυπα για την προσβασιμότητα που μπορούν να χρησιμεύσουν ως σημεία αναφοράς κατά την ενσωμάτωση χαρακτηριστικών προσβασιμότητας σε διάφορα στάδια των εκλογικών διαδικασιών.

Ο παρών οδηγός ορθών εκλογικών πρακτικών καταρτίστηκε για να στηρίξει τις ανταλλαγές ορθών πρακτικών και εμπειρογνώσις μεταξύ των κρατών μελών και, γενικότερα, να στηρίξει τις προσπάθειές τους να διασφαλίσουν ότι οι πολίτες με αναπηρία μπορούν να ασκούν αποτελεσματικά τα εκλογικά τους δικαιώματα.

Στα κυριότερα μέτρα που έχουν λάβει τα κράτη μέλη περιλαμβάνονται τα εξής⁽⁹²⁾:

- μέθοδοι για την πρώιμη ψηφοφορία και τις εναλλακτικές διαδικασίες ψηφοφορίας, συμπεριλαμβανομένων της εκ των προτέρων ψηφοφορίας αυτοπροσώπως, της επιστολικής ψήφου, της διαδικτυακής ψήφου, της ψηφοφορίας με φορητές κάλπες, της ψηφοφορίας εκτός αλλά πλησίον του εκλογικού τμήματος, της αλλαγής ή της επιλογής εκλογικού τμήματος, της υποβοηθούμενης ψηφοφορίας από πρόσωπο που επιλέγει ελεύθερα ο ψηφοφόρος·
- πρόβλεψη ειδικών ρυθμίσεων ψηφοφορίας ώστε να διασφαλίζεται ότι τα άτομα που ζουν σε οίκους ευγηρίας ή ιδρύματα μακροχρόνιας περίθαλψης, νοσοκομεία ή τα άτομα που δεν μπορούν να μετακινηθούν εκτός της οικίας τους δεν χάνουν το δικαίωμα ψήφου τους, με ιδιαίτερη έμφαση στα κλειστά ιδρύματα φροντίδας·
- διάθεση διαφόρων βοηθητικών εργαλείων, όπως κώδικας Braille, κωδικοί QR, εκτυπώσεις με μεγάλα τυπογραφικά στοιχεία, ακουστικοί και ευανάγνωστοι οδηγοί, φάκελοι Braille, απτικές μεμβράνες, μεγεθυντικοί φακοί, πρόσθετος φωτισμός, εργαλεία γραφής και σφραγίδες·
- πρότυπα για την παροχή συνδρομής από άλλο πρόσωπο, μέσω τηλεφώνου ή διερμηνείας στη νοηματική γλώσσα, και την παροχή προσβάσιμης μεταφοράς στο εκλογικό κέντρο·
- απλουστευμένες διαδικασίες για την αίτηση προσαρμογών.

Θα μπορούσε να παρασχεθεί μεγαλύτερη στήριξη για πρακτικές που εστιάζουν στη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των ατόμων με αναπηρία όταν ψηφίζουν και της μυστικότητας της ψήφου τους, για παράδειγμα με τη χρήση υποδείγματος Braille που μπορεί να τοποθετηθεί πάνω από το ψηφοδέλτιο ώστε να μπορέσουν να ψηφίσουν. Η πρόβλεψη αυτή θα μπορούσε να συμπληρώσει τις πρακτικές που επιτρέπουν στους

⁹² Τα περισσότερα από τα μέτρα είναι επωφελή για την πρόσβαση όλων των ομάδων στις εκλογές, συμπεριλαμβανομένων των ηλικιωμένων.

ψηφοφόρους να επικουρούνται από άλλα πρόσωπα κατά την άσκηση του δικαιώματος ψήφου τους.

Οι εθνικές αρχές μπορούν επίσης να εξετάσουν περαιτέρω το ενδεχόμενο να λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές ανάγκες των πολιτών που πάσχουν από ψυχικές ασθένειες που ενδέχεται να επηρεάζουν την εμπειρία τους κατά την ψηφοφορία, συμπεριλαμβανομένης της κατάθλιψης και του άγχους, είτε πρόκειται για μακροχρόνια κατάσταση είτε για προσωρινή⁽⁹³⁾.

Η προσβασιμότητα δεν περιορίζεται σε πρακτικά μέτρα. Περιλαμβάνει το κοινωνικό περιβάλλον εντός του οποίου τα άτομα συμμετέχουν στην εκλογική διαδικασία. Απαιτείται περαιτέρω έρευνα για το φαινόμενο αυτό. Θα μπορούσε επίσης να εξεταστεί το ενδεχόμενο εκτέλεσης περαιτέρω εργασιών και λήψης μέτρων πολιτικής σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο το προσωπικό των εκλογικών κέντρων μπορεί να παρέχει στήριξη στους πολίτες με αναπηρία (πέραν της παροχής βοήθειας σε αυτούς όταν τους ζητείται), καθώς και σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς. Στα παραδείγματα περιλαμβάνονται η γλωσσική καθοδήγηση (όπως επισημαίνεται στις κατευθυντήριες γραμμές της Γαλλίας για τα μέσα ενημέρωσης) κατά την επικοινωνία με πολίτες με αναπηρία είτε πρόκειται για ψηφοφόρους είτε για υποψηφίους, δράσεις για τη δημιουργία κοινωνικού περιβάλλοντος που υποστηρίζει την πολιτική συμμετοχή, ιδίως για πολιτικούς υποψηφίους⁽⁹⁴⁾, καθώς και η δημιουργία δικτύων, προγραμμάτων καθοδήγησης και σημείων πληροφόρησης που ενημερώνουν τους πολίτες με αναπηρία για τις δυνατότητες αυτές και τους στηρίζουν για τη συμμετοχή τους στις εκλογές.

Η σαφής γλώσσα και το προσβάσιμο επικοινωνιακό υλικό είναι επίσης σημαντικά για την καταπολέμηση της εσφαλμένης πληροφόρησης και της παραπληροφόρησης, στις οποίες τα άτομα με αναπηρία ενδέχεται να είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένα. Η πανδημία COVID-19 επέφερε αλλαγές στις διαδικασίες ψηφοφορίας, όπως αύξηση της χρήσης της επιστολικής ψήφου ή των επιλογών εξ αποστάσεως ψηφοφορίας, οι οποίες ενδέχεται να έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη πρακτικών που υποστηρίζουν την προσβασιμότητα των εκλογών για τα άτομα με αναπηρία.

Θα μπορούσαν να αναπτυχθούν περαιτέρω εκστρατείες και άλλες δράσεις ευαισθητοποίησης σχετικά με τα εκλογικά δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, προκειμένου να υποστηριχθεί η γενική ευαισθητοποίηση των υπαλλήλων που εργάζονται για τις εκλογές, των εκλογικών παρατηρητών, των πολιτικών κομμάτων και του κοινού εν γένει. Διαπιστώνεται ένα επίπεδο ευαισθητοποίησης στα επίσημα έγγραφα, καθώς σε πολλά παραδείγματα περιλαμβάνεται καθοδήγηση σχετικά με τη χρήση ειδικής γλώσσας και ειδικών κατηγοριών, συμπεριλαμβανομένης της καθοδήγησης για τους διοργανωτές εκλογών, η οποία φαίνεται προτιμητέα. Η καθοδήγηση αυτή περιλαμβάνει την παροχή πληροφοριών σχετικά με το είδος των αναπηριών που εμπίπτουν στην κατηγορία «πολίτες με αναπηρία» και την ανάπτυξη

⁹³ Βλ., για παράδειγμα, τον πρόσφατο νόμο περί εκλογικής μεταρρύθμισης της Ιρλανδίας (2022).

⁹⁴ Βλ. πρόταση της Ρουμανίας για νομοθετικές τροποποιήσεις με σκοπό την παροχή χρηματοδοτικής στήριξης.

των πληροφοριών αυτών σε συνεργασία με αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ατόμων με αναπηρία (όπως έγινε στο Βέλγιο, τη Φινλανδία και τη Λετονία).

Τα αποτελεσματικά μαθήματα κατάρτισης καλύπτουν πτυχές όπως η επισκόπηση των εκλογικών δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, οι προσβάσιμες πρακτικές και εγκαταστάσεις ψηφοφορίας, οι εύλογες διευκολύνσεις που διατίθενται στα άτομα με αναπηρία, ο τρόπος στήριξης των ψηφοφόρων με αναπηρία και τα σχέδια έκτακτης ανάγκης σε περίπτωση που προκύψουν προβλήματα. Επιπλέον, η κατάρτιση θα μπορούσε να περιλαμβάνει ένα εργαλείο αυτοαξιολόγησης που περιλαμβάνει διάγνωση, δοκιμή και πιστοποίηση, για τον εντοπισμό τυφλών σημείων ή κενών στην κατανόηση των πληροφοριών. Ένα καλό παράδειγμα τέτοιου είδους πρακτικής έρχεται από τη Δανία, όπου οι υπάλληλοι που εργάζονται για τις εκλογές (και άλλοι) συμμετέχουν σε ένα κουίζ για να ελέγξουν τις γνώσεις τους σχετικά με τις πληροφορίες.

Όποτε είναι δυνατόν, τα μέτρα που εφαρμόζονται διασφαλίζουν ότι η εκλογική εμπειρία των πολιτών που ζουν με αναπηρία είναι όσο το δυνατόν περισσότερο παρόμοια με εκείνη των άλλων πολιτών. Αυτό θα μπορούσε να υπερβαίνει την απλή διευκόλυνση της πρόσβασης με κάποια μορφή. Παραδείγματα αποτελούν η ύπαρξη αυτόματου εκλογικού μητρώου (όπως στα περισσότερα κράτη μέλη), ώστε να μην απαιτείται η δήλωση πρόθεσης άσκησης του εκλογικού δικαιώματος, ή απλουστευμένες διαδικασίες εγγραφής, όπως στην Ιρλανδία: η πρόβλεψη περισσότερων μέτρων προσβασιμότητας στα εκλογικά κέντρα αντί εναλλακτικών μορφών ψηφοφορίας (όπως η επιστολική ψήφος) που δεν δίνουν την αίσθηση συμμετοχής στον δημόσιο βίο στον ίδιο βαθμό. Στα μέτρα αυτά μπορεί επίσης να περιλαμβάνεται η αναπαραγωγή της ατμόσφαιρας του εκλογικού τμήματος σε άλλα περιβάλλοντα, όπως με την παροχή της δυνατότητας στους πολίτες με αναπηρία που ζουν σε χώρους φροντίδας να ψηφίσουν συγκεκριμένη ημέρα στο δικό τους περιβάλλον (για παράδειγμα, τα «κλειστά εκλογικά κέντρα» στην Πολωνία).

Τα τρέχοντα σύνολα δεδομένων δεν καλύπτουν ειδικά τα ζητήματα που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν οι πολίτες με αναπηρία κατά την άσκηση των εκλογικών τους δικαιωμάτων. Η συλλογή περισσότερων στατιστικών πληροφοριών σχετικά με τους πολίτες με αναπηρία (όπως στη Σουηδία και τη Ρουμανία) θα παράσχει στις αρχές καλύτερη εικόνα του τρόπου με τον οποίο οι εκλογικές εμπειρίες μπορεί να ποικίλλουν ανάλογα με τις μορφές αναπηρίας και του τρόπου με τον οποίο οι πληροφορίες αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον από κοινού σχεδιασμό ερευνητικών έργων που προσαρμόζουν τη συλλογή δεδομένων σε αυτές. Στα παραδείγματα ορθής πρακτικής περιλαμβάνονται η δοκιμή νέων εργαλείων/τεχνολογιών ψηφοφορίας από πολίτες με διαφορετικές ανάγκες προσβασιμότητας, για τη διερεύνηση πιθανών ανεπιθύμητων επιπτώσεων ή μη καλυπτόμενων αναγκών: ο σχεδιασμός ποσοτικών εργαλείων που καθιστούν δυνατή την ομαδοποίηση και την ανάλυση των πορισμάτων με βάση διαφορετικά είδη αναπηρίας, με τη χρήση πορισμάτων ποιοτικής έρευνας που παρέχουν εις βάθος πληροφορίες σχετικά με την εμπειρία των ατόμων ώστε να γίνει καλύτερα κατανοητός ο τρόπος με τον οποίο θα ήθελαν να συμμετέχουν στον δημόσιο και πολιτικό βίο. Κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για στατιστικούς σκοπούς πρέπει να πραγματοποιείται σε πλήρη συμμόρφωση με τον ΓΚΠΔ.

Με σκοπό την αποτελεσματική κάλυψη των αναγκών των πολιτών με αναπηρία σε εκλογικό πλαίσιο, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν τυποποιημένα μέτρα για την αξιολόγηση τόσο του βαθμού στον οποίο υπάρχουν ανισότητες όσον αφορά την πρόσβαση στις εκλογές όσο και της αποτελεσματικότητας τυχόν λύσεων που εφαρμόζονται για τη μείωση των ανισοτήτων αυτών.

Θα μπορούσε να ζητείται η γνώμη αντιπροσωπευτικών οργανώσεων ατόμων με αναπηρία κατά την προετοιμασία μέτρων που αποσκοπούν στη στήριξη της συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στις εκλογές.

Τον Δεκέμβριο του 2024 η Επιτροπή θα εκδώσει συστάσεις για συμπεριληπτικές και ανθεκτικές εκλογικές διαδικασίες στην Ένωση, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για την προώθηση της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία στις εκλογές.

Περαιτέρω συζητήσεις σχετικά με το θέμα εκλογικών διαδικασιών που δεν αποκλείουν τα άτομα με αναπηρία θα διεξαχθούν στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνεργασίας για τις Εκλογές.

Παράρτημα 1 — Πλαίσιο για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στις εκλογές

Χρόνος	Ενέργεια
Πριν από τις εκλογές	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάπτυξη σχεδίων δράσης για τα άτομα με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένων καταλόγων σημείων ελέγχου για προσβάσιμες εκλογές και εξασφάλιση της συμμετοχής αντιπροσωπευτικών οργανώσεων ατόμων με αναπηρία στην κατάρτιση των εν λόγω σχεδίων. - Διασφάλιση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία σε πληροφορίες σχετικά με τις εκλογές, με πολλαπλούς και προσβάσιμους τρόπους και μορφές. - Διασφάλιση της προσβασιμότητας των ιστότοπων των εκλογικών αρχών. - Διεξαγωγή δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης, κατάρτισης και εκπαίδευσης, μεταξύ άλλων σε συνεργασία με αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ατόμων με αναπηρία. - Επιλογή προσβάσιμων εγκαταστάσεων για τα εκλογικά τμήματα, μεταξύ άλλων με χρήση καταλόγων σημείων ελέγχου που καταρτίζονται από κοινού με αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ατόμων με αναπηρία. - Σχεδιασμός ψηφοδελτίων κατά τρόπο ώστε να είναι ευανάγνωστα και να επιτρέπουν τη χρήση υποστηρικτικών εργαλείων. - Σχεδιασμός προσβάσιμων εκλογικών τμημάτων, πέραν της φυσικής προσβασιμότητας. - Διασφάλιση ότι οι συσκευές ψηφοφορίας είναι εξοπλισμένες με λογισμικό που μπορεί εύκολα να ενσωματώσει χαρακτηριστικά προσβασιμότητας. - Σχεδιασμός θαλάμων ψηφοφορίας και καλπών κατά τρόπο ώστε να είναι προσβάσιμα σε ευρύ φάσμα ψηφοφόρων.

Χρόνος	Ενέργεια
	<ul style="list-style-type: none"> - Αγορά εργαλείων για τη βελτίωση της προσβασιμότητας, όπως μεγεθυντικοί φακοί, λαμπτήρες, απτικές μεμβράνες και/ή υποδείγματα Braille για ψηφοδέλτια σε χαρτί, απτικά αυτοκόλλητα για κάλπες, στυλό σχεδιασμένα για εύκολο κράτημα, εκτυπώσεις με μεγάλα τυπογραφικά στοιχεία, αρχεία ήχου (δηλ. DAISY ⁹⁵), αρχεία βίντεο με πλήρη μεταγραφή, υπότιτλους, διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα. - Παροχή συμπληρωματικών μεθόδων ψηφοφορίας και άλλων ειδικών ρυθμίσεων, συμπεριλαμβανομένων της επιστολικής και της διαδικτυακής ψήφου, της εκ των προτέρων ψηφοφορίας, της ψηφοφορίας με φορητές κάλπες, της ψηφοφορίας μέσω πληρεξουσίου και της δυνατότητα επιλογής άλλου εκλογικού τμήματος. - Ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας στα εγχειρίδια για τους υπαλλήλους που εργάζονται για τις εκλογές. - Διαβούλευση με αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ατόμων με αναπηρία κατά την κατάρτιση των εκλογικών κανόνων και εξασφάλιση της συμμετοχής τους στην ανάπτυξη κωδίκων δεοντολογίας, συμπεριλαμβανομένων συμπεριληπτικών πρακτικών για την κατάρτιση καταλόγων υποψηφίων.
Κατά τη διάρκεια των εκλογών	<ul style="list-style-type: none"> - Παροχή κατάρτισης στους υπαλλήλους που εργάζονται για τις εκλογές σχετικά με τον τρόπο παροχής βοήθειας στα άτομα με αναπηρία κατά τη διαδικασία ψηφοφορίας. - Ευαισθητοποίηση των εκλογικών και άλλων αρμόδιων αρχών. - Διάδοση εκλογικών πληροφοριών με πολλαπλούς και προσβάσιμους τρόπους και μορφές. - Εξασφάλιση της προσβασιμότητας των εκλογικών συζητήσεων και εκδηλώσεων. - Στήριξη της προσβασιμότητας της πολιτικής διαφήμισης, μεταξύ άλλων σε συνεργασία με αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ατόμων με αναπηρία και παροχή κατάρτισης σε παρόχους υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης. - Υποστήριξη υποψηφίων με αναπηρία, μεταξύ άλλων με την παροχή διερμηνέων νοηματικής γλώσσας, και διεξαγωγή συζητήσεων σε προσβάσιμη μορφή. - Παροχή βοήθειας στα άτομα με αναπηρία ώστε να συμμετέχουν ως υπάλληλοι που εργάζονται για τις εκλογές, μεταξύ άλλων με την παροχή πρόσβασης σε διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα. - Στήριξη της συμμετοχής των ψηφοφόρων, μεταξύ άλλων με την παροχή συνδρομής κατά την ψηφοφορία από πρόσωπο της επιλογής τους και με την εφαρμογή πολιτικών για την παροχή προτεραιότητας στην ουρά αναμονής. - Ανακοίνωση των εκλογικών αποτελεσμάτων σε προσβάσιμη μορφή. - Διασφάλιση της προσβασιμότητας των διαδικασιών επίλυσης εκλογικών διαφορών για τα άτομα με αναπηρία.

⁹⁵ [European Inclusive Publishing Forum \(Ευρωπαϊκό φόρουμ εκδόσεων χωρίς αποκλεισμούς\)](#).

Χρόνος	Ενέργεια
	- Υποστήριξη της παρατήρησης εκλογών από άτομα με αναπηρία και παρακολούθηση της προσβασιμότητας των εκλογών.
Μετά τις εκλογές	<ul style="list-style-type: none"> - Συλλογή δεδομένων σχετικά με τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στις εκλογές. - Αξιολόγηση της προσβασιμότητας των εκλογών και εξασφάλιση της συμμετοχής αντιπροσωπευτικών οργανώσεων ατόμων με αναπηρία στην εν λόγω αξιολόγηση. - Επανεξέταση των νομικών, θεσμικών και διοικητικών φραγμών. - Επανεξέταση της προσβασιμότητας των εκλογικών ιστότοπων, μεταξύ άλλων σε συνεργασία με αντιπροσωπευτικές οργανώσεις ατόμων με αναπηρία. - Δημοσίευση των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης σε προσβάσιμες μορφές. - Απλούστευση, αυτοματοποίηση των διαφόρων διαδικασιών προεγγραφής και παροχή πρόσβασης σε αυτές, στις οποίες περιλαμβάνονται η εγγραφή των ψηφοφόρων, ο τρόπος αίτησης προσαρμογών και η παροχή πρόσβασης στα άτομα με αναπηρία στα έγγραφα που χρειάζονται. - Ενίσχυση των συμπράξεων μεταξύ των εκλογικών αρχών, αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των ατόμων με αναπηρία και άλλων ενδιαφερόμενων μερών, για την αντιμετώπιση των ελλείψεων που εντοπίστηκαν όσον αφορά τη συνολική προσβασιμότητα του εκλογικού περιβάλλοντος.

Παράρτημα 2 — Παραδείγματα καταλόγου σημείων ελέγχου για την αξιολόγηση της προσβασιμότητας των εκλογικών τμημάτων

α) Εσθονία

Αξιολογούμενα κριτήρια	Ναι	Όχι
Δημόσια μέσα μεταφοράς και χώροι στάθμευσης		
Είναι δυνατή η πρόσβαση στο κτίριο στο οποίο βρίσκεται το εκλογικό τμήμα με δημόσια μέσα μεταφοράς		
Το κτίριο διαθέτει θέσεις στάθμευσης για οχήματα ατόμων με αναπηρία		
Απρόσκοπτη πρόσβαση από τον χώρο στάθμευσης στην κύρια είσοδο του κτιρίου		
Οδός πρόσβασης και είσοδος στο κτίριο		
Υπάρχει σήμανση για τη διαδρομή προς το κτίριο και την κύρια είσοδο		
Η είσοδος στο κτίριο είναι προσβάσιμη με ράμπα		
Η ράμπα έχει χειρολισθήρες και επίπεδη αντιολισθητική επιφάνεια		
Η ράμπα έχει επαρκές πλάτος (τουλάχιστον 1,1 m)		
Οι χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων μπορούν να διασχίσουν το κατώφλι της θύρας του κτιρίου ανεξάρτητα		
Η εξωτερική θύρα του κτιρίου ανοίγει αυτόματα ή με ευκολία		
Η εξωτερική θύρα είναι ανοικτή, δηλαδή η θύρα δεν είναι κλειδωμένη ή δεν απαιτείται θυροτηλέφωνο για να ανοίξει		
Οδός πρόσβασης στο εκλογικό τμήμα εντός του κτιρίου		

Το εκλογικό τμήμα βρίσκεται στον ίδιο όροφο με την κύρια είσοδο του κτιρίου		
Το εκλογικό τμήμα (εάν δεν βρίσκεται στον ίδιο όροφο με την κύρια είσοδο) είναι προσβάσιμο με ανελκυστήρα ή ράμπα		
Η οδός πρόσβασης από την κύρια είσοδο έως το εκλογικό τμήμα έχει επαρκές πλάτος (τουλάχιστον 1,5 m)		
Η οδός πρόσβασης στο εκλογικό τμήμα είναι απαλλαγμένη από εμπόδια, μεταξύ των οποίων κατώφλια στις θύρες που εμποδίζουν την πρόσβαση αναπηρικών αμαξιδίων		
Οι εσωτερικές θύρες του κτιρίου ανοίγουν αυτόματα ή με ευκολία		
Υπάρχει σήμανση για τη διαδρομή προς το εκλογικό τμήμα		
Οι εσωτερικές εγκαταστάσεις του κτιρίου διαθέτουν επαρκή φωτισμό		
Μετακίνηση εντός του εκλογικού κέντρου		
Υπάρχει επαρκής χώρος για τη μετακίνηση αναπηρικών αμαξιδίων και άλλων βοηθημάτων κινητικότητας στο εκλογικό κέντρο		
Το εκλογικό κέντρο διαθέτει καθίσματα για τους ψηφοφόρους που χρειάζονται ανάπαυση		
Το εκλογικό κέντρο διαθέτει επαρκή φωτισμό		

β) Φινλανδία⁽⁹⁶⁾

Αφιξη στο εκλογικό κέντρο	Ναι	Όχι
Το εκλογικό κέντρο είναι εύκολα προσβάσιμο και υπάρχει στάση δημόσιου μέσου μεταφοράς κοντά στο εκλογικό κέντρο;		
Μπορούν τα συνοδευτικά οχήματα μεταφοράς (π.χ. ταξί για άτομα με αναπηρία) να πλησιάσουν στην είσοδο;		
Υπάρχουν προσβάσιμοι χώροι στάθμευσης κοντά στο εκλογικό κέντρο (πλάτος 3 600 mm και μήκος 5 000 mm);		
Υπάρχει σήμανση για τη διαδρομή προς την είσοδο;		
Η οδός πρόσβασης στην είσοδο διακρίνεται εύκολα και είναι ομαλή, με σκληρή και αντιολισθητική επιφάνεια;		
Στα σημεία που η διαδρομή έχει κλίση, η κλίση αυτή δεν υπερβαίνει το 5 % (1: 20);		
Είσοδος		
Υπάρχει σαφής σήμανση για τις προσβάσιμες διαδρομές στο εκλογικό κέντρο;		
Υπάρχει ράμπα με κλίση έως 8 % και πλάτος τουλάχιστον 900 mm δίπλα στο κλιμακοστάσιο εισόδου;		
Οι σκάλες και οι ράμπες έχουν χειρολισθήρες και στις δύο πλευρές;		
Υπάρχει εξέδρα μπροστά από την μπροστινή θύρα με διαστάσεις τουλάχιστον 1 500 mm x 1 500 mm;		
Υπάρχει ελεύθερος χώρος τουλάχιστον 400 mm στην πλευρά προς την οποία ανοίγει η μπροστινή θύρα τον οποίο χρειάζεται ο χρήστης αναπηρικού αμαξιδίου όταν ανοίγει τη θύρα;		
Είναι το πλάτος της θύρας εισόδου τουλάχιστον 850 mm και το ύψος του κατωφλιού έως 20 mm;		

⁹⁶ [Invalidiliitto, 'Äänestyspaikkojen esteettömyyden tarkistuslista'](#).

Αφιξη στο εκλογικό κέντρο	Ναι	Όχι
Η θύρα ανοίγει αυτόματα ή, εάν όχι, με ευκολία; (μέγιστη δύναμη για το άνοιγμα 10 N, δηλαδή 1 kg);		
Υπάρχουν κενά που δεν υπερβαίνουν τα 10 mm x 30 mm στο χαλάκι ή τη σχάρα της εισόδου, και η διαφορά επιπέδου που οφείλεται στο χαλάκι ή τη σχάρα ανέρχεται σε έως 20 mm;		
Το βάθος και το πλάτος του θαλάμου ανεμοπροστασίας είναι τουλάχιστον 1 500 mm εάν και οι δύο θύρες ανοίγουν εξωτερικά του ανεμοφράκτη;		
Το πλάτος του θαλάμου ανεμοπροστασίας είναι τουλάχιστον 1 500 mm και το βάθος τουλάχιστον 2 300 mm εάν μία από τις θύρες ανοίγει μέσα στον θάλαμο;		
Εκλογικό τμήμα		
Διαθέτει το εκλογικό κέντρο τουλάχιστον έναν θάλαμο ψηφοφορίας όπου μπορούν τα άτομα να συμπληρώσουν το ψηφοδέλτιο σε τραπέζι ενώ κάθονται;		
Υπάρχει χώρος για τα γόνατα κάτω από το τραπέζι του θαλάμου ψηφοφορίας (ύψος 750-800 mm) με ελάχιστες διαστάσεις 800 mm πλάτος, βάθος 600 mm και 670 mm ύψος;		
Ή υπάρχουν τραπέζια ρυθμιζόμενου ύψους στο εκλογικό τμήμα;		
Οι θάλαμοι ψηφοφορίας διαθέτουν αντιθαμβωτική προστασία και επαρκή φωτισμό (500-750 lux στο επίπεδο γραφής);		
Υπάρχουν καθίσματα στο εκλογικό κέντρο όπου μπορούν να ξεκουραστούν οι ψηφοφόροι, εάν χρειαστεί;		
Υπάρχει εκλογικός βοηθός τόσο στο εκλογικό κέντρο όσο και στο ίδιο το εκλογικό τμήμα;		
Εάν υπάρχουν χρήστες συσκευών υποβοήθησης μεταξύ των υπαλλήλων που εργάζονται για τις εκλογές, το εκλογικό κέντρο πρέπει να είναι εξοπλισμένο με προσβάσιμη τουαλέτα.		

Παράρτημα 3 — Παράδειγμα γενικών συστάσεων για τους υπαλλήλους των εκλογικών κέντρων

Ισπανία

Ως μέλος εκλογικού κέντρου, να έχετε υπόψη ότι τα άτομα με αναπηρία είναι αυτόνομα και ανεξάρτητα και πρέπει να αντιμετωπίζονται αναλόγως.

Να συμπεριφέρεστε με φυσικό τρόπο και με σεβασμό. Μην υποθέτετε ότι ένα άτομο χρειάζεται βοήθεια απλώς και μόνο επειδή έχει κάποια αναπηρία. Εάν το περιβάλλον είναι προσβάσιμο, τα άτομα με αναπηρία συνήθως τα καταφέρνουν χωρίς δυσκολία.

Να έχετε ως γνώμονα την κοινή λογική και την αρχή της ισότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων.

Να προσφέρετε τη βοήθειά σας μόνον εάν ο ψηφοφόρος με αναπηρία φαίνεται να τη χρειάζεται. Εάν το εν λόγω πρόσωπο τη δεχθεί, ρωτήστε συγκεκριμένα με ποιον τρόπο μπορείτε να το βοηθήσετε προτού ενεργήσετε.

Κατόπιν αιτήματος ψηφοφόρων με αναπηρία, και μόνο όταν το ζητούν στην είσοδο του εκλογικού κέντρου, ο εκπρόσωπος της διοίκησης ή το προσωπικό ασφαλείας μπορεί να τους συνοδεύσει στο αντίστοιχο εκλογικό τμήμα.

Όταν απευθύνεστε σε άτομα με προβλήματα ακοής, να τα κοιτάτε ευθεία και να μην κουνάτε το κεφάλι σας. Μη μιλάτε από πίσω τους, σκυμμένοι ή ενώ γράφετε. Μη φωνάζετε, απλώς μιλήστε κανονικά, με τον κανονικό ρυθμό της ομιλίας σας, χωρίς να έχετε κάτι στο στόμα σας, και μην κρύβετε το πρόσωπό σας με οποιονδήποτε τρόπο. Εάν είναι απαραίτητο, χρησιμοποιήστε γραφή, χειρονομίες ή προσελκύστε την προσοχή με ένα ελαφρύ άγγιγμα στο χέρι.

Για τους ψηφοφόρους με προβλήματα όρασης, μπορείτε να προσφέρετε το μπράτσο σας για υποστήριξη. Στην περίπτωση αυτή, προσαρμόστε το βήμα σας στο δικό τους και μεριμνήστε ότι ο περιβάλλον χώρος τους επιτρέπει να περπατούν με άνεση.

Οι σκύλοι-οδηγοί και οι σκύλοι βοήθειας για άτομα με αναπηρία γίνονται πάντοτε δεκτοί, πρέπει να παραμένουν μαζί με τον ιδιοκτήτη τους και δεν πρέπει να τους ενοχλεί κανείς ή να αποσπά την προσοχή τους.

Να βεβαιώνετε σε κάθε περίπτωση ότι το άτομο με αναπηρία έχει κατανοήσει τι προσπαθείτε να του επικοινωνήσετε.

Παράρτημα 4 — Παράδειγμα του τρόπου παροχής πρόσβασης στις εγκαταστάσεις εκλογικού τμήματος⁽⁹⁷⁾

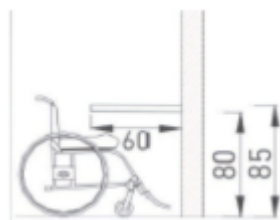
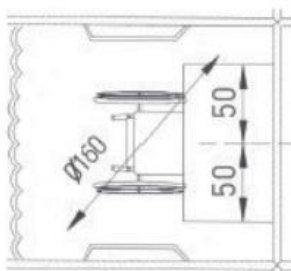
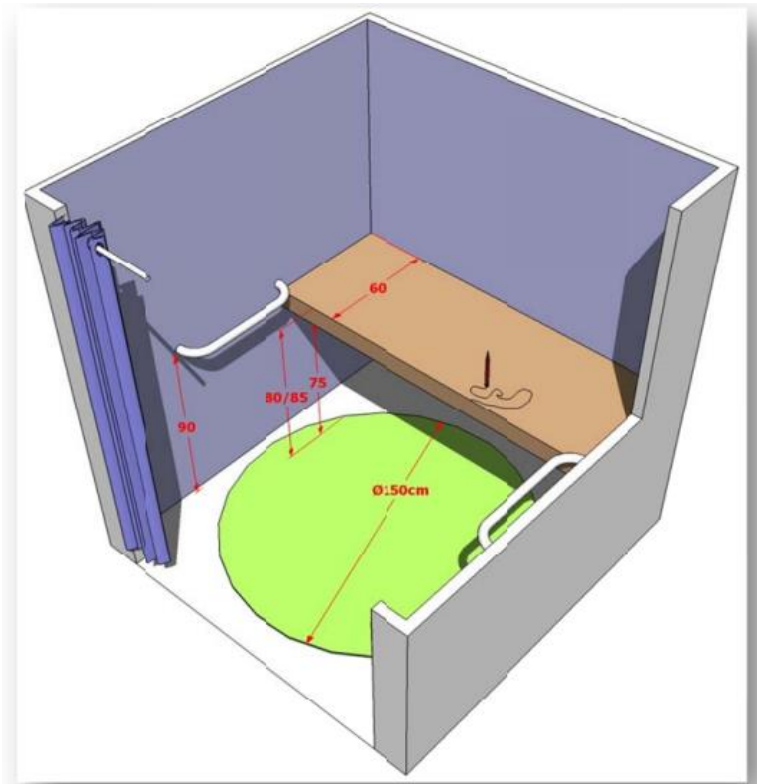
⁹⁷ [Accessibilite des bureaux de vote.](#)

Παράρτημα 5 — Παράδειγμα του τρόπου σχεδιασμού προσβάσιμου εκλογικού τμήματος⁽⁹⁸⁾

⁹⁸ [Accessibilité des bureaux de vote.](#)

Παράρτημα 6 — Παραδείγματα προσαρμοσμένων θαλάμων ψηφοφορίας⁹⁹⁾

Παράρτημα 7 — Έννοια της αναπηρίας που χρησιμοποιείται από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των εκλογών

Τα κράτη μέλη διαφέρουν ως προς την προσέγγισή τους όσον αφορά την έννοια της αναπηρίας στο πλαίσιο των εκλογών. Αυτό ορισμένες φορές συνδέεται με τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη μέλη ορίζουν ποιος έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι

⁹⁹ [Accessibilite des bureaux de vote.](#)

στις εκλογές ή με τον τρόπο με τον οποίο ορίζουν ποιος δικαιούται να χρησιμοποιεί ειδικές ρυθμίσεις για την άσκηση των εκλογικών δικαιωμάτων του. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να αναφέρονται στην αναπηρία σε άλλα πλαίσια, όπως τα κοινωνικά και θεμελιώδη δικαιώματα, τα οποία θα μπορούσαν να είναι συναφή στο πλαίσιο των εκλογών.

Αρκετά κράτη μέλη χρησιμοποιούν επιχειρησιακούς ορισμούς που λαμβάνουν υπόψη την ικανότητα των ψηφοφόρων να ασκήσουν μόνοι τους το δικαίωμα ψήφου τους. Η Αυστρία ορίζει ως ψηφοφόρους με αναπηρία τα άτομα που ευλόγως χρειάζονται βοήθεια για να συμπληρώσουν ένα επίσημο ψηφοδέλτιο, είτε με τη βοήθεια άλλου ατόμου είτε με ορισμένες βοηθητικές διατάξεις, όπως υποδείγματα. Η Τσεχία αναφέρει την αναπηρία ως ένα από τα κριτήρια για την παροχή βοήθειας ή άλλης ειδικής στήριξης σε ψηφοφόρους. Η Δανία αναφέρει τα άτομα με αναπηρία στο πλαίσιο των διαφόρων επιλογών ψηφοφορίας που έχουν στη διάθεσή τους οι ψηφοφόροι που δεν είναι σε θέση να ψηφίσουν στο εκλογικό τμήμα ή στο συγκεκριμένο εκλογικό τμήμα στο οποίο προβλέπεται να ψηφίσουν. Στο ίδιο πνεύμα, η Εσθονία μεριμνά για τους ψηφοφόρους που δεν μπορούν να εκφράσουν την επιλογή ψήφου τους σε ψηφοδέλτιο ή στο εκλογικό κέντρο λόγω σωματικής αναπηρίας. Η Ισπανία εφαρμόζει μια πιο διαφοροποιημένη προσέγγιση, προβλέποντας διάφορα είδη αναπηριών, είτε πρόκειται για σωματικές (όπως προβλήματα ακοής και όρασης) είτε για νοητικές βλάβες⁽¹⁰⁰⁾.

Για την Κροατία, η αξιολόγηση της αναπηρίας (σωματική αναπηρία όπως τύφλωση, περιορισμένη όραση, βλάβη στα άνω άκρα ή άλλες αναπηρίες που εμποδίζουν τον ψηφοφόρο να ψηφίσει ανεξάρτητα) είναι απαραίτητη μόνο εάν αμφισβητείται η ικανότητα του ατόμου να ψηφίσει ανεξάρτητα.

Η Ουγγαρία ορίζει τους ψηφοφόρους με αναπηρία ως τους ψηφοφόρους που έχουν σημαντικά περιορισμένες ή καθόλου αισθητηριακές ικανότητες, ιδίως όραση και ακοή, ή σημαντικά περιορισμένες ή καθόλου κινητικές ικανότητες ή διανοητική ικανότητα, ή που έχουν σημαντικά περιορισμένες επικοινωνιακές ικανότητες, και αυτό τους θέτει σε μόνιμη μειονεκτική θέση όσον αφορά την ενεργή συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή.

Η Λετονία αναφέρεται σε ψηφοφόρους με σωματική αναπηρία που δεν μπορούν να μεταβούν στο εκλογικό κέντρο. Οι Κάτω Χώρες αναφέρουν τους ψηφοφόρους με σωματική αναπηρία στο πλαίσιο της απαίτησης εξοπλισμού των εκλογικών τμημάτων κατά τρόπο που να παρέχει τη δυνατότητα στους ψηφοφόρους με σωματική αναπηρία να ψηφίζουν κατά το δυνατόν μόνοι τους ή να λαμβάνουν βοήθεια από μέλος του εκλογικού τμήματος.

Στην Πορτογαλία, για τους σκοπούς της υποχρέωσης παροχής προτεραιότητας σε άτομα με αναπηρία, η οποία αφορά όλους τους δημόσιους και ιδιωτικούς οργανισμούς που παρέχουν διά ζώσης υπηρεσίες στο κοινό, ως άτομο με αναπηρία ή ανικανότητα ορίζεται νομικά το πρόσωπο το οποίο, λόγω συγγενούς ή επίκτητης απώλειας ή υποβάθμισης των σωματικών λειτουργιών, συμπεριλαμβανομένων των ψυχολογικών λειτουργιών, αντιμετωπίζει ειδικές δυσκολίες οι οποίες, σε συνδυασμό με περιβαλλοντικούς παράγοντες, περιορίζουν ή εμποδίζουν τη δραστηριότητά του και τη

¹⁰⁰ Το 2018 στην Ισπανία, τροποποιήθηκε το άρθρο 3 του εκλογικού νόμου.

συμμετοχή του επί ίσοις όροις με άλλα άτομα και το οποίο έχει βαθμό ανικανότητας ίσο ή μεγαλύτερο του 60 %, ο οποίος αναγνωρίζεται σε πιστοποιητικό πολλαπλών σκοπών¹⁰¹). Η Πορτογαλία παρέχει προτεραιότητα ή βοήθεια στους ψηφοφόρους με αναπηρία στο εκλογικό κέντρο. Ψηφοφόρος που πάσχει από προφανή ασθένεια ή σωματική αναπηρία, και για τον οποίο το εκλογικό τμήμα διαπιστώνει ότι δεν είναι σε θέση να εκτελέσει τις απαραίτητες ενέργειες για να ψηφίσει, ψηφίζει μαζί με άλλον ψηφοφόρο της επιλογής του, ο οποίος εγγυάται ότι η ψήφος αντιστοιχεί στη βούληση του ψηφοφόρου και δεσμεύεται από απόλυτη μυστικότητα. Εάν το εκλογικό τμήμα κρίνει ότι η ασθένεια ή η σωματική αναπηρία δεν είναι προφανής, απαιτεί την προσκόμιση κατά τον χρόνο της ψηφοφορίας πιστοποιητικού που βεβαιώνει την αδυναμία ψηφοφορίας, το οποίο εκδίδεται από τον ιατρό που ασκεί αρμοδιότητες υγειονομικής αρχής στην περιοχή του δήμου και επικυρώνεται με τη σφραγίδα της αντίστοιχης υπηρεσίας. Για τον σκοπό αυτόν, τα κέντρα υγείας πρέπει να παραμένουν ανοικτά την ημέρα των εκλογών κατά τη διάρκεια λειτουργίας των εκλογικών κέντρων. Με την επιφύλαξη των συμπερασμάτων του εκλογικού τμήματος σχετικά με το παραδεκτό της ψήφου, οποιοδήποτε από τα μέλη του ή οι εκπρόσωποι των πολιτικών κομμάτων ή συνασπισμών μπορούν να προβούν σε γραπτή διαμαρτυρία. Οι ψηφοφόροι με προβλήματα όρασης μπορούν, εφόσον το επιθυμούν, να ζητήσουν από το εκλογικό τμήμα να τους παράσχει ψηφοδέλτιο σε κώδικα Braille που θα τους επιτρέψει να εκτελέσουν μόνοι τους τις προβλεπόμενες από τον νόμο διαδικασίες για την άσκηση του δικαιώματος ψήφου. Η εκλογική νομοθεσία χαρακτηρίζει ως ανίκανα να ψηφίσουν μόνο άτομα με σοβαρές ψυχοκοινωνικές αναπηρίες που έχουν εισαχθεί σε ψυχιατρικό ίδρυμα ή για τα οποία έχει συνταχθεί σχετική δήλωση από ιατρική επιτροπή. Τα πρόσωπα που παρουσιάζουν προδήλως σοβαρή νοητική βλάβη, ακόμη και αν δεν έχουν καταχωριστεί ως τέτοια, εφόσον έχουν εισαχθεί σε ψυχιατρικό ίδρυμα ή έχει συνταχθεί για αυτά σχετική δήλωση από ιατρική επιτροπή, καθώς και τα άτομα που στερούνται των πολιτικών τους δικαιωμάτων με τελεσίδικη δικαστική απόφαση δεν μπορούν να ασκήσουν το εκλογικό τους δικαίωμα.

Η Σλοβενία αναφέρει σειρά αναπηριών στους εκλογικούς νόμους της και καθορίζει τις επιλογές που έχουν στη διάθεσή τους οι ψηφοφόροι για να ασκήσουν το δικαίωμα ψήφου τους.

Άλλα κράτη μέλη, για διάφορους λόγους, δεν συνδέουν τον όρο ειδικά με τη συμμετοχή στις εκλογές και χρησιμοποιούν γενικούς ορισμούς ή ορισμούς που έχουν θεσπιστεί για άλλους νομικούς σκοπούς. Για την Ελλάδα, αυτό συνδέεται με την κοινωνική ασφάλιση και το επικείμενο εθνικό σχέδιο δράσης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, το μητρώο ατόμων με αναπηρία και την ψηφιακή κάρτα αναπηρίας. Η Γαλλία χρησιμοποιεί έναν ευρύ ορισμό της αναπηρίας, η οποία ορίζεται ως κάθε περιορισμός της δραστηριότητας ή περιορισμός της συμμετοχής στην κοινωνία που βιώνει ένα άτομο στο περιβάλλον του λόγω σημαντικής, διαρκούς ή μόνιμης βλάβης μίας ή περισσότερων σωματικών, αισθητηριακών, νοητικών, γνωστικών ή ψυχικών λειτουργιών, πολλαπλής αναπηρίας ή προβλήματος υγείας που συνεπάγεται αναπηρία. Η Ιρλανδία χρησιμοποιεί έναν ορισμό στο πλαίσιο των εκλογών, ο οποίος προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από τον ορισμό της ΣΗΕΔΑΑ, σύμφωνα με τον οποίο η

¹⁰¹ Νομοθετικό διάταγμα αριθ. 58/2016, της 29ης Αυγούστου.

αναπηρία σημαίνει ουσιαστικό περιορισμό της ικανότητας του ατόμου να ασκεί λειτουργήματα, επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα στο κράτος ή να συμμετέχει στην κοινωνική ή πολιτιστική ζωή του κράτους λόγω διαρκούς σωματικής, αισθητηριακής, ψυχικής ή νοητικής βλάβης.

Η Λιθουανία ορίζει την αναπηρία ως μακροχρόνια επιδείνωση της υγείας, της συμμετοχής στην κοινωνική ζωή και μείωση της δραστηριότητας λόγω διαταραχής της δομής και των λειτουργιών του οργανισμού ενός ατόμου και της αλληλεπίδρασης δυσμενών περιβαλλοντικών παραγόντων. Αρχής γενομένης από το 2024, ο ορισμός αυτός θα αλλάξει και η αναπηρία θα νοείται ως μακροχρόνια λειτουργική βλάβη (συγγενής και/ή επίκτητη), η οποία, λόγω περιβαλλοντικών παραγόντων, εμποδίζει ένα άτομο να συμμετέχει πλήρως και αποτελεσματικά στην κοινωνία σε ισότιμη βάση με άλλα άτομα. Το Λουξεμβούργο χρησιμοποιεί τον ορισμό της ΣΗΕΔΑΑ.

Στη Ρουμανία, η έννοια της αναπηρίας δεν περιλαμβάνεται στην εκλογική νομοθεσία αυτή καθαυτή, αλλά σε ειδική νομοθεσία για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Βασίζεται στην έννοια της ΣΗΕΔΑΑ, η οποία ορίζει τα άτομα με αναπηρία ως άτομα των οποίων το κοινωνικό περιβάλλον δεν είναι προσαρμοσμένο στις σωματικές, αισθητηριακές, ψυχικές, νοητικές και/ή συναφείς βλάβες τους, και εμποδίζει πλήρως ή περιορίζει την πρόσβασή τους με ίσες ευκαιρίες στην κοινωνική ζωή, με αποτέλεσμα να απαιτούνται προστατευτικά μέτρα για τη στήριξη της κοινωνικής ένταξης και συμπερίληψής τους. Ο νόμος για τις προεδρικές εκλογές αναφέρεται επίσης στα άτομα με μειωμένη κινητικότητα, στα οποία περιλαμβάνονται τα άτομα με σωματική αναπηρία, μεταξύ άλλων ως κριτήριο για τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος ψήφου σε οποιοδήποτε προσβάσιμο εκλογικό κέντρο.

Το Βέλγιο δεν ορίζει την αναπηρία ούτε κάνει διάκριση μεταξύ διανοητικής ή σωματικής αναπηρίας. Η Γερμανία διαθέτει νομικό πλαίσιο που αποτελεί σημείο αναφοράς για όλες τις πολιτικές για την αναπηρία. Στη Σουηδία, δεν υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια που να ορίζουν τι συνιστά αναπηρία, καθώς διαφορετικά είδη αναπηρίας επηρεάζουν άτομα που βρίσκονται σε διαφορετικές καταστάσεις.

Παράρτημα 8 — Δίκαιο της ΕΕ και πρότυπα της ΕΕ που σχετίζονται με την προσβασιμότητα των εκλογών για τα άτομα με αναπηρία

Η οδηγία (ΕΕ) 2019/882⁽¹⁰²⁾ (ευρωπαϊκή πράξη για την προσβασιμότητα) σχετικά με τις **απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών** προάγει την πλήρη και αποτελεσματική ισότητα συμμετοχής βελτιώνοντας την πρόσβαση σε βασικά προϊόντα και υπηρεσίες που, από τον σχεδιασμό ή με την προσαρμογή τους, καλύπτουν τις ιδιαίτερες ανάγκες των ατόμων με αναπηρίες. Το παράρτημα I της εν λόγω οδηγίας καθορίζει τις ειδικές απαιτήσεις προσβασιμότητας για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες. Στο παράρτημα II παρατίθενται παραδείγματα πρακτικών λύσεων που βοηθούν τις χώρες να εκπληρώσουν τις εν λόγω απαιτήσεις προσβασιμότητας. Οι λύσεις αυτές καλύπτουν την παροχή πληροφοριών, τη διεπαφή χρήστη και τον

¹⁰² [Οδηγία \(ΕΕ\) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών.](#)

λειτουργικό σχεδιασμό, τη συσκευασία και τις οδηγίες των προϊόντων, την παροχή υπηρεσιών και ειδικών υπηρεσιών, οι οποίες μπορούν επίσης να συμβάλουν στην εξασφάλιση της προσβασιμότητας των λύσεων ηλεκτρονικής ψηφοφορίας⁽¹⁰³⁾.

Για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που δεν καλύπτονται από την ευρωπαϊκή πράξη για την προσβασιμότητα, η τήρηση αυτών των απαιτήσεων προσβασιμότητας θα συνέβαλλε και πάλι στη βελτίωση της προσβασιμότητας σε ολόκληρη την ΕΕ.

Οι **οδηγίες 2014/24/ΕΕ**⁽¹⁰⁴⁾ και **2014/25/ΕΕ**^(23, 105) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων, που καθορίζουν διαδικασίες για δημόσιες συμβάσεις και διαγωνισμούς μελετών για ορισμένες προμήθειες (προϊόντα), υπηρεσίες και έργα, προβλέπουν ότι, για όλες τις συμβάσεις που σχεδιάζονται για χρήση από το δημόσιο, είτε πρόκειται για το ευρύ κοινό είτε για το προσωπικό της αναθέτουσας αρχής, οι τεχνικές προδιαγραφές πρέπει να πληρούν τα κριτήρια προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρίες ή τον σχεδιασμό για όλους τους χρήστες, εκτός από δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις. Οι εν λόγω οδηγίες προβλέπουν επίσης ότι, όταν θεσπίζονται υποχρεωτικές απαιτήσεις προσβασιμότητας με νομοθετική πράξη της ΕΕ, οι τεχνικές προδιαγραφές πρέπει να τηρούν τις εν λόγω απαιτήσεις όσον αφορά την παροχή πρόσβασης σε άτομα με αναπηρία και τον σχεδιασμό για όλους τους χρήστες.

Η **οδηγία (ΕΕ) 2016/2102**⁽¹⁰⁶⁾ (**οδηγία για την προσβασιμότητα στον παγκόσμιο ιστό**) καθορίζει αρχές προσβασιμότητας για ιστότοπους και εφαρμογές για φορητές συσκευές που διαχειρίζονται οργανισμοί του δημόσιου τομέα. Οι αρχές αυτές είναι:

- οι πληροφορίες και τα συστατικά στοιχεία διεπαφής με τον χρήστη πρέπει να μπορούν να παρουσιαστούν στους χρήστες με τρόπους που αυτοί να μπορούν να αντιληφθούν·
- χρηστικότητα, που σημαίνει ότι τα συστατικά στοιχεία διεπαφής με τον χρήστη και η πλοήγηση θα πρέπει να είναι εύχρηστα·
- κατανοησιμότητα, που σημαίνει ότι οι πληροφορίες και η λειτουργία της διεπαφής με τον χρήστη θα πρέπει να είναι κατανοητές· και

¹⁰³ Στο παράρτημα 2 της οδηγίας παρατίθενται παραδείγματα που θα μπορούσαν να είναι συναφή για τις διαδικασίες ψηφοφορίας.

¹⁰⁴ [Οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ](#). Ενοποιημένο κείμενο.

¹⁰⁵ [Οδηγία 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση της οδηγίας 2004/17/ΕΚ](#). Ενοποιημένο κείμενο.

¹⁰⁶ [Οδηγία \(ΕΕ\) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών](#).

- στιβαρότητα, που σημαίνει ότι το περιεχόμενο θα πρέπει να είναι αρκετά στιβαρό ώστε να μπορεί να ερμηνευθεί αξιόπιστα από ευρύ φάσμα χρηστών, περιλαμβανομένων και υποστηρικτικών τεχνολογιών⁽¹⁰⁷⁾.

Η οδηγία απαιτεί επίσης από κάθε ιστότοπο και εφαρμογή για φορητές συσκευές να παρέχει λεπτομερή, περιεκτική και σαφή δήλωση προσβασιμότητας σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι ιστότοποι και οι εφαρμογές τους για φορητές συσκευές συμμορφώνονται με την εν λόγω οδηγία⁽¹⁰⁸⁾.

Για πολλά κράτη μέλη, η έκδοση της οδηγίας σήμανε τη θέσπιση νέων εθνικών νόμων για την προσβασιμότητα στον παγκόσμιο ιστό. Χωρίς την οδηγία, η δράση σε εθνικό επίπεδο από μόνη της δεν θα είχε επιτύχει το επίπεδο της δραστηριότητας που σχετίζεται με την προσβασιμότητα στον παγκόσμιο ιστό, συμπεριλαμβανομένης της ευαισθητοποίησης εντός του δημόσιου τομέα, που καταδεικνύεται στις εκθέσεις των κρατών μελών για την παρακολούθηση της προσβασιμότητας. Από την επισκόπηση της τεχνολογικής προόδου προέκυψε ότι αυτοματοποιημένα ή αποτελεσματικά και εύχρηστα μέσα που χρησιμοποιούν την τεχνητή νοημοσύνη και τη μηχανική μάθηση χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο σε εργαλεία που παρέχουν ψηφιακή πρόσβαση, βελτιώνοντας την προσβασιμότητα για ορισμένα είδη περιεχομένου που επί του παρόντος δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

Η **οδηγία 2010/13/ΕΕ**⁽¹⁰⁹⁾ αναγνωρίζει ότι το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες και των ηλικιωμένων να συμμετέχουν και να εντάσσονται στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της ΕΕ είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την παροχή προσβάσιμων υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν αμελλητί ώστε οι πάροχοι υπηρεσιών μέσων επικοινωνίας που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους να καθιστούν ενεργά το περιεχόμενο προσβάσιμο στα άτομα με αναπηρίες και ιδίως στα άτομα με οπτική ή ακουστική αναπηρία. Οι πάροχοι υπηρεσιών μέσων επικοινωνίας πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις προσβασιμότητας μέσω σταδιακής και συνεχούς διαδικασίας, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τους πρακτικούς και αναπόφευκτους περιορισμούς που θα μπορούσαν να εμποδίσουν την

¹⁰⁷ Οι εν λόγω αρχές προσβασιμότητας μεταφράζονται σε ελέγξιμα κριτήρια επιτυχίας, όπως αυτά που αποτελούν τη βάση του ευρωπαϊκού προτύπου EN 301 549 V3.2.1 (2021-03) «Απαιτήσεις προσβασιμότητας κατάλληλες για δημόσιες συμβάσεις προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ στην Ευρώπη». Το πρότυπο αυτό παρέχει μια κοινή μεθοδολογία για τον έλεγχο της συμμόρφωσης του περιεχομένου ιστότοπων και εφαρμογών για φορητές συσκευές με τις εν λόγω αρχές. Το εν λόγω ευρωπαϊκό πρότυπο εγκρίθηκε βάσει της εντολής M/554 που εκδόθηκε από την Επιτροπή προς τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης.

¹⁰⁸ Εκτελεστική απόφαση (ΕΕ) 2018/1523 της Επιτροπής, της 11ης Οκτωβρίου 2018, για τον καθορισμό υποδείγματος δήλωσης προσβασιμότητας σύμφωνα με την οδηγία (ΕΕ) 2016/2102 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προσβασιμότητα των ιστότοπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα (ΕΕ L 256 της 12.10.2018, σ. 103).

¹⁰⁹ [Οδηγία 2010/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2010, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων \(οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων\)](#) (κωδικοποιημένη έκδοση). Ενοποιημένο κείμενο.

πλήρη προσβασιμότητα, όπως προγράμματα ή εκδηλώσεις που μεταδίδονται σε πραγματικό χρόνο.

Για να μετρηθεί η πρόοδος την οποία έχουν σημειώσει οι πάροχοι υπηρεσιών μέσω επικοινωνίας όσον αφορά τη σταδιακή πρόσβαση των προσώπων με οπτική ή ακουστική αναπηρία στις υπηρεσίες τους, τα κράτη μέλη πρέπει να απαιτούν από τους παρόχους υπηρεσιών μέσω επικοινωνίας που είναι εγκατεστημένοι στο έδαφός τους να υποβάλλουν εκθέσεις στις εθνικές ρυθμιστικές αρχές σε τακτική βάση. Τα κράτη μέλη πρέπει επίσης ενθαρρύνουν τους παρόχους υπηρεσιών μέσω επικοινωνίας να αναπτύσσουν σχέδια δράσης στον τομέα της προσβασιμότητας με σκοπό τη συνεχή και σταδιακή αύξηση της προσβασιμότητας των υπηρεσιών τους σε άτομα με αναπηρίες. Τα εν λόγω σχέδια δράσης πρέπει να κοινοποιούνται στις εθνικές ρυθμιστικές αρχές ή τους φορείς. Κάθε κράτος μέλος πρέπει επίσης να ορίσει ένα ενιαίο, εύκολα προσβάσιμο, μεταξύ άλλων από άτομα με αναπηρίες, και διαθέσιμο στο κοινό διαδικτυακό σημείο επαφής για την παροχή πληροφοριών και τη λήψη καταγγελιών σχετικά με οποιοδήποτε από τα ανωτέρω ζητήματα προσβασιμότητας.

Το **ευρωπαϊκό πρότυπο EN 301 549⁽¹¹⁰⁾** καθορίζει τις λειτουργικές απαιτήσεις προσβασιμότητας που ισχύουν για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες ΤΠΕ, και παρέχει μια περιγραφή των διαδικασιών δοκιμής και της μεθοδολογίας αξιολόγησης για κάθε απαίτηση προσβασιμότητας σε μορφή κατάλληλη για χρήση σε δημόσιες συμβάσεις στην Ευρώπη. Το εν λόγω έγγραφο έχει σχεδιαστεί για να χρησιμοποιείται με διαδικτυακές τεχνολογίες, μη διαδικτυακές τεχνολογίες και υβριδικές εφαρμογές που χρησιμοποιούν και τα δύο. Καλύπτει το λογισμικό, το υλισμικό και τις υπηρεσίες. Έχει σχεδιαστεί για χρήση τόσο από τους προμηθευτές όσο και από τους αγοραστές, αλλά αναμένεται να είναι χρήσιμο και για πολλούς άλλους.

Βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις [κατευθυντήριες γραμμές για την προσβασιμότητα του διαδικτυακού περιεχομένου v2.1](#), που δημοσιεύτηκαν από την W3C και είναι γνωστές ως WCAG 2.1. Οι εν λόγω WCAG αποτελούν διεθνώς αναγνωρισμένες απαιτήσεις για την παραγωγή διαδικτυακού περιεχομένου. Θεωρούνται βέλτιστες πρακτικές και χρησιμοποιούνται ευρέως. Ωστόσο, τα πρότυπα **EN 301 549 v2.1.2 και v3.2.1 περιλαμβάνουν το καθένα απαιτήσεις που δεν αποτελούν μέρος των WCAG 2.1**. Το πρότυπο EN 301 549 περιλαμβάνει επίσης απαιτήσεις που δεν είναι συναφείς με την οδηγία για την προσβασιμότητα στον παγκόσμιο ιστό, για παράδειγμα απαιτήσεις προσβασιμότητας των συστημάτων υλισμικού υπολογιστών⁽¹¹¹⁾.

¹¹⁰ [Οδηγία για την προσβασιμότητα στον παγκόσμιο ιστό: Πρότυπα και εναρμόνιση](#). Το πρότυπο αυτό τελεί επί του παρόντος υπό αναθεώρηση, μετά την έγκριση από την Επιτροπή της εντολής τυποποίησης M/587 [ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, της 14.9.2022, σχετικά με αίτημα τυποποίησης προς τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης όσον αφορά τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών προς υποστήριξη της οδηγίας (ΕΕ) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου· βλ. [πλατφόρμα eNorm \(europa.eu\)](#)], με σκοπό τη στήριξη της εφαρμογής της ευρωπαϊκής πράξης για την προσβασιμότητα. Η προθεσμία για την έκδοση των αναθεωρημένων προτύπων είναι η 15η Σεπτεμβρίου 2025.

¹¹¹ [Οδηγία για την προσβασιμότητα στον παγκόσμιο ιστό: Πρότυπα και εναρμόνιση](#). Το πρότυπο αυτό τελεί επί του παρόντος υπό αναθεώρηση, μετά την έγκριση από την Επιτροπή της εντολής

Το **ευρωπαϊκό πρότυπο EN 17210**⁽¹¹²⁾ σχετικά με την προσβασιμότητα και τη χρησιμότητα του δομημένου περιβάλλοντος περιγράφει βασικές, ελάχιστες λειτουργικές απαιτήσεις και συστάσεις για ένα προσβάσιμο και εύχρηστο δομημένο περιβάλλον. Ακολουθεί τις αρχές «Σχεδιασμός για όλους» / «καθολικός σχεδιασμός», οι οποίες διευκολύνουν την ισότιμη και ασφαλή χρήση από ευρύ φάσμα χρηστών, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία. Οι εν λόγω λειτουργικές απαιτήσεις και συστάσεις προσβασιμότητας και χρησιμότητας αφορούν τον σχεδιασμό, την κατασκευή, την ανακαίνιση ή την προσαρμογή και τη συντήρηση δομημένων περιβαλλόντων, συμπεριλαμβανομένων των υπαίθριων ζωνών κυκλοφορίας πεζών και των αστικών περιοχών.

Στα πρόσθετα έγγραφα αναφοράς περιλαμβάνονται τα εξής:

- [Commission staff working document evaluation](#), review of the application of Directive (EU) 2016/2102 of the European Parliament and of the Council of 26 October 2016 on the accessibility of the websites and mobile applications of public sector bodies (Web Accessibility Directive) [Έγγραφο εργασίας αξιολόγησης των υπηρεσιών της Επιτροπής, επισκόπηση της εφαρμογής της οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Οκτωβρίου 2016 για την προσβασιμότητα των ιστότοπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα (οδηγία για την προσβασιμότητα στον παγκόσμιο ιστό)]·
- [Study underpinning the review of the application of the Web Accessibility Directive \(Μελέτη στην οποία βασίζεται η επανεξέταση της εφαρμογής της οδηγίας για την προσβασιμότητα στον παγκόσμιο ιστό\)](#)·
- [Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, Τα πραγματικά δικαιώματα ψήφου στις ευρωεκλογές των ατόμων με αναπηρίες](#)·
- [European Disability Forum Human Rights report on political participation of persons with disabilities \(Έκθεση του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα με θέμα την πολιτική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία\)](#)·
- [AVA – Accessible Voting Awareness-Raising report](#) on the Accessibility of Elections for Blind and Partially Sighted Voters in Europe (Έκθεση για την ευαισθητοποίηση σχετικά με την προσβασιμότητα των εκλογών, όσον αφορά

τυποποίησης M/587 [\[ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 14.9.2022 σχετικά με αίτημα τυποποίησης προς τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης όσον αφορά τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών προς υποστήριξη της οδηγίας \(ΕΕ\) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου\]](#), με σκοπό τη στήριξη της εφαρμογής της ευρωπαϊκής πράξης για την προσβασιμότητα. Η προθεσμία για την έκδοση των αναθεωρημένων προτύπων είναι η 15η Σεπτεμβρίου 2025.

¹¹² Το πρότυπο EN 17210: 2021 συμβάλλει σε ένα προσβάσιμο και εύχρηστο δομημένο περιβάλλον.

την προσβασιμότητα των εκλογών για τυφλούς και αμβλύωπες ψηφοφόρους στην Ευρώπη) την οποία συνέταξε η Ευρωπαϊκή Ένωση Τυφλών.

Παράρτημα 9 — Αποτελέσματα ομάδας εστίασης για την προσβασιμότητα των εκλογών για τα άτομα με αναπηρία που διοργανώθηκε από την Επιτροπή στις 7 Σεπτεμβρίου 2023

Στις 7 Σεπτεμβρίου 2023, η Επιτροπή διοργάνωσε ομάδα εστίασης με ενδιαφερόμενα μέρη που ασχολούνται με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

Εκφράστηκαν ανησυχίες σχετικά με την πρόσβαση των ατόμων με διανοητική αναπηρία στην εκλογική διαδικασία και σχετικά με τις δοκιμές που διεξάγονται στο πλαίσιο αυτό. Άλλα εμπόδια προσβασιμότητας που αναφέρθηκαν ήταν η έλλειψη ευανάγνωστων πληροφοριών, η έλλειψη στήριξης ή η ανεπαρκής στήριξη των υποψηφίων με αναπηρία και των εκλεγμένων αξιωματούχων, μεταξύ άλλων όσον αφορά τη διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα, η ανεπαρκής κατάρτιση των υπαλλήλων που εργάζονται για τις εκλογές σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να βοηθούν τα άτομα με αναπηρία να ψηφίσουν, τα μη προσβάσιμα εκλογικά τμήματα, η έλλειψη μεταφοράς στα εκλογικά τμήματα και οι ανεπαρκείς εναλλακτικές επιλογές για την ψηφοφορία στο εκλογικό τμήμα.

Ορισμένοι συμμετέχοντες τόνισαν ότι η έλλειψη ευαισθητοποίησης σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και την προσβασιμότητα στις εκλογικές διαδικασίες μπορεί να δημιουργεί φραγμούς τόσο όσον αφορά τη συμπεριφορά όσο και το περιβάλλον, γεγονός που μπορεί να επιφέρει αλλαγές πολιτικής ή πρωτοβουλίες για τη βελτίωση του ποσοστού συμμετοχής. Αναφέρθηκε ότι η χαμηλή ευαισθητοποίηση οφείλεται σε διάφορα ζητήματα, μεταξύ των οποίων η έλλειψη δεδομένων σχετικά με τις εκλογικές διαδικασίες με λεπτομέρειες όσον αφορά την αναπηρία, η έλλειψη κατάρτισης των υπαλλήλων που εργάζονται για τις εκλογές και τα χαμηλά επίπεδα συμμετοχής των οργανώσεων ατόμων με αναπηρία στη μεταρρύθμιση των εκλογικών πρακτικών.

Έγινε αναφορά στους περιβαλλοντικούς φραγμούς, μεταξύ των οποίων η έλλειψη πρόσβασης σε πληροφορίες και επικοινωνία σχετικά με τις εκλογές και τα πολιτικά κόμματα, τα μη προσβάσιμα εκλογικά τμήματα (φυσικά και μη) και το μη προσβάσιμο εκλογικό υλικό, ανεπαρκείς εναλλακτικές και προηγμένες μέθοδοι ψηφοφορίας, η περιορισμένη διαθεσιμότητα υποστηρικτικών τεχνολογιών και η έλλειψη πρακτικής και οικονομικής στήριξης για τα άτομα με αναπηρία, είτε πρόκειται για ψηφοφόρους είτε για υποψηφίους. Κανένα κράτος μέλος δεν παρέχει ειδική στήριξη σε υποψηφίους με αναπηρία ή δημόσιους πόρους για την κάλυψη των δαπανών της προεκλογικής εκστρατείας τους. Ως εκ τούτου, η οικονομική και υλικοτεχνική επιβάρυνση της προσβασιμότητας βαρύνει αποκλειστικά τους δυνητικούς υποψηφίους.

Τα ενδιαφερόμενα μέρη ανέφεραν επίσης προκλήσεις που σχετίζονται με τις γλωσσικές ανάγκες των ατόμων με προβλήματα ακοής κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους ως εκλεγμένων αξιωματούχων. Τα πολιτικά κόμματα, τα εθνικά κοινοβούλια και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα μπορούσαν να παρέχουν εύλογες προσαρμογές, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών διερμηνείας στη νοηματική γλώσσα.

Παράρτημα 10 — Διαθεσιμότητα βοηθητικών εργαλείων, προσβάσιμων θαλάμων ψηφοφορίας και καλπών⁽¹¹³⁾

Κράτος μέλος	Υποδείγματα ⁽¹¹⁴⁾	Μεγεθυντικοί φακοί ⁽¹¹⁵⁾	Επαρκής φωτισμός ⁽¹¹⁶⁾	Ακουστική περιγραφή ⁽¹¹⁷⁾	Νοηματική γλώσσα διαθέσιμη στο εκλογικό κέντρο	Εκτυπώσεις με μεγάλα τυπογραφικά στοιχεία ⁽¹¹⁸⁾	Ψηφοδέλτια Braille ⁽¹¹⁹⁾	Προσβάσιμοι θάλαμοι ψηφοφορίας ⁽¹²⁰⁾	Προσβάσιμες κάλπες ⁽¹²¹⁾
Αυστρία	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
Βέλγιο	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
Βουλγαρία	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
Κύπρος	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
Τσεχία	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
Γερμανία	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
Δανία	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
Εσθονία	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
Ελλάδα	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
Ισπανία	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι

¹¹³ Ο πίνακας καταρτίστηκε από κοινού με τα κράτη μέλη και αντικατοπτρίζει τις βέλτιστες διαθέσιμες πληροφορίες κατά τον χρόνο της δημοσίευσης.

¹¹⁴ Απαίτηση παροχής υποδειγμάτων που είναι γνωστά ως απτικές μεμβράνες.

¹¹⁵ Απαίτηση παροχής μεγεθυντικών φακών στους ψηφοφόρους.

¹¹⁶ Απαίτηση εξασφάλισης επαρκούς φωτισμού στον θάλαμο ψηφοφορίας.

¹¹⁷ Απαίτηση να διασφαλίζεται η πρόσβαση σε ακουστικές πληροφορίες σχετικά με τους υποψηφίους από το εκλογικό τμήμα είτε με τη χρήση προσωπικής συσκευής είτε βοηθητικής συσκευής που παρέχεται από τους υπαλλήλους του εκλογικού τμήματος.

¹¹⁸ Απαίτηση διάθεσης εκτυπώσεων του ψηφοδέλιου ή του καταλόγου υποψηφίων με μεγάλα τυπογραφικά στοιχεία στο εκλογικό κέντρο.

¹¹⁹ Απαίτηση να διασφαλίζεται ότι τα ψηφοδέλτια περιλαμβάνουν επίσης πληροφορίες σε κώδικα Braille.

¹²⁰ Απαίτηση να διασφαλίζεται ότι οι θάλαμοι ψηφοφορίας τηρούν τα πρότυπα προσβασιμότητας.

¹²¹ Απαίτηση να διασφαλίζεται ότι οι κάλπες είναι προσβάσιμες.

Κράτος μέλος	Υποδείγματα ⁽¹¹⁴⁾	Μεγεθυντικοί φακοί ⁽¹¹⁵⁾	Επαρκής φωτισμός ⁽¹¹⁶⁾	Ακουστική περιγραφή ⁽¹¹⁷⁾	Νοηματική γλώσσα διαθέσιμη στο εκλογικό κέντρο	Εκτυπώσεις με μεγάλα τυπογραφικά στοιχεία ⁽¹¹⁸⁾	Ψηφοδέλτια Braille ⁽¹¹⁹⁾	Προσβάσιμοι θάλαμοι ψηφοφορίας ⁽¹²⁰⁾	Προσβάσιμες κάλπες ⁽¹²¹⁾
Φινλανδία	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
Γαλλία	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
Κροατία	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
Ουγγαρία	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι
Ιρλανδία	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι
Ιταλία	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
Λιθουανία	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
Λουξεμβούργο	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι
Λετονία	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
Μάλτα	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι
Κάτω Χώρες	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
Πολωνία	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
Πορτογαλία	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι
Ρουμανία	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι
Σουηδία	Όχι	Ναι ⁽¹²²⁾	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι ⁽¹²³⁾	Ναι	Ναι
Σλοβενία	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι
Σλοβακία	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι

¹²² Μεγεθυντικοί φακοί παρέχονται σε πολλά εκλογικά τμήματα, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τις τοπικές αρχές.

¹²³ Οι ψηφοφόροι μπορούν να παραγγείλουν εκ των προτέρων ψηφοδέλτια σε κώδικα Braille για τα μεγάλα πολιτικά κόμματα.

Παράρτημα 11 — Συμπληρωματικές επιλογές ψηφοφορίας διαθέσιμες για άτομα με αναπηρία σε κράτη μέλη της ΕΕ⁽¹²⁴⁾

Χώρα	Ψηφοφορία με φορητές κάλπες ⁽¹²⁵⁾	Ψηφοφορία εκτός αλλά πλησίον του εκλογικού	Επιλογή εκλογικού τμήματος ⁽¹²⁷⁾	Εκ των προτέρων ψηφοφορία ⁽¹²⁸⁾	Επιστολική ψήφος ⁽¹²⁹⁾	Υποβοηθούμενη ψηφοφορία ⁽¹³⁰⁾	Ψήφος μέσω πληρεξουσίου ⁽¹³¹⁾	Διαδικτυακή ψήφος ⁽¹³²⁾
Αυστρία	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι
Βέλγιο	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι ⁽¹³³⁾	Ναι	Ναι	Όχι
Βουλγαρία	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι
Κύπρος	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι
Τσεχία	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι
Γερμανία	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι
Δανία	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι
Εσθονία	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι
Ελλάδα	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι ⁽¹³⁴⁾	Όχι	Όχι
Ισπανία	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι

¹²⁴ Ο πίνακας καταρτίστηκε από κοινού με τα κράτη μέλη και αντικατοπτρίζει τις βέλτιστες διαθέσιμες πληροφορίες κατά τον χρόνο της δημοσίευσης.

¹²⁵ Ψηφοφορία από το σπίτι, νοσοκομεία ή εγκαταστάσεις παροχής φροντίδας.

¹²⁶ Ψηφοφορία από σημείο που βρίσκεται δίπλα στο εκλογικό τμήμα.

¹²⁷ Η δυνατότητα μετάβασης σε προσβάσιμο εκλογικό τμήμα, όταν το εκλογικό τμήμα στο οποίο έχει οριστεί να ψηφίσει ο ψηφοφόρος δεν είναι προσβάσιμο.

¹²⁸ Εκ των προτέρων ψηφοφορία για άτομα που δεν είναι σε θέση να μεταβούν σε εκλογικό τμήμα την ημέρα των εκλογών.

¹²⁹ Αναφέρεται μόνο στην επιστολική ψήφο εντός της χώρας.

¹³⁰ Δυνατότητα λήψης βοήθειας κατά την ψηφοφορία από άλλο πρόσωπο.

¹³¹ Δυνατότητα ανάθεσης του δικαιώματος ψήφου σε άλλο πρόσωπο.

¹³² Δυνατότητα άσκησης του εκλογικού δικαιώματος μέσω του διαδικτύου.

¹³³ Για τους πολίτες του εξωτερικού.

¹³⁴ Δεν είναι δυνατή η ελεύθερη επιλογή του βοηθού.

Χώρα	Ψηφοφορία με φορητές κάλπες ⁽¹²⁵⁾	Ψηφοφορία εκτός αλλά πλησίον του εκλογικού	Επιλογή εκλογικού τμήματος ⁽¹²⁷⁾	Εκ των προτέρων ψηφοφορία ⁽¹²⁸⁾	Επιστολική ψήφος ⁽¹²⁹⁾	Υποβοηθούμενη ψηφοφορία ⁽¹³⁰⁾	Ψήφος μέσω πληρεξουσίου ⁽¹³¹⁾	Διαδικτυακή ψήφος ⁽¹³²⁾
Φινλανδία	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι ⁽¹³⁵⁾	Ναι	Όχι	Όχι
Γαλλία	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι ⁽¹³⁶⁾	Ναι	Ναι	Ναι ⁽¹³⁷⁾
Κροατία	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι
Ουγγαρία	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι
Ιρλανδία	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι
Ιταλία	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι
Λιθουανία	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι ⁽¹³⁸⁾	Ναι	Όχι	Όχι
Λουξεμβούργο	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι
Λετονία	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι
Μάλτα	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι ⁽¹³⁹⁾	Όχι	Όχι
Κάτω Χώρες	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι
Πολωνία	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι
Πορτογαλία	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι
Ρουμανία	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι ⁽¹⁴⁰⁾	Ναι	Όχι	Όχι
Σουηδία	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι ⁽¹⁴¹⁾	Ναι	Ναι	Όχι

¹³⁵ Για τους πολίτες του εξωτερικού.

¹³⁶ Για τους πολίτες του εξωτερικού, τους ψηφοφόρους που εκτίουν ποινή φυλάκισης και εκείνους που βρίσκονται σε εγκαταστάσεις κράτησης.

¹³⁷ Για τους πολίτες του εξωτερικού.

¹³⁸ Για τους πολίτες του εξωτερικού.

¹³⁹ Δεν είναι δυνατή η ελεύθερη επιλογή του βοηθού.

¹⁴⁰ Για τους πολίτες του εξωτερικού.

¹⁴¹ Για τους πολίτες του εξωτερικού.

Χώρα	Ψηφοφορία με φορητές κάλπες ⁽¹²⁵⁾	Ψηφοφορία εκτός αλλά πλησίον του εκλογικού	Επιλογή εκλογικού τμήματος ⁽¹²⁷⁾	Εκ των προτέρων ψηφοφορία ⁽¹²⁸⁾	Επιστολική ψήφος ⁽¹²⁹⁾	Υποβοηθούμενη ψηφοφορία ⁽¹³⁰⁾	Ψήφος μέσω πληρεξουσίου ⁽¹³¹⁾	Διαδικτυακή ψήφος ⁽¹³²⁾
Σλοβενία	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι
Σλοβακία	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι